BIBLIOTHECA HISTORICA
SVEO-GOTHICA;

Eller

FÖRTEKNING

Uppå

Så väl trykte, som handskrifne Böcker, Tractater och Skrifter, hvilka handla om

Svenska Historien,

Eller därutinnan kunna gifva Ljus;

Med

Critiska och *Historiska*

ANMÄRKNINGAR:

Af

CARL GUST. WARMHOLTZ,
Hof-Råd.

SJETTE DELEN,

Som innehåller de Böcker och Skrifter, hvilka angå *Rikets Historia* under Konungarne GUSTAF I, ERIC XIV, JOHAN III, SIGISMUND och CARL IX.

STOCKHOLM,
Trykt hos ANDERS JAC. NORDSTRÖM, 1791.

BIBLIOTHECA
HISTORICA
SVEOGOTHICA.

Tredje Boken.

Sveriges Politiska Historia.

Cap. III.

Sect. VIII.

Konungarnes Historia af *Wasiska* Huset, ifrån *Gustaf Ericsson*, til Drotning *Christina*.

§. 1.

Gustaf *Ericsson*.

2963. Et märkvärdigt Stycke af Kon. Gustaf I:s Historia, som innehåller en Historisk Beskrifning om thes Fångenskap i Danmark, Flygt utur detsamma til Lübeck, viftande och händelser på thenne Orten, med thes Resa therifrån til Sverige; hvaruti många hårtils obekanta, mörka och illa berättade Saker skärskådas och fram i ljuset sätjas; åfvenledes uti thet sista Capitlet handlas om then namnkunnige och i then Gustavianiske Historien bekante Borgmästa- B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Gustaf I.

B. III. C. 2. Sveriges Almänna Historia. Gustaf I. ren i Lübeck, Hr Nic. Brömse, efter många handskrifna, samt tryckta gamla och nya Handlingar utarbetat, och med en accurat Afritning utaf Hans Högstsal. Maj:ts Kon. Gustavi I:s Kläder, hvilka han på flygten til Lübeck hade på sig, och nu för tiden, alt sedan 1520, hånga på Rådhuset i Lübeck, meddelt af M. *Henr. Jac. Sivers*, Kongl. Hof-Prädikant, Härads-Prost öfver Församlingarna i Norra Tiust och Kyrkoherde i Tryserum och Hannås. *in quarto*, Stockh. Grefing. 1754, 56 sid. utom Dedication, Företal och Gratul.

Lärda Tidn. 1754, N:o 34. *Stockh. Hist. Bibl.* II. St. p. 138.

Utaf denna Skrift år en mindre lyckelig *Tysk* Öfversättning utgifven i Lübeck hos Donatius, 1775 *in 8:o*, 103 sid. Se *Neueste Crit. Nachrichten*, II B. Greifsw. 1776, p. 7. *Götting. Anzeig.* 1776, p. 503. Konungens Kläder, som här äro afritade, och för detta voro at bele uti den så kallade Hanse-Salen, på Rådhuset, äro nu flyttade til Bibliotheker. Se Dreijer, *Specim. Juris publ. Lubec.* p. cxxxvii.

2963 (a). *Joh. Reinh. Schultze* Specim. Histor. sistens Prædium Ornås, aliaque loca, commoratione R. Gustavi I apud Dalekarlos celebria.

Se här ofvanföre, n. 423.

Den-

Denna Afhandling, af Författaren öfverſatt på Svenſka, och med några Anmärkningar förökad, låtes under Titul: Minne af Kon. Gustaf d. I:s viſtande i Dalarne Åren 1520 och 1521." uti *Stockh. Magazin*, 1780, Januar. 69 ſid. B. III. C. 3. Sverig. Almänna Hiſtoria. Guſtaf I.

Uti Förtekningen på Landshöfd. Baron Tilas Bokſamling, ſom genom Auction förſåldes i Stockholm 1773, förekommer pag. 28 n. 299 denna Diſputation, och i ſamma Band en Handſkrift med Titul: - - - "Brandbergs Beſkrifning öfver Konung Guſtaf d. I:s viſtande och vandrande i Dalarne: om hvilken Handſkrift jag eljeſt ingen kunſkap äger.

2964. Sv. Rikes Rådz och Ståndérs Klageſkrift til Norrige om Kon. Chriſtierns ochriſtelige Tyranni i Sverige, och huru han i alla punċter hade förbrutit ſin Ed; hvarföre the ſamptlig hafva upſagt honom huld och manſkap, och bedia nu them, om nöd och trång åkommer, at the vilja vara Sverige behielpelige ſin rätt at förvara och beſkärma &c.

Rimkrön. II. D. p. 455. Brefvet är utan datum.

2965. Mſc. Anonymi Epitome rerum Sveticarum, ab Erico Sapiente usque ad exactum Chriſtiernum Tyrannum.

Denna Handſkr. ägde Laur. Norrman: ſe Jo. Schefferi *Svec. Liter.* pag. 28.

2966. Anonymi rerum Danicarum Chronologia, ab a. c. 1046 ad an. 1556.

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Gustaf I.

Uti J. P. de Ludewigs *Reliquiæ MSctor.* T. IX, p. 39—79. Författaren, nog partisk, vidrör Svenska Sakerne icke längre, än til År 1521.

2967. Svea Rikes Råds Bref til Dom-Capitlet i Upsala, om Bistånd mot Kon. Christian den Omilde: daterat Örebro den 1 Mart. 1522.

Uti S. Loenboms *Uplysn. i Sv. Hist.* D. 3, pag. 106.

2968. Apologia, qua Christierni Regis Calumniæ, quibus apud omnes Rom. Imp. Ordines Regnum Seciæ in odium atque contumeliam producere fuerat conatus, inter reliqua Suecos a Christianismo descivisse ipsis inique exprobrans, evidenter refutantur, Suecorumque innocentia omnibus manifesta redditur. *in* 4:o. 1522.

Stiernman deciderar, jag vet icke på hvad grund, at Konung Gustaf sjelf sammanskrifvit denna Förlvarsskrift: se des *Anonymor.* Cent. I, pag. 5.

2969. Herr Gustaf Erichssons Bref til menige Almogen i alla Landsendar, hvaruti han dem kundgiör, at han af Rikfens Råd och Ständer blifvit korad til Sveriges Konung &c. Datum Strengnås, *infra oct. corp. Chr.* a. 1523.

Stiernman, *Saml. af R. D. Bes.* Tom. I, 12. 2.

2970.

2970. Rikſens Råds Utſkrifvelſe om Kon. Chriſtierns Tyranniſka Regemente i Sverige, dat. Strengnås d. 6 Jun. 1523. B. III. C. 3. Sveriges Almänna Hiſtoria. Guſtaf I.

Stiernman *ibid.* p. 3 - 17. Tegel. T. I, pag. 59 - 70.

2971. Guſtaf Erichsſons Bref til Kőpſtåderne epbter Borgare i ſtållet főr them, ſom then omilde och ochriſtelige K. Chriſtiern hade i Stockholm aflifva låtit. Dat. Stockh. die Patronor. R. S. a. 1523.

Stiernman, *Saml. af Com. Stadg.* T. I, p. 1.

2972. Riks. Råds Fórſåkring Kon. Guſtaf och hans Arfvingar gifven, emot Kon. Chriſtiern och hans Anhang. Dat. Sőderkőp. *Fred. nåſt főr Lucæ Evang.* år 1523.

Stiernman, *Saml. af R. D. Beſl.* T. I, p. 21.

Omtryckt år detta Document, men felaktigt och under en illa afpaſſad rubrique, uti *Upſ. Tidn.* 1776, n. 24.

2973. Guſtaf Erichsſons och Rikſens Råds Utſkrifvelſe om Kon. Chriſtierns grufveliga Tyranni. Dat. Suderkőp. d. 29 Decemb. 1523.

Stiernman, *ibid.* T. I, p. 23. *Rimkrőn.* II. D. p. 467. Hans Olofsſons *Hiſtor. Relat.* p. 175. På Danſka, Hvitfeldt, T. II, p. 1222.

Kon. Chriſtiern ågde en ſtark Fórſvarare, i ſin Secreterare, Cornel. Duplicius Scepperus, en lård och ſkickelig Man, ſom til ſlut blef Kåj-

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Gustaf I. lar Carl V:s Stats-Råd. Uti et Svar emot de Lübska, *Responsum adversus Lubecenses*, tr. i Wittenb. 1524, åberopar han sig en *Excusatio Regis* (Christierni) *adversus Suecos*; hvilken Skrift förmodel. också flutit ur hans penna; men at den aldrig utkommit intygar Etats-Rådet Gram, *Script. a Soc. Hafn. edit.* P. III, p. 47.

2974. Gustave Wasa. Histoire de Suede. *in* 12:o. Amst. 1698.

Omtr. Paris 1725, *in* 12:o; och uti *Biblioque de Campagne, ou Amusemens de l'Esprit & du Coeur*, La Haye, Neaume, 1738, *in* 12:o, Tom. I, n, 1.

Denna Roman är också öfversat på Tyska, med Titul: *Der tapfere und verliebte Gustaf von Wasa.* Frf. 1698, *in* 8:o.

En Svensk Öfversättning: *Gustaf Wasa, eller Kon. Gustaf I:s Kärlekshändelser*, utkom i Stockholm hos Nordström 1775, *in* 8:o. En annan äldre Öfversättning från Tyskan, af *Adam Leyel*, förvaras uti Friherrl. Rålambska Bibliotheket på Högsjö.

Vid detta tilfälle bör jag opåmint icke lemna, at tre Utlänningar, en *Holländare*, en *Fransos* och en *Engelsman*, uti Sorgespel, på Skådeplatsen låtit framträda Gustaf den I. Titlarne på desse Tragedier äro följande: 1) *Gustavus de eerste, Hersteller van Zweden.* Amst. 1727, *in* 8:o, 86 sid. Författarens namn är C. van Gon: sit Arbete har han dedicerat til Hertig Carl Fredric af Schleswig-Holstein. 2) *Gustave, Tragedie en cinq Actes, p. M.* Piron, Paris, le Breton Fils, 1733 in 8:o, 80 sid. Är seder-

iedermera ofta omtryckt, och ſluteligen tillika med ſamma Förſattares öfriga Theatraliſka och andra Arbeten, Paris 1758, 12:o 3 Voll. 3) *Guſtavus Vaſa, the Deliverer of his Country, a Tragedy by Henry* BROOKE, Eſq. London, Dodsley, 1739, *in 8:o*, 85 ſid. Uti Företalet berättar Förſattaren, en ſtor Förſäktare af Frihet, at denna Tragedie blifvit förbuden at på Engelſka Skådeplatſen föreſtällas. Man låter henne uti en Franſyſk Öfverſättning, och med Titul: *Guſtave Waſa, le Liberateur de ſon pais, Tragedie, traduite de l'Anglois* (par Mr DU CLAIRON) Paris 1766, *in 8:o*, le *Journal Encyclopedique* 1766, Tom, II, P. III, p. 96. *Götting. Anzeig.* 1766. p. 463. På Tyſka är hon tryckt i Danzig 1776 *in 8:o*. B. III. C. 3. Sveriges Almänna Hiſtoria. Guſtaf I.

Härtil kan läggas et annat Dramatiſkt Arbete öfver ſamma Ämne, hvilket jag lärdt känna af en Anteckning, ſom Hr Profeſſoren J. H. Lidén gjort under ſit viſtande i England 1769, neml, *The Revolution of Sweden*, by Catharina TROTTER. Lond. 1706 *in 4:o*. Detta lärda Fruntimmer, almännare kändt under namn af Madame COCKBURNE, lefde til år 1749.

Uti *The Univerſal Catalogue*, Maji 1773, n. 631, är upptecknad en Poëme, med påſkrift: *The Swediſh Curate*, *in 4 o* 15 ſid. ſom ockſå hörer hit. "This Poem, heter det, is written in heroic "Meaſure, by Mr EDW. JERNINGHAM. — "Guſtavus Vaſa, after his eſcape from his con- "finement in Denmark, was received, as he "travelled through Sweden in disguiſe, by "*Suverſio*, a country Curate; who at the hazard

 of

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Gustaf I.

"of his Life, concealed him in the parish church. "The substance of the piece is the Conversation that passed between these two during the "concealment, in which the Pastor gives the chief "such advise, respecting his future conduct, as "does honour to humanity. The Poetry is "decent."

Tit flut får jag nämna en Fransos, eller Mr. *de la* HARPE, som ockſå författat et Skådespel med denna Titul: *Gustave*. Om detta Stycke blifvit tryckt, vet jag icke; men uti den bekanta Journalen *l'Année Litteraire* 1776. Tom. III. p. 20, låses hårom följande. "Malgré le succès merité de *Gustave* (par Piron), Mr *de la* HARPE s'avisa, il y a dix ans, "d'en donner un de sa Façon. On écouta "d'abord patiemment; on continua par bailler prodigieusement: & l'on finit par tourner le dos "au theatre fort indecemment. Lorsque l'acteur "vint pour annoncer, on cria: *bon ou mauvais*, "rendés nous Piron."

2975. Gustaviade, Hjelte-Dikt i Tolf Sånger (af *Eric* BRANDER), *in 4:o* maj. Stockh. Salvius 1768.

Denna Poëme år, efter Hr Branders eget intygande, til större delen skrifven i Algier, hvarest Auctorn i flere År vistats såsom Svensk Consul.

Praemissa, bestående af Kongl. Maj:ts Privilegium, Författarens Dedication til Kron-Prinsen, och et kort Företal, intaga et Ark. Sjelfva Hjelte-Dikten utgör 167 sid. Följer: *Försök om Epopée, Poeme Epique, eller Hjelte-Dikt*, 40 sid.

40 sid. och til slut: *Sång-toner för Gustaviade, efter vissa Passioner*, 8 Blad stuckne i Koppar. Stort format, godt papper, prägtigt tryck, et vackert Kon. Gustaf I:s Portrait, äro utvärtes förmåner som falla väl i ögonen. B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Gustaf I.

Den principe Auctoren antagit, nemligen at i en Hjelte-Dikt den Historiska Sanningen ömt bör bibehållas, är för mig et tilräckeligt skäl, at i mit Historiska Bibliothek antekna detta Arbete, dock utan at gå i god före, at han ständigt haft denna grundsats för ögonen: öfverlemnandes åt Författaren af *Anmärkningarne öfver Gustaviaden*, dem han til införande meddelt Utgifvaren af *Tidningarne om Lärda Saker*, at framställa och utföra de grunder, som föranlåtit honom at fälla det obehagliga Omdömet at Hr Branders Poëme brister både i Composition, i Execution, uti Verslag, i Fictioner m. m. Se nysnämnde *Tidningar*, I. D. n. 24 följ.

Sedan Hr Brander blifvit med Adelig Sköld benådad, kallar han sig SKÖLDEBRAND.

2976. Gustaf Wasa, Hielte-Dikt uti Sju Sånger. *in 4:o*. Stockh. Fougt, 1774. 195 sid.

Nya Lärda Tidn. 1774, n. 18, 19.
Skalden är då varande Prof. och Kyrkoherden vid St. Jac. och Johan. Församlingar i Stockholm, sedermera Bisk. i Lund, D. *Olof* CELSIUS.

"Försök til en Critisk Jämnförelse emellan Cel-"siska Hjelte-Dikten Gustaf Wasa, och Sköldebrandska Gustaviaden", aldeles til förmån af

B. III. C. 9. Sveriges Almänna Historia. Gustaf I.

den förra, läses uti *Supplem. til Stockholms Veckoblad*, n. 11, 12, af d. 11 Febr. 1775. Et nog ohyflat Svar härpå, Sköldebrandska Gustaviaden til godo, är infördt i *Dagl. Tidningarne* 1775, n. 42.

2977. De uprorifke Dalekarlars Bref til Kon. Gustaf I, dat. d. 1 Maji 1524.

Uti *Sv. Fatburen*, II. Öpn. 1768, n. 11, pag. 83-88.

2978. Kon. Gustaf I:s Skrifvelse, hvaruti han gifver tilkänna, at han än vidare vil blifva vid Regeringen, ehuru han sig densamma vid Riksdagen i Westerås hade affagt, Dat. Westerås, Tisdagen näst för *Erici Regis* 1525.

Uti *Sv. Fatburen*, IX Öpn, p. 121-123.

2979. Riksens Råds Bref til Almogen, om en Giärd til Riksens Gälds afbetalning. Dat. Stockh. d. 10 Aug. 1526.

Stiernman, *Saml. af R. D. Best.* T. I, p. 45.

2980. Ad Dom. Electum Aboënsem de subsidio Dom. Regi faciendo. Dat. Holm, d. 8 Aug. 1526.

Stiernman, *ibid.* p. 48.

2981. Dissert. Polit. de personatis Regibus. Pr. Jo. Upmark, Resp. *Nic.* HEDMAN *in* 8:o Ups. 1703, pp. 24.

Författaren talar pag. 22 om falska Sturen,

2982,

2982. Specim. Academ. de Regibus suppofititiis. Pr. Joh. Ihre, Resp. *Petr.* Nensén, *in* 4:o. Upf. 1738. pp. 27. B. III. C. 3. Sveriges Almänna Hiftoria. Guftaf I.

§. XI. handlar om Falſka Sturen; begge des Mynt äro på Titelbladet i Koppar ſtuckne.

2983. Zwo ſehr rare Müntzen des Falſchen Nicolaus Sturen, ins gemein des Tale-Junkaren genant, welcher gegen Kön. Guſtavum, im Jahr 1527, unter den Dalkarlen, eine Empörung anzurichten getrachtet.

J. D. Köhler, *Hiſt. Müntzbeluſt.* 1739. pag. 313-320.

2984. (*Olai* Petri, Nericii) En Chriſtelighum Formaning til Sveriges inbyggiare, uthropat i Upſala öffuer högmechtig Förſtes Konung Götzſtaſtz Cröning, 12 dag Januarii 1528. *in* 4:o, Stockh. 1528. 2 Ark.

Omtryckt *ibid.* 1605, *in* 4:o, J. Schefferi *Suec. Liter.* p. 20. Stiernman, *Anonymor.* Cent. II, p. 3. Hallman, *Ol. Petri och Laurentii Petri Lefverne*, p. 165.

2985. Sveriges Rikes Råds Bref til Biſkopen i Opſlo och Hr Måns Gyllenſtierna, om de Svenſke Förrådare, ſom uppehöllo ſig i Norrige. Dat. Dilsbo Präſtegård i Helſingland, Tisdagen näſt efter *Dom. Reminiſcere*, a. 1528.

Uti *Danſke Magazin*, VI. B. p. 344.

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Gustaf I.

2986. Msc. *Oluff* PEDERSONS, Sockna-Pråst uti Stockholm, Diarium, angående Regeringen uti Sverige, under de tre Nordiska Rikens Förening.

En Afskrift bland mina Samlingar.

Begynner: "Sedan K. Magnus Smek uti nå-"gra åhr hade fört et slemt och elakt Lefver-"ne." — Slutar: "Han förestod sedan Riket i 37 År, och blef i Stockh. i Sept. Månad År 1560 död."

2986. (a) Dom-Capitlets i Upsala Circulair uti Stiftet, at, enligit Mötets Beslut i Örebro, skiuta tilhopa en hielp i Silfver at skånka Konungen, til sin Giftermåls Högtid, m. m. Dat. Upsala Midfasto Torsd. 1529.

Uti *Upsala Tidningar* 1777, p. 130. Utgifvaren har följt Original-Exemplaret, som ankom til Skelleftå Probsteri i Westerbotten, och nu förvaras i Luleå Kyrka: han anmårker, at ehuru Kyrkomötet, som hölts i Örebro 1529, år almånt bekant, våre Håfdateknare likvål icke omtala denna Prästerskapets Förening om et Sammanskott.

2987. Borgmåstare och Råds i Jönköping och Almogens i Småland Bref til Borgmåstare och Råd i Linköping. Dat. *Domin. Quasimod.* 1529.

Skriftel. Bevis til Spegels *Biskops-Krön.* n. 36, p. 82. Smålånningarne upsåja, för Reformationens skull, K. Gustaf huldskap, troskap &c. Et nåsten lika Uprors-Bref skrefvo Borgmåstare och Råd

Råd i Jönköping ockfå til Bifkop Magnus i Skara, famt med Adelen i Weftergöthland, gifvit vid Lekarids Kyrka, Torsdagen näft efter *Dominica Quafimodogeniti* 1529. Det är tryckt i Loenboms *Hiftor. Archivum* I. St. Stockh. 1774, *in* 8:o, p. 10-15. B. III. C. 3. Sveriges Almänna Hiftoria. Guftaf I.

2988. Rikfens Råds Bref kring om meniga Riket, angående Weft-Göthernes och Smålänningarnes Upror. Dat. Stockh. St. *Marci* dag 1529.

Stiernman, *Saml. af R. D. B.* T. I, p. 97.

2988 (a). Mfc. Kon. Guftaf I:s Bref til Hr Guftaf Olfon til Torpa, at hafva et vakande öga på Wåftgöthe Landsända, för de Danfkas illfundighet. 1529.

Originalet ägde Kämn. Er. Ström. Se *Förtekningen på* des *Biblioth.* p. 274.

2989. Kon. Guftafs Bref til Jac. Flemming, om des våld och oråttvifa, föröfvad i Finland: af År 1529.

Uti *Sv. Fatburen*, II. Öpn. p. 38.

2990. Oratio panegyrica de miferanda Regnorum Speciæ & Gothiæ, per externos Gubernatores oppresfione, deque eorundem, divina gratia, per incomparabilem Heroëm, b. m. Suecor. Gothor. &c. Regem Guftavum I. felicisfima Liberatione: recitata a. 1621. a M. *Jona* M. WEXIONENSI.

Bakom famma Författares *Synopf. Hift. Univerfal.* Upfal. 1622, *in* 8:o, beftående af 4 Ark. Se här ofvanföre n. 2326.

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Gustaf I.

2991. En lustigh Comoedia om then Stormechtige Sveriges Göthes och Wendes Konung &c. Kong Gustaff then Första, huru han til Regementet i Sverige blef uphögd, tå han Kon. Christiern Tyrann aff Landet utdriffvit hade, och huru han, genom Gudz nådh, uprättade Sverige ifrån Påfvens Mörker och Villfarelse, och införde Evangelii rena Lius, thet Påfven länge borttröfvat hade, skriffven aff M. *Andr. Joh.* PRYTZ, El. Prof. uti Upsala, och hållen thersammastädes &c. *in* - - Upf. 1621.

Omtr. i Stockholm hos Meurer, 1649, *in 8:o*, 4½ Ark.

2992. Msc. Gustavus, en Comedia, huru then Lutherska Låran kommit i Sveriet, af *Joh* MESSENIO.

I Schefferi *Suec. Lit.* p. 87. Stiernman, *Biblioth. Sveo-Goth.* T. II. p. 141. S. Bring, *Saml. af åtskill. Handl.* I. D. p. 11.

2993. Dissert. Speculum providentiæ divinæ in Historia patriæ breviter ostendens. Pr. S. Bring, Resp. *Magn.* B. MALMSTEDT. *in qvarto,* Lond. Goth. 1748, pp. 18.

Auctoren visar Försynens skickelse i synnerhet däruti, at Kon. Gustaf uphögdes på Kongl. Svenska Thronen, och at den Evangeliska Låran infördes, hvarigenom Riket drogs utur des förra usla tilstånd.

2994.

2994. Kon. Gustaf I:s Bref til Biskopen i Skara, M. Sueno Jacobi Scheningensis, om Kon. Christierns inbrott i Riket. Dat. Stockh. Lördagen näst efter *Omn. Sanctor.* 1531. B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Gustaf I.

S. Loenboms *Uplysn. i Sv. Hist.* III. Del. pag. 109.

"Detta var Kon. Christierns sista försök i Sverige".

2995. Dale-Almogens Försäkran om Trohet emot Kon. Gustaf, efter erhållen tilgift för Klocke-Uproret. Dat. på Tuna Landsting, S. Clements dag 1531.

Loenboms *Uplysn. i Sv. Hist.* IV. D. p. 124.

2996. *Berendt* von MELENS Bok emot Kon. Gustaf, tryckt i Lübeck 1533.

Tituln kan jag icke närmare utsätta. Efter Messenii intygande, *Scond. Illust.* T. V. p. 64, skal denna Bok, kanske rättare Libell, eller Smådeskrift, vara upfyld med oläimingar om K. Gustafs hårda regemente; skulle et exemplar ännu någorstädes finnas, vore det visserligen en stor raritet.

B. v. Melen är af Kon. Gustafs Historia nogsamt bekant.

2997. Msc. En sanfärdig Undervisning, huruledes the Lübesche hafva otilbörligen och förrådeligen fångat och uti Lübech infördt en Kongl. Maj:tz til Sverige Landsåthe, Wålbördig Swenn, Swante Stensson

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Gustaf I.

son, genom hvilken the Lübesche endeligen uthi sinnet hade, bedraga Sveriges Rikes Ständer, Kiöpstads-Män, Bönder och menige Almoge, ifrån thet huldskap, troskap och manskap som the Kongl. Maj:t til Sverige låfwet och sworet hade.

Förvaras i Riks-Archivo. Se M. v. Celse, *Underrättelse om åtskill. Handskr. Krönikor öfver Kon. Gustaf I:s Regering*, uti *Kongl. Bibliothekets Handlingar*, utgifne af C. C. Gjörwell. Stockh. 1768, *in 4:o*, I. B. I. D. p. 18 o. 19.

2998. Kon. Gustafs Gåfvo-Bref för Herr Johan Turesson och hans Broder Lars Turesson (Tre Roser) på deras Faders Ture Jönssons Gods, som voro förbrutne under Kongl. Maj:t och Kronan. Dat. Gripsholm, Torsdagen näst för *D. Lætare*, a. 1533.

Uti S. Loenboms *Histor. Arckivum*, I. St. p. 16. Näst förut går: "Kon. Gustafs Gåfvo-Bref til Mäster Jörien Turesson, på Biörnö och flere gårdar, af År 1531". Denne Mäst. Jörien var också Son af Ture Jönsson, och Domprost i Upsala, och hade deltagit uti Fadrens Uppror.

2999. Msc. Kon. Gustafs Krönika, af *Petr.* SWART (Biskop i Westerås).

Denna Krönika går ej längre än til 1533, se Er. Benzelii *Utkast til Sv. Folkets Hist.* p. 26. Uti Exemplaret i Kongl. Bibliotheket felar början, eller första bladet; mit Exemplar, nog gammalt, är aldeles complet; begge sluta med d. 13 Dec. 1533, eller Prins Eriks födelse.

ſe. Så långt år denna Krönika enahanda med en annan, hvarom hår nedanföre N:o 3037. Man har ockſå anmårkt, at Tegel på många ſtällen ord ifrån ord affkrifvit Swartens Krönika. B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Gustaf I.

J. Meſſenius, *Chron. Epiſcop.* p. 99, och efter honom, Scheffer, *Svec. Litter.* och Spegel, *Sv. Kyrkohiſt.* II. D. p. 357. berätta, at Biſk. Peder Swart ockſå ſammanſkrifvit en Krönika på Svenſka Rim, om Kon. Guſtaf, ſamt på ſiſtå denna Krönika vara tryckt; men hårtils kånner jag ingen, ſom den hvarken ſedt eller läſit. Jåmför M. v. Celſes *Underrättelſe* &c. l. c, p. 6. *ſeq.*

3000. Diſſert. de Foedere Hanſeatico Regnis Borealibus gravi. Pr. C. Fr. Georgii, Reſp. *Petr.* LUTH. *in quarto.* Upſal. 1764, pp. 26.

Et för vidſträkt Ämne, at finnas hår til fullo utfördt.

Hanſiſka Förbundet til des Uphof, Framgång och Åndalykt, lärer man någorlunda kånna af D. *Joh. Petr.* WILLEBRANDTS *Hanſiſche Chronik*, Lubeck 1748, *in fol.* i hvilken Bok ockſå åtſkillige emellan Sverige och Hanſé-Ståderne, i ſynnerhet Staden Lübeck, förelupne Håndeller, finnas uptecknade, jåmte några Privilegier, ſom af Sveriges Konungar blifvit benämnde Ståder förundte; dock altſammans icke utförligt, ej eller aldeles pålitligt.

3001. Bref för Waſtena och Norköpings Borgare, at the måge arreſtera the Ro-

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Gustaf I.

Roftocker här i Rijgit. Dat. Norrköp. d. *converf. Paul.* år 1538.

v. Stiernmans *Saml. af Com. Stadg.* T. I, p. 44.

3002. Mfc. Proditio Pulveraria & damnatio Mag. Olai: Stockh. 1540.

Uti Ant. Archivo, *Fafcic. Mfctor.* D. 29. b. n. 12. Jämför J. G. Hallmans *Ol. Petri och Laur. Petri Lefverne*, p. 96. *feq.*

3003. Mart. Lutheri ad Regem Sveciæ, Guftavum I, Literæ, dat. d. 17 Apr. 1539. Kon. Guftafs Bref til D. Mart. Luther, dat. Stockh. d. 16 Aug. 1540.

Skriftelige Bevis til Spegels *Bifk. Krön.* n. 37, 38; p. 84-87. Det förra på Latin, angår Georg Norman, fom fkulle blifva Prins Eriks Informator; det fenare på Tyfka, beträffar de omilde Befkyllningar, fom i anledning af Reformationen utfpriddes emot Konungen.

3004. Fördrag med Nils Dacke, giordt i Linköping d. 8 Nov. 1542, famt Kon. Guftafs Stadfäftelfe-Bref på detta Fördrag, dat. Ståkeborg d. 14 Nov. f. å.

v. Stiernmans *Saml. af R. D. Befl. Bih.* p. 12.

3005. Mfc. Berättelfe om Dacke-Fejden.

Uti Ant. Archivo, Cod. D. 46, n. 2. Denna Berättelfe tilägnas *Sven* LARSSON, Borgmäftare i Wadftena: går ifrån 1538 til flutet af 1543, och har blifvit nyttjad hel och hållen, få väl uti Rafmus Ludvigsfons, fom flera Kon. Gu-

Gustaf I:s Krönikor. Se M. v. Celses *Underrättelse* &c. p. 9. B. III. C. 3. Sveriges Allmänna Historia. Gustaf I.

3005 (a). Berättelse om Oroligheterna i Södra Sverige, til följe af Nils Dackes Upror, med flera märkeliga Händelser, som sig under Kon. Gustaf I:s Regering tildragit. Utgifven efter et gammalt *Mspt. in 8:o* Stockh. Holmberg 1781, 30 sid.

Lönte föga mödan at tryckas. Utgifvaren säger icke hvarifrån han har sit *gamla Manuscript*, och hvad Vitsord det förtjenar, ej eller om han verificerat data af de så kallade *märkeliga* (rättare, allmänt bekante) *Händelser*) ifrån p. 22 til slut.

3006. Bergsmännernes i Öster- och Wäster-Dalarne, Försäkring och Ed til Kon. Gustaf, om Tro och Manskap emot Upror och Stämplingar, gifven Kyndelsmässo-tid, År 1543.

Stiernman. *S. af R. B.* T. I. p. 171.

3007. Almogens i Rijdwägs Härad i Westergöthland Försäkring, 1) at vara Konungen trogne, hulle och biståndige, emot all'a Ut- och Inländske Fiender; 2) Om årliga Skattens richtiga utgörande. Dat. Åstorp d. 24 Mart. 1541.

Stiernmans *Saml. af R. Best.* T. I, p. 189.

3008. D. Mart. Lutheri Epistola ad Gustavum I, R. S. de Conrado Peutinger, Cancellario, 1544.

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Gustaf I.

Act. Liter. Svec. 1724. p. 595. D. Luther skref i samma ärende til Kon. Christian i Danmark, *ibid.* p. 597. Begge Brefven äro på Tyska. Peutinger, en förlupen Jurist ifrån Tyskland, förekommer i Kon. Gustafs Historia under namn af Conr. de Pyhy.

En Berättelse om denna Äfventyrare, *öfversatt af en gammal Relation på Tyska, som finnes i Riks-Archivo*, har S. Loenbom låtit trycka, uti sina *Upplysningar i Sv. Historien*, II. Del. p. 29-39. Men däri finnas så många orimligheter och osanningar, at den ingen aktning förtjenar.

3009. Msc. Kon. Gustafs Utskickades Proposition til Almogen om Hjelpeskatt för Keysaren, emot Turken, 1545.

Uti för detta Præs. Gr. C. G. Bielkes handskrifne Saml. och på flera ställen.

Afsigten med denna Föreställning var, at någorlunda blidka Kejsaren, som viste sig emot Sverige mycket förtörnad.

3010 Patent til Öster-Göthland, om det Patent och Stadga, som den 4 April 1546 emot den dyre tiden utgick, vanvördan, förmaning til Lydna, och at ställa samma Patent i verket: en Sammankomst til all oviljas afskaffande m. m. Dat. Stockh. d. 19 Nov. 1546.

v. Stiernmans *Saml. af Comm. Stadg.* T. I, pag. 98.

En

En Skrift, uti hvilken orsakerne til Spanmåls-briften och dyra tider vidlyftigen uppepas, dat. Upsala d. 25 Febr. 1546, år tryckt uti *III. Saml. af polit. Anecdoter och Forntidens Hemligheter*, Stockh. 1769, *in 4:o* p. 50-60. B. III C. 3. Sveriges Almänna Historia. Gustaf I.

3011. Unsers Gustaffs von Gotts Gnaden, zu Schweden, der Gotten und Whenden, &c. Königs, Rechtmessige, gegrundvheste, nodtwendige, und Christliche erklerung fürgebung und entschuldigunge, nicht andergestalt, dan alleine, entiegen dem mannigvaltigem unpilligem beschreient, und unwarhaftiger zugenötigter angebung, verungliempffung, diffamation und injurien, so widder Gott, ehre und recht, uns ertichtlich, boslich und mit ungrundt, von etzlichen zugelegt wirdt: Sonstent auch unserer erfurdernden, und unumbgehenden Noturft halb gesatz und gestalt. *in qvarto.* 1546.

Ocklå tryckt på Svenska, 1546 *in 4:o*. Omtryckt på begge Språken uti v. Stiernmans *R. D. Besl. Bih.* p. 15-73. På Svenska allena står denna Skrift uti Tegels *Kon. Gust. I:s Hist.* T. II, p. 235-265, och anmärkes dårvid, at Kon. detta Utskrifvande låtit ställa uppå Tyska, och af trycket urgå 1545, tör hånda vid årets slut.

3012. Der Königreiche zu Schweden &c. Redte, Ritterschafft, Geistlichkeit, Adel, Stedt und gemeine Stende, genodtrangte Declaration und erklerung, aufs wals pilligen

B. III. C. 3. Sveriges Allmänna Historia. Gustaf I.

gen und rechtmessigen Ursachen Wir den König Christiern, etwo zu Dännemarken den Andern, der sich vormeindt gehabt, diese Königreich, wider Gott und Recht, sich zu unterwerffen, denselbigen vor keine natürliche Obrigkeit erkennen muegen noch halten, sambt weiter vermeldung wass sich allenthalben detswegen vorlauffen, und wir unserer nodturfft nach fürzugeben nicht haben umbgehen können, *in quarto.* 1547.

På Svenska, med Titul: Acta och Handlingar, som sigh uti then Stormechtigste Furstes och Herres; Herr Gustafs, fordom Sverges, Göthes och Wendes &c. Konungs tidh, tildragit och förloper haffuer, och på thet åhr 1547 af trycket uthgångne åre på Tydske. Tryckt i Stockholm, 1598". *in 4:o.* 5½ Ark. Begge Uplagorne äro nog sällsynta. Omtryckt är denna Skrift på Svenska, uti v. Stiernmans *R. D. Best. Bih.* p. 73-125.

3013. Veræ ac justæ rationes, qvare Regnum Sveciæ Christierno captivo, Daniæ olim Regi ac ejus hæredibus, nihil debeat: ab omnibus Regni Ordinibus unanimi consensu jam recens in lucem editæ, *in quarto*, Holmiæ, a. 1547. pl. 9.

Denna Uplaga, tryckt med få kallade *Lettres Gothiques*, är mycket sällsynt. Omtr. är Skriften, dock med Svenska Bokstäfver, uti v. Stiernmans *R. D. Best. Bih.* p. 125-178. Tilägnas af v. Stiernman, *Anonymor.* Cent. I, p. 6.

Laur,

Laur. Petri Nericio; och af Ol. Celsius, Kon. *K. Gust. I:s Hist.* T. II, p. 287, den lärde Sigtuna-Munken *Canut. Matthiæ Roos.*

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Gustaf I.

3014. Kon. Gustafs Svar til Bothwedt om the gode betenkende han begerer förwete på utförningen och införningen til Lübske. Dat. Wastena, d. 18 Apr. 1550.

v. Stiernmans *Saml. af Comm. Stadg.* T. I; pag. 115.

3015. Excerpta de Responso Legator. Svecicor. D. Magni Johanssons, Georg. Normanni & Doct. Andr. Olai super exhibita ab Episcopo Atrebatensi, nomine Cæs. Majest. certificatione, qua Sveciæ Rex Gustavus, *Electus* inscr, 1551.

Mon. Polit. Ecclesiast. ex Arch. Palmsk. edit. p. 16, efter en felaktig Handskrift.

3016. Acta circa Matrimonium Illustriss. Principis, D. Gostavi, Svecor. &c. Regis, quod A. D. 1552. contraxit, cum nobili persona D. Catarinah, nepte ex sorore consortis suæ jam defunctæ, sc. felicis ac glorios. recordat. D. Margaretæ, Suecor. &c. Reginæ, quæ eatenus per me Laur. Upsaliensem collecta sunt, qvatenus a me & aliis nonnullis meis Collegis res ipsa concernebatur.

Mon. Polit. Ecclesiast. ex Arch. Palmsk. edit. p. 93-114. Är allenast en del af Laur. Petri vidlyftige Berättelse om K. Gustafs Giftermåls-

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Gustaf I.

handel med Catharina Stenbock; af hvilken Berättelse et Original-Mscr förvaras i Upsala Bibliothek. Jämför Hallmans *Ol. Petri och Laur. Petri Lefverne* p. 112. seq. och O. Celsii *Kon. Gust. I:s Hist.* T. II, p. 302.

3017. Mårkvårdiga Håndelser, som tildragit sig i Sverige ifrån År 1220 til År 1552.

Er. Ekholms *Krit. och Hist. Handl.* III. Saml. pag. 205-210.

3018. M:r Oluf Swinefootz Bref til K. Gustaf. Dat. Rom, d. 1 Maji 1554, med Kon. Gustafs Svar, dat. Arboga d. 8 Aug. 1554.

Skriftel. Bevis til Spegels *Bisk. Krön.* n. 39, 40, p. 87-94. Brefven anga Joh. och Olai Magnorum Skrifter, jemte några andra mål.

3019. K. Gustafs Bref til Hertigarne Erik och Johan, at Ryssen fast förstårker sig vid then Ryske Grentze &c. item om M. Olufz Swinefoots Bref, förmelandes, at the Konungar af Lutherska Bisper crönte äre, åre olagligen crönte. Dat. Westerås d. 10 Dec. 1554.

Mon. Polit. Eccles. ex Arch. Palmsk. edit. pag. 39.

3020. Placat til alla Landsändar om Almogens Fattigdom m. m. Dat. Stockh. d. 19 Apr. 1555.

v. Stiern.

v. Stiernmans *Saml. af Comm. Stadgar* Tom. I, p. 137. Är märkvärdigt i anseende til det som därutinnan förmäles om de Svears och Göthers Tog til främmande Länder, och Säten, i synnerhet i Switzerland. B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Gustaf I.

3020 (a). Nachrichten zu dem Leben des Herzogs Johan Wilhelm von Sachsen, aus ungedr. Handschriften und andern zuverlässigen Urkunden gezogen, von J. G. S. Schwabe.

Uti J. G. Meusels *Geschichtforscher*, *Th.* I, Halle 1775 *in* 8:o.

De anföras här endast, i anseende til en Berättelse, p. 211 följ. af hvilken vil synas, som hade Hanse-Städerne omgåts med, at stöta K. Gustaf ifrån Thronen, hvartil de ville bruka Sachsiska Hertigen, som var Son af Churf. Johan Friedrich.

3020 (b). Msc. Kon. Gustaf I:s Bref til Ture Pedersson til Salestad (Bielke), samt Befallningsman upå Nyslott, Göstaff Fincke, om Manskaps ställande til Gränsens och Landets försvar, jemte andra Försvars-anstalter emot Ryssen. Medföljer en Skamplun (Ritning), på Brätter, som skulle fällas på skogarne emot Fienden, Dat. Åbo d. 18 Dec. 1555.

Originalet uti mina handskr. Samlingar.

3021. Extract utur Kongl Maj:ts Missive til Kongl. Werde udi Danmark, ang.

E. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Gustaf I.

de Engelskes Handel på Rysland. Dat. Sth. d. 18 Aug. 1556.

v. Stiernman *ibid.* p. 147.

3022. Någer Stycker aff then Danske Crönike, ifrå Konung Woldemars tijd och hans efterkommande, ther inne the Svenske blifve fast groffueligen och med osanning antastade. Teslikest the Svenskes rättfärdelige och oumgängelige gensvar, som the ingelunde kunde förbigå, utan ther sin åhre och gode rychte ändeligen försvara måste, ther til the högt äre trengde och förorsakade. Stockh. Anno MDLVIII (1558), *in oct.* 10 Ark.

De Stycken af Danska Rimkrönikan, ifrån Waldemar Christofferson, til Kon. Hans, som här finnas aftrykte, bestå af 4 Ark, och Svaret af 6 Ark. Det har följande särskildte Titul: "Een liten Crönike och skemtigh för the "Danske, dock ganska alffuarligh, ynkeligh och "gruffueligh för the Svenske. *Qui tacet, consentire videtur.*

"Tidzens Dotter jagh Sanning år,
"Rett och Rettvise haffuer jagh fullkår.
"Thet migh rett bör vill jagh utsige,
"Migh bör thet nu ej lenger förtige.
"Gudh weet migh giffs stoort tilfälle,
"Til at mit embete rett formelle.
"Jagh kan thet icke lenger förskone,
"Ehuru thet står alt til förfone".

På

På samma blad, *fol. verso*, ser man Kongl. Svenska Vapnet i träsnick, och på sista sidan i Boken står: *Tryckt i Stockholm*, *anno* MDLVIII. Jo. Lexelius, *Dissert. de causfis rarit. Librer.* P. II, p. 9, räknar med rätta denna Rimkrönika ibland sällsynta Svenska Böcker; anmärker tillika at hon blifvit två gånger tryckt. Uplagorne beskrifver han sålunda: - - - . "subnectere licebit, qvod indicio debeo viri ad hanc Academiam præclari, eodem Anno bis hoc Schediasma prodiisse, diversis sub titulis; alter est: *En liten Crönike och skemtig för the Danske* &c. alter vero: *Sanfärdige Svar på några Styckir uti then Danske Crönike* &c. ad finem libelli: *Stockh.* MDLVIII. Diversas esse editiones versus, qui passim in altero hoc exemplo obveniunt, vel mutati, vel adjecti satis indicant, inter quos tantum ex pag. 33, testimonii loco, adferam, qui in priori non comparent;

B. III; C 8. Sveriges Allmänna Historia. Gustaf I.

"The togo them bort rett alle slett,
"Mot Segel, bref och gisler rett.
"Hvilket årligit stycke thette var
"Ther kan man här see oppenbar.

"Unde probabilis enascitur conjectura, recentiorem esse hanc editionem, eod. a no ab auctore, "quisquis fuerit, auctiorem editam". Uti den af mig här ofvanföre beskrifne Uplaga finnas desse fyra rader icke.

Danska Rimkrönikan kom ej första gången i dagsljuset 1555, som Auctoren til Svaret synes hafva trodt; hon hade redan varit trykt i Köpenhamn 1495. År 1533 följde äfven därstädes en ny Uplaga, likaså 1555, 1573, och 1613. Hon lades ocksä up i Malmö 1534. Resenius

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Gustaf I.

senius och flere Danske Scribenter hålla före, at en Munk i Soröe Kloster, kallad Broder *Nils*, denna Krönika sammanskrifvit, och at Riddaren *Erik Krabbe* skal vara Auctor til K. Hanses Historia, hvilken redan står i Uplagan af år 1533. Se *Danske Magazin* I B. p. 28 seq. Frågan blifver nu, hvem som författat Svaret? Tegel, *K. Gust. I Hist.* nämner väl arbetet, men icke Auctoren. Stiernman, *Anonym.* Cent I, p. 7, tillägnar det Kon. Gustaf, åberopandes sig en, Secret. Marr. Olai Helsingii, handskrifven Anmärkning. Ol. Celsius, *Kon Gustaf I:s Hist.* T. II, p. 327, (not.) framgifver en antekning hos Palmsköld, efter Sven Elofson, hvaruti säges, at Svaret *mäst af* K. Gustafs *egen mun diktadt och tilhopa satt är, där han vejste besked om.* C. R. v. Celse i sin *Underrättelse* &c. p. 7, tror, at med Rimkrönikan, som tilägnas Bisk. Peder Swart, se n. 2999, ingen annan kan förstås, än denna i fråga varande lilla Rimkrönika, til Svar på den Danska. At ju Kon. Gustaf varit mycket angelägen om at detta Svar skulle komma i Almänhetens händer, det ses af et des Bref til Herr Karl i Tuna, af d. 3 Decemb. 1558, och hvilket var beledsagat med et exemplar af denna Bok; Brefvet är trykt uti *Mon. Polit. Eccles. ex Arch. Palmsk. edit.* pag. 25, Men däraf följer likväl icke, at Konungen sjelf författat oftanämnde Svar. Lexelius l. c. tror det så mycket mindre, som i hans tanka Konungen skall haft för myckon modestie, at sjelf tillägga sig det beröm, som honom på flere ställen gifves. Af samma mening är Cancel. R. von Celse, men huruvida detta Argument kan vara gällande, samt få styrka af de ställen, som Lexe-

lius

lius til bevis anförer, öfverlemnas til närmare beprösvande. B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Gustaf I.

Til slut bör jag påminna, at Svaret icke stadnar vid Kon. Hans, såsom sjelfva Danska Rimkrönikan, utan at det sträcker sig ända til Stridigheterna emellan Sverige och Danmark, i Kon. Gustafs senare Regements-år, i afseende hvartil ockíå Boken här fått sit ställe.

3023. Transsumt af Kon. Gustaf I:s Skrifvelse til sin Son, Hertig Johan, de dato Stockh. d. 1 Sept. 1558.

Uti *Tidningarne utgifne i Upsala* 1775, n. 5.

"Sedan Sverige, år 1557, hade afgjordt Freden med Rysland, föll Czaren in i Lifland, "hvilket nödgade Härmästaren at söka hjelp af "Sverige. Hertig Johan, som då hade emottagit Finland, fick kunskap om Härmästarens "upsåt, förr än Legaten ankom; och som han "var nog hugad för sina gränsors utvidgande, "ville han bereda Konungens sinne til deltagan"de uti Liflands försvar. Sådant skedde genom "Bref, hvaruppå Konungen lemnade detta Svar". Denna Upplysning är af *Utgifvaren*.

3024. Danmarckis Rigis Kroenike, ved *Arrild* Huitfeld, til Odersberg, Dan. R. Canceler. Prented i Kiöbenhaffn. A. 1652, paa Joach. Moltkens, Boghandlers, bekostning. *in fol.* 2 Voll.

Första Uplagan bestående af X Delar *in 4:o*, tryckres i en förvänd ordning; ty 1595, 1596, 1597 utkommo Delen X, IX, VIII, som innehål-

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Gustaf I.

hålla Christian III:s, Fredrich I:s och Christian II:s Lefverne; 1599 följde Del. VI, VII, eller Christian I:s och Johans Lefverne; hvarpå Del. I - IV, eller den äldre Historien, å. 1603 i dagsljuset framträdde. Slutligen utgafs, 1604 V Delen, innehållande Biskops-Chrönikan. Senare Uplagan, 2 Band *in fol* är vårdslöst tryckt; men äger et fulständigt Register: se J. Molleri *Hypomnemata ad* Bartholin. *de Scriptis Danor.* p. 23 . item, *Spicileg. Hypomnemat.* p. 18. N. P. Sibbern, *Bibl. Hist. Dan. Norveg.* p. 33. S. J. Baumgarten, *Nachr. von merkw. Buchern*, T. V, p. 406; jämnför L. A. Gebhardi, *Geschichte des Königr. Dänemark*, Foretal. p. 28, och Sv. Lagerbring, *S. R. Hist.* II. Del. Föret. §. 8.

Af alla Danska Historie-Skrifvare är Huitfeld den, som måst vidrörer Svenska Sakerne; våra äldre Häfdatecknare hafva därföre ofta betjent sig af hans Arbete; men icke med den försigtighet och granskning, som vederbort.

Arild Huitfeld, Danmarks Rikes Råd och Canceler, lefde til inemot slutet af år 1608. Om hans Lefverne och Skrifter handlar, T. Hofman, *Portraits Historiques* &c. P. I, pag. 12 - 16; och om des Förnamn *Arrild*, hvilket af några halles före vara detsamma som *Harald*, af andra åter med bättre skäl vises betyda *Arent*, eller *Arnold*, Etats-Rådet Gram, i sin Afhandling, de *Vocabulo Danico* Arilds - Tid, *ut et nomine virili proprio* ARRILD, som står i *Script. a Soc. Hafn. edit.* P. III, p. 399, seq.

3025. *Nicol.* CRAGII, Annalium Libri VI, quibus res Danicæ ab excessu Regis

gis Friderici I. ac deinde a Glorisfiſſ. Rege Chriſtiano III. geſtæ, ad annum usque MDL. enarrantur. His additi *Steph. Jo.* Stephanii Hiſtoriæ Danicæ Libri II, quibus reliqua laudatiſs. Regis Acta deſcribuntur. Cum Præfat. indicibus et aliis quibusdam accesſionibus. *in fol.* Hafniæ, ap. Vid. H. C. Paulli *1737*, pp. *139*, *478*, *136*. *except. præmiſſ. et ind.* B. III. C. 2. Sveriges Almänna Hiſtoria. Guſt. I.

Boken recenſ. vidlyftigen *Bibl. raiſonnée* T. XXV, P. II, p. 393. T. XXVI, P. II, p. 243. T. XXVII, P. I, p. 55.

Utgifvaren år den berömde Hans *Gram*, ſom tillagt et Företal, beſtående af 120 ſid. och hvilket innehåller många lärda och curieuſa Anmårkningar och Uplyſningar, ſå vål öfver åtſkillige Omſtåndigheter, hörande til Kon. Chriſtian III:s Hiſtoria, ſom ang. Auctorerne, hvilkas Arbeten hår i dagsljuſet framgifvas. I ſynnerhet berömmer han ganſka mycket Cragium, ſåſom en vål underråttad, tilförlitelig och upriktig Hiſtoricus; men tillſtår dårhos, at, faſtån detta Arbete, både til vårde och ymnighet, långt öfverträffar det ſom Huitfeld utgifvit om Kon. Chriſtian III, denna ſenare likvål mera vidlyftigen beſkrifvit Svenſka Sakerne, ån den förra.

At vid detta Verks ſammanſkrifvande Cragius, i anſeende til Sverige, icke förglömt at han var Danſk Hiſtoriograph, det ſynes nogſamt på flere ſtållen: ej eller har Utgifvaren, uti ſit eljeſt vackra Företal, aldeles afklådt ſig denna egenſkap.

En

B. III. C. 8. Sveriges Almänna Historia. Gustaf I.

En Dansk Öfversättning af Cragii K. Christian IIIs Historia, continuerad af Stephanius, är tryckt i Köpenhamn, 1776 *in 4:o*. Se *Nye Krit. Journal*, 1777, p. 73.

3026. Vita Christiani III. Dan. & Norveg. Regis glorisfisf. olim a *Joh. Isacio* PONTANO conscripta, nunc autem primum in lucem edita, curante *Joh. Hübnero* J. U. Lic. *in qvarto*. Hanoveræ, Foerster, 1729, pp. 104. *sine Præfat. & Vita Auctor.*

Omtryckt uti E. J. de Westphalens *Monum. inedit. Rer. Germanicar.* Tom. II; se n. 3201.

3026 (a). Stratagema Gothici exercitus adversus Danicum perjucundum, carmine redditum elegiaco, ad Ericum XIV, Svecor. &c. Regem electum, a *Laurentio* PETRI *Gotho. in qvarto.* Wittebergæ excudebat Laur. Schwenck, 1559.

"In præfatione Deo agit gratias liberatam esse patriam a tyrannide Christierni II & a fermento pontificio purgatam: famam Gustavi I vindicat contra Sleidanum, & de Antiquitatibus Gothorum pulcherrime disserit".

Detta är alt det som jag om denna sällsynta Skrift har mig bekant, efter en handskr. Anmärkning af Eric Benzelius den Yngre, til Jo. Schefferi *Suec. Liter.* pag. 31. Exemplaret af Scheffers Bok, som Benzelius tilförene ägt, förvaras nu uti Gymnasii Bibliotheker i Linköping.

En annan intet mindre sällsynt Skrift, af samma Laur. Petri förekommer här nedanföre n. 3029.

3027. Msc. *Svèn* Elofssons Berättelse om hvad sig uti Kon. Gustafs sista Regements-år tildragit; samt om des siukdom och aflidande. B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. G. staf I.

Förvaras uti Riks-Archivo: se *Thuns Vita Palmsk.* p. 13, 14.

3028. Msc. En kort Undervisning om Stormächtige Herres och Förstes, Gustaf Erichsons, Sveriges, Göthes och Wendes &c. Konungs härliga Aflidande, samt med alla tiders och anfächtningars och thals sanna förklaringh, med the personers som när voro, nu Michaëlis, Anno 1560.

I Friherrl. Rålambska Bibliotheket, och flerestädes.

Är en Journal, som Mr Johannes, *Ordinarius Stockholmensis*, hållit öfver Kon. Gustafs sista Sjukdom. Denne M. Johannes lemnade sit Embete 1562, säger A. J. Grundel, *Differt. de Stockholmia*, P. I, p. 39; men J. G. Rüdling berättar, "at han afsattes ifrån sin tjenst "och förklarades all heders-beställning ovärdig "för sit förargeliga Lefvernes skul"; se des *i Flor stående Stockholm*, pag. 61. Jämför P. J. Bergii *Tal om Stockholm för 200 år sedan* &c. hvarest p. 55-65 läses et Utdrag af ofvanansförde Journal.

3029. In obitum inclyti Regis Sueciæ Gostavi Elegia *Laur.* Petri *Gothi*. Tilsammans tryckt, med tvånne andra samma Författares Elegier, under Titul: "Aliqvot

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Gustaf I. Elegiæ conscriptæ a *Laur.* Petri *Gotho Sudercop.* Stockh. excudebat Amund. Laurentii 1561". *in qvarto* pl. 2¾.

En liten men ganska sällsynt Samling.

Laur. Petri blef 1574 Ärchebiskop, gillade och försvarade Liturgien, och afled 1579.

3030. Åhrapredikning öffver then fordom Stormächtigaste oöffvervinnelige och Högloffligaste Furstes och Herres, H. Gostafs, Sver. Göth. Wendes &c. Konungz och Faders, Christelige Lijk, hvilket blef med Kongligh herligheet nidsatt uthi Ubsala Domkyrkios fremste Chor, anno Christ. 156c. xxi Decemb. sammanfogat och predikat aff Åhravörd. Herre, D. *Petro* Nigro, fordom Bisk. uthi Westerås; men nu sedan är hon then högtberömlighe Familiæ Gustavianæ, til en evärdeligh Åhratjenst, med *Oratione præfatoria*, *Notis marginalibus* och *Epithaphiis* beprydd, och på thet året MDCXX. uthgången aff *Sylvestro Joh.* Phrygio, Super. & Past. Schiædviensi. *in qvarto.* Holmiæ, Ol. Olai, 104 sid. Ded. Epitaph. och Errata oberäknade.

Bisk. Petr. Niger eller Swart är redan bekant; Sylv. Joh. Phrygius, först Superintendent och Past. i Sköfde, sedan i Götheborg, afled 1628. Hans Skrifter upräknar Stiernman, *Bibl. Sveo-Goth.* Tom. II, p. 64.

3031.

3031. Msc. Johannis, Ducis Ostro-Gothiæ & Daliæ, Oratio de Beneficiis a Reges Gustavo I:o Regno Sueciæ præstitis: pronuntiata in præsentia Senatorum & Episcoporum. B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Gustaf I.

Handskriften citerar Stiernman, *Bibl. Sueo-Goth.* T. II, p. 79; men nämner icke om eller hvarest den är i behåll.

3032. Magnalia Gustavi I Magni illius Svecor. Gothor. Monarchæ, historico-politice delineata. (Dissert. Acad.) Pr. Jo. B. Munster, Resp. *Jon.* Mollin. *in* 8:o. Aboæ, 1694, pp. 44.

3033. Oratio panegyr. de Gustavo I. Svecor. Gothor. Wandalorumque Rege, a summa miseria turpissimaqve servitute patriam suam liberante, in devotam memoriam tanti Herois Regniqve nostri Statoris & Liberatoris, nec non debitam pietatem gloriosiss. apud Svecos Regnantis Familiæ Gustavianæ declarandam, publice habita ab *Erico* Brahe, in Acad. Upsal. d. XVIII Maji. 1739. *in qvarto*, Upsal. (1739.) pl. 8½.

3034. Oratio panegyr. de meritis Gustavi I. in patriam, habita a *Nic. Adamo* Bielke, Upsal. Kal. Junii A. 1739. *in qvarto.* Upsal. (1739). pl. 8

3034 (a). Tal om det första lyckliga Tidehvarf för Sveriges almänna Hushåll-

B. III. C. 2. Sveriges Almänna Historia. Gustaf I. ning, under Kon. Gustaf I:s Regering, hållet för Kongl. Vet. Academien vid Præsidii nedläggande, d. 27 Apr. 1776, af Hans Excell. Hr Grefve *Nils* BIELKE &c. *in* *oct.* Stockh. Lange 1776. 123 sid.

Stockh. Lärda Tindn. 1776, n. 55. *Neueste Crit. Nachr.* 1777, p. 132. Bilagorna gifva åt detta interesfanta Tal et dubbelt värde.

Et Document, som uplyser det som i detta Tal anföres om Kon. Gustafs Silfverhvalf, meddelat af Lagm. Sotberg, läses i *Samlaren*, Del. VIII, St. 120, p. 185.

3035. Medaille aus der Karlsteinischen Suite auf Gustavum I.

J. H. Lochner, *Saml. merkw. Medaill.* 1739, p. 137-144.

3036. Msc. Kön. Gustafs Krönika, sammanfattad af *Erasm.* LUDWIGSON.

I Upsala Bibliothek. Denna Codex är skrifven vid år 1599, som på permen står intryckt, 376 sid. *in fol.* beskrifves af M. v. Celse, *Kongl. Bibl. Handling.* B. I, Del. I, p. 9. Uti Ant. Archivo äro flere af denna Mannens Collectanea och Utkast, hörande til Kon. Gustaf I:s Krönika, ännu i behåll. "Erasmus Ludwigson, "eller Rasmus, som han sjelf kallat sig, var "Secreterare vid Kon. Gustafs Cancellie, och "har efter Thuns berättelse (*in Vita El. Palm-"sköld.*) p. 40 seq. varit den förste som bragt "detta Verkets Handlingar i någon ordning. "Han blef jemte detta sit Embete af Konungen "ofta brukad i vigtiga Rikfens Värf; och då han,

vid

"vid den anstälde Reductionen af Kyrko-godsen, "igenomsökte de gamle Riksens Handlingar, "samt de Adeliga Husens Slägt-Register, skaf-"fade han sig all den nödige kunskap, som ha-"de fordrats vid sammansättningen af en full-"komlig Historia, om sin Konungs Regemente. "Den Krönika, han lemnat ofs, är dock snarare "at kalla en Annal, än en Historia, där han, "efter sin tids enfaldige sätt, upteknat de för-"nämsta saker som då förelupo. Man finner "af sjelfva Annalerne, at han dem upsatt i Kon. "Johans tid; och om man ej förmärkt, det "han i åtskillige händelser litat på minnet, då "Documenterne ej varit vid handen, hade man "kunnat til hans Arbete hysa et större förtroen-"de; men däraf är händt, at han uti Tideräk-"ningen understundom tagit miste, samt blandat "Händelserne om hvarandra. Han dödde år "1594". Ol. Celsius, i Företalet til *Kon. Gu-stаf I:s Hist.* B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Gustaf I.

Uti Upsala Bibliothek och Palmsköldska För-rådet finnes en god, ånskönt nyare, *Codex*, som förer denna Titul: "Krönika om Kon. Gu-"staf, sammanskrefven af *Rasmus Ludwigson*, "samt ändrad och förbättrad af Grefve *Pehr* "*Brahe*". Et sådant Exemplar förvaras också i Riks-Archivo, och en nyare Afskrift, som tilhört Dr. Ulrica Eleonora den Yngre, äger H. K. H. Kron-Prinsen: se *Tidn. om Lärda Sa-ker* 1769, p. 147.

Grefve Brahe har väl betjent sig, säger Canc. Råder v. Celse l. c. p. 18, af Rasmus Ludvig-sons Upställning; men förbättrat och förökat densamma ansenligen. Han har stundom gådt

 ifrån

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Gustaf I.

ifrån sin Auctor, stundom ock något uteslutit. Man finner at Tegel brukat denna Krönika, och ibland utan skäl afvikit ifrån des Berättelse.

Riks-Drotzeten, gamle Grefve Pehr Brahe, var Kon. Gustafs Systerson, född 1520, eller samma år som des Fader Joachim Brahe omkom i Stockholmska Blodbadet. Hans Moder fick sedan Gr. Johan af Hoya; han blef 1537 Riks-Råd och Konungens Svåger genom sin Fru Beata Stenbock; dödde 1591.

5037. Msc. Kon. Gustafs Krönika, författad af *Rasmus* CARLSSON.

Denne Mannen var äfven Secreterare i gamla Cancelliet, under K. Gustaf och des Söner. Honom tilskrifves en Krönika, som skal vara et Utdrag af Rasmus Ludvigsons.

Cancell. Råder v. Celse l. c. p. 10 seq. uppräknar åtskillige sådane *Codices*, näml. en i Presid. Gr. Pipers Bibliothek, och fem i Upsala Bibliothek, hvaraf tvänne varit där tilförne, och trenne 1767, tillika med hela Cronstedtska Bibliotheket, af H. K. H. Kron-Prinsen blifvit ditskänkte. En sådan finnes ockſå hos mig, skrifven år 1610, af Peder Erichson Rosenskõld til Långbro. I almänhet anmärkes, at alle desse Krönikor äro, för de senare Åren i synnerhet, magra och korta, eller ofullkomliga *Breviaria*, samt at flere Krönikor, som tilegnas olika Författare, kunna både börjas och slutas lika, hvilket däraf härörer, at de copierat hvarandra.

Til denna Clafs iror Canc. R. v. Celse, p. 16, ockſå kunna föra de tvänne *Codices*, hvilka,

tecknade D. 32 D. 33; förvaras uti Antiq. Archivo, (icke Riks-Archivet) och hvilka, gemom en i senare tider gjord tillats, fått namn af Erkiebisk. *Laur. Petri Nericiens.* Krönika öfver Kon. Gust. I, författad år 1559. B. III. C. 3. Sveriges Almänn. Historia. Gustaf I.

3038. Msc. Krönika om Kon. Gustaf; af en obekant Auctor.

I Skogklosters Bibliothek. "Hon har ej", säger Canc. R. v. Celse, l. c. p. 17, "så långt "jag handt jämföra, någon likhet med de förr "beskrifne. Årkebiskop Er. Benzelius har ock "sedt henne, och funnit at Tegel sig af henne "betjent. Hon börjas så: *Sedan Christiernus, Ko-"nung Hanses Son, var kommen til Kronan i Sve-"rige;* — och slutar: *Efter långvarigt och ore-"digt Regemente, icke utan sorg och bekymmer, "såsom alle andre menniskior, måtte han lägga "sit grå hufvud ned. Och vintern therefter blef "han ståteligen och Konungsligen begrafven udi "Upsala, udi förnemste Choren med två fina Drot-"ningar*".

Hr Canc. R. tyckes stöta sig vid orden *oredigt Regemente*, och anse dem som en vidrig utlåtelse, eller missirmeligit ordasätt; men tilläfventyrs torde Författaren intet annat ment dermed, än et bullersamt och oroligt Regemente, hvilket ockå de påföljande ord, *icke utan sorg och bekymmer*, synas utmärka.

3039. Msc. Krönika om Kon. Gustaf I, af en okänd Författare.

Auctoren förer Jo. Schefferus, *Svec. Liter.* p. 88, och efter honom, Stiernman, *Bibl. Sveo-*

 Goth.

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Gustaf I.

Goth. Tom. II, p. 172, til slutet af Kon. Carl IX:s regering. Handskriften, som efter Normans intygande funnits i Oxenstiernska Bibliotheket, beskrifver Scheffer sålunda: "Historia Regis Gu-"stavi I. Tomis duobus, qvorum prior chartis "156 ab a. 1490, qvi fuit Regis natalitius, ad "an. 1532; posterior, ab eo anno ad excessum "ejus, chartis 177 absolvitur, continetqve om-"nia Regis Acta & Edicta publica fusissime".

3040. Msc. Den Svenska Chrönika om Kon. Göstafs Regimente ifrån A. 1520 intil 1560. *in fol.*

Uti Ant. Archivo, Cod. D. 31. "Innehåller jäm-"vål några främmande samtida Saker, mycket om "Cometer och Väderslar, som synts på Him-"melen, hvilke ock äro afritade; fol. 95 är "ock Tynna-fångstet afritat. Detta Msc. som "på sit sätt är aijrligt, med rödt och grönt "bläck, tilhörde A. 1599 Joen Petri Klint, Pa-"stor i Steen, emellan Wijka; och A. 1616 "Johan Messenius". Denna Anmärkning är ta-gen utur Förteckningen på Handskrifterne i be-mälte Archivo.

3041. Then Stormächtig. Högborne Furstes och Christelige Herres, Herr Gustaffs, fordom Sveriges, Gothes och Wendes Konungs &c. Historia, om Hans Kongl. Maj:ts Lofflighe Regeringh och merkelige Handlingar, uti twå Deeler författad. Uthaf hvilke then Första innehåller och förmäler, hvadh som sigh tildraget haffver ifrån H. Kongl. Maj:ts första Regementz begynnelse, intil thet

thet året efter Christi födelse 1533; men i then Andra Delen varder handlat och tilkänna gifvit, om thet som sigh sedan intil Hans Kongl. Majtts sista Dödzstundh förlupit haffver. Korteligen och sanfärdheligen sammandragen och beskrefven af *Erich* JÖRENSSON (Tegel). *in fol.* Stockh. Reusner, 1622. B. III, C. 3. Sveriges Almänna Historia. Gustaf I.

Första Delen består af 324, Andra Delen af 415 sid. Dedicationerne, Gratulat. och Registren oberäknade; begge tilsamman is göra et lagom Band.

Tegel sammanskref denna Historia på Kon. Carl IX:s Befalning, til Vederläggning på Arild Huitfelds Danska Chrönika om Kon. Christian III i Danmark; men beskylles före, at hafva i det stället snarare, ända til Danska Ordasätten följt, och afskrifvit densamma. At Tegel på många ställen ord ifrån ord afskrifvit Biskop Peder Swarts Krönika, är redan här ofvanföre N:o 2999 anmärkt. På samma sätt har han också för Åren 1557 — 1560 nyttjat Swen Elofsons Arbeten: likväl lärer icke kunna nekas, at hos honom finnes många goda efterrätteller, samt angelägna Handlingar.

Eric Jörensson Tegel, Son at Kon. Eric XIV:s Secreterare och Procurator, Jöran Persson, som år 1568 blef rådbråkad och steglad på Brunkeberg, var Kon. Carl IX:s Secreterare; blef slutligen Kammar-Råd, och afled 1636. Se mera om honom uti v. Stiernmans *Höfdinga-Minne* p. 38, och uti Företalet til *K. Eric XIV:s*

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Gustaf I.

XIV:s Historia, författad af Tegel, och utgifven af Stiernman, p. 24.

Uti Chr. Junckeri *Vita Jobi Ludolfi*, *Lips.* 1710. *in 8:o*, p. 54, läser jag följande Anmärkning: "Dum Chronicon Erici Jörensfonii, "quo Vitam descripsit Gustavi I. Regis, pecu- "liari studio legit, in compendio complexus Lu- "dolfus præcipua rerum a Gustavo illo gestarum "capita, ad exemplum Itali Malvezzi, vitam "Romuli Tarqviniiqve Superbi, Regum Romano- "rum, per breves Aphorismos scite tradentis, "ea concinnavit qvidem exposuitqve prolixius "sermone latino, offerenda demum Reginæ sub "Titulo *Gustavus illustratus*); sed destitit postea "ab hoc consilio, quia nescio qvod in mori- "bus illius vivendiqve ratione parum proba- "batur".

3042. BREVIARIUM GUSTAVIANUM; Thet är: Et kort Uttogh af Kon. Gustaffz den Förstes Historia, begynnades på thet åhret 1513, tå han (som på then tijden kallades Gustaft Erichson) bleff med några flere Svenska Herrar förordnat til Gisslare för Kong Christiern then Tyrannen, men emot Breff och gifven Legde, sampt medh the andra, våldsambligen til Danmark bortfördh: Ther fångzligh anhållen: Hans underliga förlossningh, och hemkomst til Sverige igen. Får bifall af undersåterna; fördrifver Tyrannen med sit anhangh aff Riket; reformerar så Gudztjensten; stiller sedan månge inrijkes Rebellioner; låter sig omsij-

der

der cröna, gör Sverige til Arffrijke; och ſtyrer thet ſå medh högt förſtånd och heroiſk Mandom, intil ſin dödh. Förſt vijdlöftight ſammanſkrifven af fordom Cammar-Rådet *Erich* Jörensſon TEGELL, och Åhr 1622. *in fol.* aff trycket uthgången; men nu korteligen extraherat, och uti thenna mindre form bracht; med et ympnigt Åhrs-Regiſter: aff *Chriſtoph.* L. GRUBB, Præſ. Calm. *in qvarto*, Linköpingh, Dan. Kämpe, 1671. 519 ſid. *utom Dedicat. och Företal.* B. III. C. 3. Sveriges Almänna Hiſtoria. Guſtaf I.

Utan aflaknad hade Tituln kunnat vara en god del kortare. Om Författaren ſe v. Stiernmans *Adels-Matrikel* p. 369, n. 335.

3043. *Aegid.* GIRS Kon. Guſtafs den I:s Krönika.

Tryckt tillika med ſamma Författares *Kon. Eric XIV:s Chrónika*, Stockh. 1670. *in* 4:o, beſtår af 239 ſid. och har ſit ſärſkildta Regiſter. Se här nedanföre N:o 3146.

3044. Mſc. *Joh.* WIDEKINDI, Hiſtoriogr. Regni, Appendix, eller Tilökning på några tänkvärdige Stycken, ſom ſynes fela til Kon. Guſtaf then Äldres Hiſtoria, hvilken af Eric Tegel utförligen, och af Aegid. Girs ſummevis ſammanfattad är &c.

Uti Palmſköldſka Förrådet i Upſala, ſamt i för detta Grefl. Bielkiſka, nu Grefl. Braheſka Bibliotheket på Skogkloſter, och på flere ſtällen.

Uti ſit Företal til *Kon. Guſtaf I:s Hiſtoria* berättar Ol. Celſius, at Johan Widekindi lätit trycka

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Gustaf I.

trycka denna korta Tilökning, med hvilken han trodt kunna upfylla den brist, som är emellan Slutet af Johan. Magni och Begynnelsen af Tegels Historier: påminner tillika, at detta Widekindi Arbete föga annat är, än en Afskrift af den Danske Huitfelds Chrönika. Detta senare har väl sin rigtighet; men om och när Widekindi Tilökning blivit tryckt, derom kan jag icke gifva någon Upslysning; jag har aldrig sedt den annorlunda än i Handskrift.

3045. Historiæ potentiss. & christianiss. Princip. ac. Dom. D. Gustavi I. Suecorum, Gothor. Wandalor. &c. Regis Sereniss. & Augustiss. Libri V. Dialogisticâ formâ, in usum Scholasticæ juventutis editi a *Sam.* Kempio, Nerikio, in Coll. Strengn. Orator. Prof. *in oct.* Strengnesiæ, typ. Paulinianis a. J. L. Barkenio 1629, pp. 395 *except. præmiss. & ind. folior.* 16.

"*Eadem* - - - secundo edita a *Sam.* Kempenskiöld, *in12:o*, Strengnes, Brockenius 1648. pp. 334, *sine Præfat. & Gratulat.*

Hamb. Bibl. Hist. Cent. III, p. 78. Auctorns affigt vid detta Arbetes författande, i form af Samtal, var, at lemna Ungdomen en Bok i händer, hvarutur den på en gång kunde lära Latinen och Svenska Historien.

Uplagorne äro nog skiljaktige, så väl til Ordning och Materie, som renhet af Språk och Skriftsätt, hvilket i senare Edition på många ställen blifvit förbättrat. Deremot äger första Uplagan et godt Register och är correctare tryckt.

Sam. Kempe, född i Örebro, först Rector Scholæ i Nyköping, sedan Lector i Strengnäs, ändteligen Secreterare i Kongl. Cammar-Collegio, adlades 1647 med namn KEMPENSKÖLD; hvad år han dödt, har v. Stiernman icke utsatt, hvarken i sin *Bibl. Sveo-Goth.* T. II, p. 548, eller i sin *Adels-Matrikel*, pag. 399, n. 395. B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Gustaf I.

3046. Msc. *Arnold Joh.* MESSENII Comoedia om Kon. Gustaf I. (På Svenska Rim).

Uti Palmsköldska Förrådet i Upsala. Et par ställen utur denna Comoedia, angående Dacken, anförer Canc. R. v. Celse, i sin *Underrättelse* &c. uti *Kongl. Bibl. Handl.* B. I, D. I, pag. 20, 21.

Arn. J. Messenius, född i Dantzig 1608, fördes 1626, på K. Gust. Adolphs befalning, til Kexholm i fängelse, för det han höll Kon. Sigismundi Parti: satt där til Sommaren 1640, då Drottn. Christina af gunst och nåde låt honom förlossa. Förordnades d. 24 Febr. 1645 til Historiogr. som des Fullmagt, tryckt i *Sv. Fateburen* II Öpn. p. 179, utvisar, blef 1648 adlad, samt förledd med öfverflödig Lön och Underhåll: dock oaktadt alt detta vardt han med sin Son Johan Messenius, för et sammansmidt och kringspridt Pasqvill emot bemälte Drottning och des Regering, ställd för rätta år 1651 d. 13 Dec., den 20 dömd, och d. 23 execqverad. Se Puffendorf, *de rebus Suec.* L. XXIII, p. 978, och Chanut, *Memoires*, T. II, p. 371, och på flera ställen, samt T. III, p. 364. Läs ocksä v. Stiernmans Anmärkning til Werwing T. II, p. 196, och

Ø. Øl.

B. III. C. 3. O. Ol. Celsii *Dissert. de meritis & fatis Messeniorum.* Ups. 1753, in 4:o. p. 18. seq.

Sveriges Almänna Hist. ria. Gustaf I. 3047. Msc. Kon. Gustaf I:s Historia, beskrifven af *Tobias* WESTENHIELM. *in fol.* 5 Voll.

Af detta vidlyftiga Verk finnes et Exemplar i Riks-Archivo, et annat i Upsala Bibliothek.

Uti *Catal. Libror. qui in Hist. & Ant. patriæ sub imp. Caroli XI publicati sunt*, försäkras p. 16, 17, at Westenhielms Arbete, fördelt i XII Böcker, då redan, neml. 1690, när denna Förtekning utgafs, *var aldeles färdigt til trycket:* likvål intygar Cancell. Råder v. Celse, *Kongl. Bibl. Handl.* B. I, Del. I, p. 19, 20, at Författaren icke bragt det til slut, och at begge ofvannämde Exemplar äro ofullkomlige. Han beskrifver korteligen det Upsaliska, hvilket, förutan *Inledningen*, allenast innehåller VII Böcker, och icke går längre än til och med år 1551.

Prof-Arken han nämner, och hvilka skola vara tryckte 1715, äger också jag. Intet Årtal är utsatt; de begynna: *Kort Inledning til Historien af Gustavianiske Slächten*; följer *Innehållet* af I och II Capp. de sluta p. 8 med orden: *igenom Riks*-- Formatet är vanlig *Folio;* tryckt i tvånne Columner, med Marginaler, ymnoge Citationer i bråddarne, och Anmärkningar nederst på sidorne, är rent och vackert, samt på godt Papper. Efter utseendet tyckes detta prof kommit utur Burchardiske Tryckeriet. "Mera har "ej blifvit tryckt, säger v. Celse, lårer ej eller "förmodeligen blifva; ty af de nyare här hem- "ma utkomne Historier om Kon. Gustaf ses i

"Före-

"Företal och Invisningar, at det redan gjort "sin nytta". B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Gustaf I.

Tobias Wester, adlad 1689, med namn *Westenhielm*, först Ass-ssor i Antiquit. Collegio, sluteL. Lagman i Westmanland, afled 1718. Se mera om honom uti v. Stiernmans *Höfdingaminne* p. 218, och *Adels-Matrikeln* p. 882. n. 1201.

3048. Histoire des Revolutions de Svede, où l'on voit les changemens qui sont arrivés dans ce Royaume, au sujet de la Religion & du Gouvernement, par Mr. l'Abbé de VERTOT, de l'Acad. Royale des Inscript. & des Bel. Lettres. *in quarto*, La Haye, van Dole, 1734.

Denna Uplaga, en af de nyaste, och hvilken tillika tycktes *in quarto* och *in 12:o*, har jag til hands. Boken gafs ut första gången, utan Författarens namn, i Paris 1696 *in 12:o*, 2 Voll. Samma år blef hon i Amsterdam eftertryckt, och som Holländske Bokhandlaren icke kände Auctoren, blef Mr *de Fontenelles* Namn satt på Titulbladet. En Pariser-Uplaga, som kallas den tredje, af år 1722 citerar G. Wallin, *Lut. Paris. erudit. sui temp.* Norimb. 1722. *in* 8:o. p. 65.

Uti Eloge de Mr. l'Abbé de Vertot, som står i *Hist. de l'Acad. des Inscript. & Bel. Lettres*, Tom. VI, p. 510. *Edit. d'Amst.* heter det om detta Arbete: "Cette Histoire fut reçue avec "tant d'applaudissement, que l'on en fit quatre "à cinq editions de suite, sans oser leur donner "une nouvelle date. Elle fut ausfi traduite en diver-

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Gustaf I.

"diverses langues, & l'Ouvrage fut si estimé à "Stockholm même, que l'on prétend, que l'En"voyé, qui étoit sur le point de passer en Fran"ce, fut chargé par les instructions de faire con"noissance avec l'Auteur; & de l'engager par "un present de deux mille Ecus, à entreprendre "une Histoire Generale de la Suede. On ajouté, "que cet Envoyé, qui croyoit trouver Mr l'Ab"bé de Vertot à Paris, dans les meilleures Com"pagnies & repandu dans le grand Monde, sur"pris de ne le voir nulle part, s'en etoit in"formé, & qu'ayant appris, que ce n'etoit qu'un "Curé de Normandie, il avoit rendu compte "de sa commission d'une manière qui fit échouer "le projet".

Åtskillige omständigheter i denna Berättelse kunna med skäl dragas i tvifvelsmål. Boken har sit värde; Skrifarten är angenäm och retande, men Efterrättelserne icke allestådes tilförliteligel. Det är likväl sant, at Mr de Vertot varit hågad til utarbetande företaga sig en almän Sveriges Historia, ifrån de äldsta tider intil K. Carl XII:s Minderårighet, och at han verkeligen anhållit om Böcker och Handlingar, som han trodde vid detta Arbetes sammanskrifvande behöfva; men at detta project fast mera kommit ifrån honom sjelf och icke från Sverige, synes des egna Bref vid handen gifva, hvaraf det ena är tryckt i Företalet til Ol. Celsii *Kon. Gustaf I:s Hist.*, det andra i *Sv. Mercurius*, April 1758, p. 1197 - 1200. Originalet af detta senare förvaras hos mig.

En Engelsk Öfversättning af Vertots Bok med Titul; "The History of the Revolutions in

"in Sweden, occasion'd by the change of Re- B. III. C. 3.
"ligion and alteration of Government in that Sveriges
"Kingdom: translated bey J. Mitchel. M. D"; Almänna Historia.
utkom i London, hos Abel Swall 1697, *in* 8:*o.* Gustaf I.
Huru högt Engelsmännerne, och i synnerhet
Biskop Burnet, värderade detta Arbete, kan ses
af J. F. Felleri *Otium Hanoveran.* Lips. 1718.
in 8:*o.* p. 25.

Öfversättningar i flere Språk känner jag icke. L'Abbé de Vertot afled 1735.

3049. Gespräche in dem Reiche derer Todten; zwischen Zweyen Königen von Schweden, nemlich Erico IX Sancto, und Gustavo I. *in qvarto.* Leipzig. 1727.

Omtryckt *ibid.* 1709. År 109:e *Entrevues* i den, under FASSMANS namn, bekanta Samling.

3050. Historie van Gustavus I, Koning van Zweden. Waarin men ziet de groote Veranderingen, welke in dat Koninkryk zyn voorgefallen ten opzigte van den Gotsdienst en van de Regeringe. Uit het Fransch van den Abt van *Vertot*, en uit andere Schryvers byeengevoegt, en in't Nederduitsch gebragt door J. HAVERKAMP. II Delen, *in oct.* Amsterd. by de Erven van J. Ratelband en Comp. 1734.

Uppå et Företal och en Förtekning på Bokens innehåll, följer en Chronologisk Längd på Sveriges Konungar ifrån Magog til Gustaf I. Denne Konungs Historia, fördelt i VI Böcker,

B. III. C. 3. Sveriges Allmänna Historia. Gustaf I. intager 586 sid. p. 587-614 fullföljes i största korthet Sveriges Regenters Historia, intil Kon. Friedrichs uphöjelse på Thronen. Pagineringen går igenom bägge Delarne: Registret är tilräckeligt. Utom Vertots Arbete har Författaren i synnerhet nyttjat Grubbs *Breviarium Gustavianum*; det öfriga är af ringa värde.

J. Haverkamp bodde i Amsterdam, och födde sig med at på sit modersmål sammanskrifva och öfversätta Böcker.

5051. Kon. Gustaf I:s Historia, Förra Delen, efter gamla och ostridiga Handlingar sammanskrifven af *Olof* Celsius, Vice-Bibl. Reg. Biblioth. Ups. *in oct.* Stockholm, Salvius, 1746, 382. sidd. *utom Dedication, Företal och en Skrift på Vers af Fru Nordenflycht* *).

Kon. Gustaf I:s Historia, Senare Delen; af *Olof O.* Celsius, S. Th. Doct. & Prof. Hist. Ups. R. A. S. S. *in oct.* Stockh. Salvius 1753, 388 sid. *Företal och Regist. oberäknadt.*

Lärda Tidn. 1746, N:o 38. 1753, N:o 4.

På Tyska är denna Historia tryckt i Köpenhamn 1749, 1753, 2 Voll. *in 8:o.* den förra af 512, den senare af 486 sid. Se *Baumgartens Nachr. von merkwürd. Büch.* IV B. p. 544.

Arbe-

*) Af denna Del utkom andra Uplagan i Stockholm, ifrån framl. Langefka Tryckerit, 1775, 396 sid. *in 8:o.* Den skedde utom Författarens vetskap, och således utan allköns Ändring.

Arbetet har vunnit bifall, så väl för des tilförlåtelighet, som angenäma skrifsätt; dock synes det, som vore Författaren i Förra Delen mera behagelig, mera ymnig, än i den Senare. Boken bör dock altid anses för en af våra förnämsta och bästa Konunga-Historier. B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Gustaf I.

Som detta Arbete utan tvifvel snart lärer komma at å nyo uplåggas, torde vara nödigt, at åtskillige mindre fel rättas såsom, at *Burgundiska* Hulet icke förbytes med det *Österrikiska*, och det *Valesiska* med det *Bourbonska*, jämte några andra små misstag, i Utländska saker, dem Baumgarten, l. c. anmärkt. Boktryckaren bör ock tilse; at Årtalen öfver alt sättas i Bråddarne, samt at et fullkomligt Register öfver bägge Delarne må blifva författat.

I Förra Delen har Arket Z. p. 353-368 på Befallning blifvit omtryckt, och det i anseende til några hårda ord emot *Tyske* och *Utländske Män*, som förekomma uti den så kallade *Dalejunkarens* Bref til Dalkarlarne. Detta Bref var först *in extenso* aftryckt, men sans sedan för godt, at allenast et Utdrag deraf skulle införas. Brefvet är tagit utur Wellenhielms handskrifna Historia om Kon. Gustaf I, och synes mig kunna altför väl tryckas uti en ny Uplaga, såsom varandes en Fornrids-Handling, hvilken nu mera hvarken löser eller binder.

3052. The History of Gustavus Ericsson, King of Sweden. With an introductory History of Sweden, from the middle of

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Gustaf I.

the twelfth Century. By *Henry August* RAYMOND, Esqr. *in oct.* London, Millar, 1761, 401 *sid. utom Företal.* 14 *sid.*

Critical Review, 1760 Nov. p. 372. *Journal Encycloped.* 1761 - - - - Boken har jag, uti *Kongl. Biblioth. Tidn. om Lärda Saker*, 1767 p. 145 sålunda korteligen beskrifvit:

Författaren uphöjer, i sit Företal, nyttan och värdet af Stora och Namnkunniga Måns Biographier, eller särskilda Lefvernes-Beskrifningar; förebrår våre Förfäder, som lefvat i Kon. Gustaf Erikssons tid, at de om honom intet annat anteknat, än det som ej kunnat undfalla almänna hopen, och at de icke ägt hvarken upplyst förstånd, eller fin smak nog, för at anmärka sådane små omständigheter, som esomoftast mera, än lysande Actioner, bidraga at rätt lära känna en stor Mans sinnelag och caractère; hvarpå han namngifver de källor, hvilka han vid sit Arbetes förfärdigande i synnerhet nyttjat. De äro de almännaste som finnas, och en del af dem ganska opålitelige. *Loccenii* och *Pufendorfs* Verk äro all heder värde; men ur en *Pontanus*, en *Meursius*, en *des Roches*, kan intet annat hämtas än grumligt vatten. Hvad *Cramero's Compendium of the History of Sweden* är för en Bok, vet jag ej; gissar likvål, at dermed torde förstås: S. Pufendorfii *Introductio &c. Latine reddita a J. F. Cramero*, åtskillige gånger omtryckt, och til äfventyrs sista gången, i Ffrt 1704 *in 8:o*, (se här ofvanföre n. 2522). *Vertot*, uti sine *Revolutions de Suede*, förekommer Hr Raymond mera qvick och behagelig,

än

ân fåker och pålitelig; hvarföre han ocklå, efter egen utlago, ofiaft vikit ifrån honom. B. III. C 3.

Sveriges Almänna Hiftoria. Guftaf I.

Inledningen til Svenfka Hiftorien, ifrån år 1150 til 1514, beftår af 94 fid. och år följakteligen ganfka kort och ofullftåndig. Om vår Engelsman får åga vitsord, voro Svenfkarne, i Kon. Erik den Heliges tid, et genom elakt Folk: de hade intil den tiden, fåger han, lefvat i fullkomligt fjelfsvåld, och helt och hållit öfverlemnat fig åt fin omåtteliga begårelfe, at röfva och plundra, hvarifrån hvarken Förnuftet eller Lagen dem kunde afhålla; defutom voro de fördjupade i en den vidfkepeligafte Afgudadyrkan, deras okunnighet var ej blandad med menlöshet, eller deras grofva feder med behagelig enfaldighet, utan like ofkälige djur följde de i alt deras pasfioner, kånnandes ingen annan Lag, ân ftyrka och handakrafter.

At nârmare granfka få vâl denna Inledning, fom i fynnerhet den dårpå följande Kon. Guftafs Hiftoria, fynes vara få mycket mindre nödigt, fom hvar och en lâtteligen lârer kunna förefälla fig, at Hr Raymond, fåfom Utlånning, och den dår dels icke kånt, dels ej kunnat nyttja de fanfkyldige kâllor, ofta felat, at han nödvåndigt utelemnat åtfkilligt, hvarom han ingen kunfkap ågt, och at des reflexioner icke altid åro grundade. Til flut lemnar han Kon. Guftaf det beröm, at han genom fit exempel dâmpat de Svenfkes okunnighet och vilda våfende, genom Handelns utvidgande befordrat deras förkofran, famt genom inråttande af Scholar, Förrådshus och Hofpitaler, icke allenaft befråmjat Vetenfkaper och Konfter, utan ocklå förfkaf-

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Gustaf I.

fat de fattiga och nödlidande hjelp och underſtöd.

3053. Kon. Guſtaf I:s Bedrifter, författade i anledning af Des på Riddarhus-Torget upreſte Bild. *in oct.* Sth. Wennberg, 1774, 31 ſid.

Tilegnas Actuarien i Riks-Archivo *Jon.* HALLSTRÖM. Omtryckt år denna Berättelſe, dock något afkortad, i Nyköping hos Haſſelroth, 1774, *fol. pat.* 2 Ark. Vid begge Uplagorne finnes Konungens Portrait i Tråſtick. Tjenar til upplyſning för gemene man.

Om Kon. Guſtaf I:s Åreſtod, upreſt på Riddarhus-Torget, läs *Nya Lärda Tidn.* 1774, N:o 27.

3054. Jämnförelſe imellan Kon. Guſtaf I i Sverige och Kon. Henric IV i Frankrike, af *Joh. Fr.* KRYGER.

Se des *Tankar vid Lediga Stunder*, III Del, Stockh. 1766, *in* 8:o, p. 67 - 248.

Mycken heder för Henric den IV, at med alla ſina Svagheter få ſättas i jämnförelſe med vår oförliknelige Guſtaf den I. At rätteligen lära känna den förra, hade Författaren bordt upleta andra källor än *l'Hiſtoire de Henry IV, par Perefixe.*

Et olyckligt infall har Engelsmannen *Jones*, ſom i ſin Lefvernes-Beſkrifning öfver Nadir Schach (Engel. Upl. 1773 in 8:o). ſätter denne beryktade Ulurpateur i parallele med Kon. Guſtaf I. *Götting Anzeig.* 1773, p. 915.

3054 (a). Märkvårdigheter om Konung Gustaf I, des Person och Regering, i et Tal, hållet i Kongl. Vitterhets-Academien, af *And.* Botin. B. III. C. 8. Sverig. Almänn. Histor Erik I I.

Uti *Kongl. Vitterh. Acad. Handlingar*, Del. II, p. 135-163.

"J'ay souvent parlé avec le Roy Gustavus, qui "estoit Prince hault, puissant, fort dispost & "agile & d'une peyne & labeur incredibles. Quant "à son esprit & industrie, ses grands & memo"rables entreprises, sa prudence pour les con"duire, ausy la sage administration et conserva"tion du dit Royaume par si long tems, & l'heu"reux succès de tous ses desseings le recom"mendent tellement, qu'il doibt justement avoir "surmonté toute envie". Sålunda skildrar denne store Konungen Fransyske Ambassadeuren i Danmark, Charles Danszé. Se n. 8207 (a).

§. 2.

Erik *den XIV.*

3055. Dissert. Hist. de Numero Ericorum, Regum Sveciæ, Pr. Car. Fr. Georgii, Resp. *Jon.* D. Halenius, *in quarto.* Upsal. 1761, pp. 14.

Lärda Tidn. 1762, n, 73.

Efter Auctorens räkning är *Erik Göstafsson* icke den *Fjortonde*; utan den *Tolfte* Sveriges Konung af det Namnet.

3056. Carmen Genethliacum, seu Oratio natalibus illustriss. Principis Sueciæ, Eri-

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Erik 14.

ci, Regis Gustavi filii, sacra (Auctore *Nicol.* MAGNI J. U. D.) *in quarto*, Olmutii, edita per Frid. Milichtaler, 1534, pl. 7.

Författaren, en lärd Svensk, afled i Marpurg 1543. Se v. Stiernmans Företal til Tegels *K. Eric XIV:s Hist.* p. 4. Han citerar Chytræi *Delic. var. itiner.* p. 832.

3057. Sir *Thom.* POPE's Letter, concerning the Ansvar made by the Lady Elisabeth to a proposition of Mariage, sent over by the elected King of Sweden.

Se Gilb. Burnets *History of the Reformation of the Church of England*, Lond. 1679-1683, *in fol.* Tom. II, p. 325. Uti Rosemonds Franska Öfversättning af Burnets Arbete, Geneve 1687. *in 12:o*, står detta Bref Tom. IV, pag. 321-323.

3058. Elisabethæ Angliæ Reginæ salvus conductus Regi Erico Sueciæ datus, d. 30 Sept. 1560.

Se Brings *Saml. af åtskillige Handl.* III Del. p. 277-279.

3059. Oratio ad Angliæ Proceres & Senatum a R. M. Sueciæ Cancellario Nicolao Gyllenstiern, tum temporis apud Anglos Legato, habita, articulos Matrimoniales continens. A. 1561.

Ibid. 280-283.

3060. Then Stormächtigste Högborne Furstes och Herris, Herr Erich then Fiortondes, Sv. Goth. Wend. sampt flere thes til-

tilbehöringers Konungx, Frids - Tecken. *fol. pat.* B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia, Erik 14.

Utgafs til des Kröning, d. 29 Jun. 1561.

3061. *Laur.* PETRI *Gothi* Carmen gratulatorium in Coronatione Erici XIV, *fol. pat.*

3062. *Henr.* MOLLERI Sertum Musarum in Erici Sueciæ Regis Coronatione. *in quarto*, Regiomont. 1561.

Catal. Libror. Jac. Burckhard, Halæ 1748. *in* 8:*o*, P. III, p. 120. Alla denne Mannens Skrifter äro hos ofs mycket fällfynta.

3063. Msc. Schwedische Reyse zur Kön. Krönung, so gethan durch den Pomerischen Legaten, Herrn *Heinrich Norman*, anno 1561 a 1 Maji usque 15 Aug. beschrieben vom Fürstl. Bischofflichen Stifts Secretario *Sim.* FISCHER.

Detta Fischers egenhändiga Msc. har Kon. Carl XI år 1694 d. 31 Dec. til Riks-Archivum inlefvereradt. Det består af 168 sid. *in fol.* och är värdt at ej allenast läsas, fastän Auctor, på somlige ställen, som gemenligen Utländningar pläga göra, bråkar de Svenska Namn, utan ock at tryckas.

Se v. Stiernman, *Föret. til* Tegel, p. 6.

Et par ställen därutur kunna läsas uti *Stockholms Magazin* 1781, II Häft. p. 112 seq.

3064. Kon. Erich XIV:s Halfva Riksdaler, slagen i Revel år 1561.

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Erik 14.

E. Zieryogels *Hist. Afhandl. om Sv. Mynt och Med.* n. 6, p. 41-48. Detta Ark handlar om Lifland och des öden, samt om de därstädes under Svensk Öfverhet slagne Penningar.

3065. Kon. Erich XIV:s Bref til Herr Nils Gyllenstierna, då vistande i London, hvaruti han gifver honom i Commission, at genom någon söka afhända Lifvet af hans Medfriare hos Dr. Elisabeth, Grefven af Leicester, som skal sökt bringa honom om halsen. Dat. d. 29 Mart. 1562.

Sv. Fatburen, I Öpningen, p. 73-76.

3066. Msc. Regis Erici XIV. Declaratio Causarum suscepti Belli adversus Ordinis Magistrum in Livonia, ad Regem Poloniæ (Sigism. August.) Dat. X Cal. Junii, ex Arce nostra Svartsjö; A. 1562 *in fol*, pp. 7.

I Riks-Archivo. v. Stiernman, *Företal til* Tegel, p. 6.

3067. Msc. *Joh.* Messenii Historia Sueciæ de rebus, quæ in ea gestæ sunt Erico Gustavi Filio, Sveonum Rege. Foetus antea immaturus, tandem vero formatus studio & opera Arnoldi (Joh.) Messenii, Fil. a. 1643.

I Riks-Archivo. "Består allenast af 23 sid. "*in fol.* slutas med Hertig Johans ankomst til "Dantzig, år 1562, d. 19 Junii, och är detta "Mscpt mycket skiljaktigt ifrån Fadrens Joh. "Messenii Arbete, som utgör den Sjette Delen

af

"af des *Scond. illust.* — Annars finnes ock i of- "vannämnde Archivo, uti Msc. denna Sjette Del "til slutet fullfölgd, med denna Anmärkning: "*Messenianum hoc opus reexaratum, die - - Ja-* "*nuar. Anno* 1648 *absolutum*. Och ehuru det- "ta lärer vara det sista, som under Sonens (Ar- "noldi) Joh. Messenii upsigt är renskrifvit, så "skiljes det likväl på åtskilliga ställen ifrån Pe- "ringskiölds Uplaga". v. Stiernman, *Företal til Tegel*, p. 2, 3.

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia, Erik 14.

3068. Extract af Arnold Rosenbergers Skrifvelse til Kon. Erich, ibland annat, om Giftermåls-handeln med Drottn. Elisabeth af England. Dat. Antwerpen d. 15 Jan. 1563.

På Latin, *Monum. Polit. Ecclesiast. ex Arch, Palmsköld. edit.* p, 155-157.

Af detta Bref tyckes Kon. Erik tagit sig anledning at låta upsätta Brefvet til Drottn. Elisabeth, under den 15 Oct. 1563, se n. 3077.

3069. Nogle Canceler Johan Frises Breve til Kong Friderik II. (i Danmark).

Danske Magazin; IV B. p. 209-223.

Uti de Sju första Bref förekommer åtskilligt om Svenske Sändebudens medfart, som skulle draga til Hessen, men blefvo i Köpenhamn arresterade.

3070. Kon. Erich XIV:s Bref til Carol. de Mornay, dat. Stockh. d. 14 Maji 1563.

Götheb. Magazinet, 1760, n. 5. Konungen sänder til Fältherren 500 st. Armband och 50 st. Halsringar, at utdelas bland Krigsfolket, som

sig

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Erik 14.

fig manligen förhållit hade för Wittenften och Pernau.

3071. Sv. Rikes Ständers Beflut emot Hert. Johan af Finland. Dat. Stockh. d. 7 Jun. 1563.

v. Stiernmans *Saml. af R. D. Beflut* T. I, p. 257-260.

3072. Placat til menige Man fom boo i Bleking i Danmark, och om Kon. Fridrichs opfåt emot Sverige, och at K. Erich vill taga thes inbyggiare i befkyd under Sveriges Crono. Dat. d. 8 Aug. 1563.

Citeras af Höppener, *Förtekn.* p. 7.

3073. Patent och Svar til Konungens i Danmark Befkylningar i des hemligen inftuckna Bref uti Riket, af d. 20 Aug. 1563.

Omtryckt uti Tegels *Kon. Eric XIV:s Hift.* p. 126 (noten).

3074. Kon. Erichs Bref til Ståthållarne i Stockholm, at på et fkymfligt fätt emottaga Jacob Bagge, för des flåta förhållande under Sjö-expedition. Dat. d. 4 Sept. 1563.

Sv. Fatburen, 1 Öpn. p. 164.

3075. Placat til menige Frälfet i Riket, at giöra fig färdige emot Rikfens fiender, af d. 30 Sept. 1563.

Höppener, p. 7.

3076.

3076. Msc. Regis Erici XIV Causæ Belli inter ipsum & Fridericum Daniæ Regem; sermone Latino explicatæ, a. 1563. B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Erik 14.

I Riks-Archivo. J. Schefferus, *Svec. Lit.* p. 29 kallar det *justæ magnitudinis & eruditionis haud protritæ opusculum.* Et Utdrag deraf, angående Sveriges enskildta Vapen, tre Kronor, står bakom förenämnde J. Schefferi Bok, *de antiquis verisque Regni Suetiæ Insignibus.*

3077. Litteræ Regis Erici ad Elisabetham, Angliæ Reginam; matrimonium ejus ambit, ac rogat ne rumoribus de se sparsis fidem habeat. Dat. in castris ad Gislundere, in Smalandia d. 15 Oct. 1563.

Acta Liter. Suec. 1721, p. 147-149.

Detta Bref var redan tilförne tryckt, så väl uti Imman. Weberi *Singularia quædam ad Histor. Erici XIV spectant.* Giesæ, 1711 *in 4:o*, se n. 3094, som uti Jo. Chr. Lünig *Literæ Procerum Europæ*, Lips. 1712, *in 8:o*, P. III, pag. 1086. I denna senare Afskrift dateras det rätteligen; *Gislevedeн in Smolandia.* Å nyo har Sam. Loenbom låtit trycka det både på Latin och Svenska, uti sina *Histor. Märkvärdighet.* 1 Del. Stockh. 1767 *in 8:o* p. 103 seq. Datum läses där - - *in Castris ad Cisteverden in Schotlandia*, 13 Oct. Anno 63, som är aldeles ridicult. Se *Kongl. Bibl. Tidn. om Lärda Saker*, 1767, p. 310 följ. Felet är likväl rättat, då 1 Delen af fören. *Histor. Märkvärdigh.* å nyo tycktes 1769. Se *Lärda Tidn.* l. å. n. 21.

Utur

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Erik 14.

Utur *Acta Liter. Svec.* l. c. läses detta Bref i Fransysk Öfversättning, uti *Nouv. Bibl. German.* T. II, P. I, p. 106.

3078. Abtruck beyder der Königl. Majestät zu Dennemark &c. und der Stadt Lübeck, Absage Brieffen, so newlich dem Könige zu Schweden &c. zugleich seindt zugeschickt worden, *in qvarto.* Copenhagen, Lorentz Benedict, 1563, 2 Ark.

Konungens i Danmark Fejde-Bref är dateradt den sista Julii, och Staden Lübecks d. 9 Jun. 1563. Det förra läses ocksa hos Tegel, p. 94.

Danske Herolden, som öfverbragte dessa Bref, blef af Kon. Erik sjelf förhörd; men Lübske Brefdragaren förhördes på Rådstugan af Borgmästare och Råd. Tegel, p. 96 seq.

3079. Ein lustige Historie tho lesen, wo int jar dre und söstich, de Köninck van Dennemarken und de Köninck to Schweden mit einander gekrieget hebben, und wo de Köninck van Dennemarken grote ehre, rhom und Triumph mit velen groten daden ervoruen hefft, uth der Köninckliche Cantzlie to Dennemark rymes wyse sehr künstichlick beschreven, van dem Ersamen, Wolwysen, Hochgelerden und Achtbaren Hern *Johan Fresen*, Cantzler in Dennemark und den *Pater Patris Patriæ*, dardorch he klarlick an den dag gifft, wat thovorn dorch de andern Schribenten und Poeten vorsehen und nicht so wel vorfattet ist.

Ge-

Geprentet tho Kopenhagen, im jare MDLXIII. met Köninckliche Majestæt tho Dennemark friheit und Privilegio. *in qvarto.* 3 Ark. B. III, C. 3. Sveriges Almänna Historia. Erik 14.

Tituln af denna, på Plat-Tyska Rim författade Skrift, inståmmer icke med innehållet. Det är en *Smädeskrift* emot Kon. af Danmark och Cantzlern Frijs, tvifvels utan författad af någon Utlänning i Kon. Eriks tjenst.

På bakfidan af Titul-bladet står et imaginairt Vapen, hvilket dock, vid hastigt påseende, har någon likhet med Danske, Norrske och Oldenburgske Vapnen. Öfverskriften utvisar hvad tankar Auctoren hade om Kon. i Danmark: "Van Gades genaden *Fredbrecks* de Ander, Köninck tho Dremarken und Norwegen, Hertogh "van Holsten edder Slesewick, und Stormer der "Detmerschen, Grave in der Oldenborch uth "Delmenhorst".

Skriften är åminstone tvenne gånger tryckt; ty; utom redan anförde Uplaga, har jag ännu en för mig liggande, äfvenvål *in 4:o*, 3 Ark, men af annat tryck, samt i synnerhet därutinnan ifrån den förra skiljaktig, at man utelemnat både omtalte Vapen och Åretitlar.

Vapnet lärer vara det samma, hvarom Danska Amiralen Herlof Trolle i Bref til sin Konung, gör följande Berättelse: "Jeg hoerer at "Koning Eric haffver ladit trycke Etthers Kongl. "Maj:ts Waben, som Thomas van Oldenborg "haffver beredt: foerst 3 Loeffver, ther i ste- "den 3 Reffve; 3 Kroner, ther i steden 3 Narre- "kapper; 1 Loeffve med hellebordt, ther i ste- "den en Ugle met en Plegell; en Svane, ther

i ste-

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Erik 14.

"i ſteden, &c. met meere Ubeſkedendhet, thet "icke hoerſomligt er". &c. Brefvet är tryckt i *Danſka Magazinet* III B. p. 253. Beſkrifningen ſtämmer väl icke fullkomligen öfverens med Originalet, ſom jag har för ögonen, men ſå kommer hon dock tämmeligen nära. 'De tre Djur, i ſtället för Lejonen, likna hvarken Räfvar eller Lejon; i ſtället för Lejonet med Hillebarden, ſer man en Apa, hållandes en Slaga; de trenne Narrekappor äro tydeligaſt exprimerade. I et af Fälten ſtår en Varg, och i et annat, i ſtället för Svanen, en vid et rep uphängd Gås &c.

Om v. Stiernman alt detta med upmärkſamhet betraktat, ſamt gifvit ſig tid, at genomläſa Skriften, hade han icke ſtannat i förundran deröfver, at den af Møller, Reſen, Sibbern och flere blifvit aldeles förbigången bland de Skrifter, ſom å Danſka ſidan utkommit, angående Kriget emellan Erik den XIV och Friedrich den II. Se v. Stiernmans *Företal til Tegel*, p. 9 i Anmärkn.

3080. Mſc. En kort Berättelſe hvad ſom uti thenne förledne Feyde, under Kon. Erichs Regemente, uti Sverig och Lijfland förnäml. ſkedt är.

Uti Ant. Archivo, D. 46 (n. 3.) går ej längre än til år 1563. Slutas: "Then 9 Novemb. "kom Kon. i Danmark med ſin Krigsmacht "dragandes til Halmſtad. - - - - - ſå behöllo "dock på ſiſtone de Danſkemarken och fingo tre "Murbrecker och något Feldt Skyt, ifrå the "Svenſke"; hvilket icke öfverensſtämmer med

Tegels

Tegels Berättelse, som läger pag. 110, at de Svenske behöllo marken m. m. B. III. C. 3. veriges Almänna Historia. Erik 14.

3081. Sigismundi Augusti, Poloniarum Regis, Epistolæ, Legationes & Responsa. Stephani Bathorii, Pol. Regis, Epistolarum Decas, & Oratio ad Ordines Poloniæ. E Museo H. de Huyssen. Accesserunt Opuscula duo alia, ad Electionem Regis Sigismundi III. spectantia. Omnia recensuit Jo. Burchard. Menckenius. *in oct.* Lipsiæ Gleditsch, 1703. *Alph.* 2.

Acta Eruditor. Lipf. 1703, pag. 176.

Denna Samling får här et ställe, emedan uti Kon. Sigismundi Augusti Bref mycket förekommer, som tjenar til Upplysning i Svenska Sakerne, Åren 1562, 1563, jämte åtskillige angelägne Handlingar.

3082. Msc. Diarium Regis Erici XIV. pro Anno 1563.

Om denna Handskrift äger jag ingen vidare kunskap, än den jag funnit i en Bok med Titul: "Der Preusische Wahrsager, das ist: Bruder "*Herman von Lehning* wundersahme Prophe-"zeyungen von den Regenten des Churfürstl. "Hauses Brandenburg und Königreichs Preussen, "nebst verschiedenen die Europäischen Staten, "sonderlich aber Polen, Österreich, Schweden "und Preussen betreffenden, theils raren, theils "merkwürdigen Prognosticis. Aus geheimen "Nachrichten und Urkunden zugesammentragen. "— von Zoroaster". 1741. *in 4:o*, utan Ställets, eller Tryckarens Namn. P. 38 följ.

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Erik 14.

läses en Spådom om några Konungar i Polen, i synnerhet Kon. Johan Casimir, hvarjämte följande, utur *Das Gelehrte Preussen*, anföres: "Es "ist solches (*Vaticinium*) von dem K. von "Schweden Erico XIV. *im Garten Reten*, *bey "Schwartes*, als er eben zur lust Bäume gepflant-"zet, auf einer Baumrinde geschrieben gefunden, "und sogleich durch *Henrich Claudi* E. A. dem "Königlichen Tagbuche einzuverleiben befohlen. "Der König hat sie nachgehends aus Curiositæt selbst "abgeschrieben, und dieses eigenhändige Exem-"plar, worinnen auch die Anno 1563 gesche-"hene dinge enthalten, ist in die *Dantziger Raths "Bibliothec*, weis nicht durch was für einen zu-"fall, gekommen, alwo sie auch 1657 I. K. M. "von Polen Jo. Casimiro, in gegenwart vieler "Polnischer Magnaten gezeiget worden, wie sol-"ches im *Gelahrten Preussen* — mit mehrerem "versichert wird". Närmare efterrättelse torde af denna Lärda Dagbok kunna inhämtas, hvilken jag icke öfverkommit: tror emedlertid, at den åberopade Handskrift intet annat är, än en Almanach för år 1563, i hvilken Kon. Erik, sig til minnes, upteknat hvad som märkvärdigt förelupit, och at den på samma sätt kommit til Polen, som en annan dylik för år 1567; se här nedanföre N:o 3127.

3082(a). Msc. Kon. Erich XIV:s Bref til Ståthållaren uti Finland, Herr Göstaf Finke, at som Kongl. Maj:t vore sinnad skicka Örlogs-Flottan til Sjös vid första öppet vatten, ty gifver han honom tilkänna hvad som han vill, at til des utredning i Finland

land ſkal företagas. Dat. Upſala d. 1 Febr. 1564. B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia Erik 14.

Originalet uti mina handſkr. Samlingar.

3083. *Sw. Jac.* STRÖMS Berättelſe om Bohuſiſka Belägringen, År 1564 in Febr.

Götheb. Magazinet, 1760, pag. 561 - 568.

3084. Eines Erbarn Radts der Keyſerlichen Freyen Reichs- Stadt Lübeck wahrhaffte und beſtändige Urſachen, warumb ſie,a ls unumbgenglich darzu genotdrenget, in itzwerendem Defenſions Krieg wieder die Künigl. W. zu Schweden ſich begeben müſſen, auch nodtturfftige wolergründete Ableinung aller deren Beſchuldigung, ſo Ihnen deſshalb von hochgedachter Künigl. W. oder ſonſt ihren Widerigen zugemeſſen werden. *in qvarto*, 28 Ark.

På ſiſta ſidan ſtår: "In der Keyſerlichen Freyen Reichs-Stadt Lübeck, drukts Asſwerus Kröger, Anno MDLXIIII".

Detta Manifeſt, underteknat d. 23 Febr. 1564, kan med ſkål räknas ibland de ſällſyntaſte, til Svenſka Hiſtorien hörande Skrifter. Exemplaret, ſom jag äger, köptes 1750 på en Auction i Lübeck, för 12 mark 5 ſs. L.

Majeſtät - Tituln i detta Manifeſt tilägnas Käjſaren allena; Konungarne af Sverige, Danmark och Polen tituleras *Königliche Würden*. Bilagorne förtjena upmärkſamhet.

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Hiftoria. Erik 14.

Se vidare: Ad. Henr. Lackmann, *Einleit. zur Schlesw. Holftein. Hift.* I Th. p. 550. Hamb. 1730. *in* 8:o.

3085. Placat til menige Frålfet i Rijket, at the med fin Ruftning och Drabbtyg inftålla fig til munftring i Wadftena, och få refa emot Fienden, fom achtar fig utur Skåne, til at beftalla Calmar. Dat. d. 25 Maji 1564.

Høppener, p. 7.

3086. Nogle Admiral Herlov Trolles egenhaendige Berättninger af Oefter-Soen, til K. Fridrich II, 1564.

Danfke Magazin, III B. pag. 188-192, pag. 211-220, pag. 239-256, pag. 274-288. IV B. pag. 244-249. De innehålla många particularia, rörande Kriget emellan Sverige och Danmark.

3087. Mfc. Regis Erici XIV Difpofitio cujusdam Orationis contra Danos habitæ, Upfaliæ A. 1564, *in fol.* p. 11.

I Riks-Archivo: von Stiernmans Företal til Tegel, p. 7, och p. 20.

3088. Kurtzgefafte Memoire, von Leben und Thaten des weyland Hochgeb. Graffen und Herrn, H. *Güntheri*, zugenant *Bellicofi*, Graffen zu Schwartzburg, Herrn zu Arnftadt und Sondershaufen; nebft verfchiedenen, meift *ex Mfptis & Archivis* gefamleten zur Erläuterung der Gefchichte des

XVI.

XVI. *Sec.* dienenden Anhängen, ans licht geftellet durch *Imman.* WEBERN. *in oct.* Giessen und Frft, 1720. 205 fid. B. III. C. 3. Sveriges Almänns Hiftoria. Erik 14.

Deutfche Acta Eruditor. T. VI, p. 477. *Biblioth. Struvio-Buder.* p. 1283.

Gr. Günther commenderade en Corps Tyfka Ryttare, i Konungens af Danmark fold; men gick inemot flutet af år 1564, utur tjenft. Långre fträcker fig ej eller, pag. 31-44, Berättelfen om hvad fom i Kriget mot Sverige förelupit. Huruvida den förtjenar vitsord, lemnas dårhän; åtminftone lärer väl ingen fätta tro til det fom pag. 35 föregifves, neml. at de Svenfke för Halmftad brukat Trulldom, en befkylning hvaraf de Danfke flere gånger vetat betjena fig, se von Dalins *S. R. Hift.* T. II, pag. 780. At man i Danmark med Gr. Günthers egennyttiga upförande var mifsnögd, intygar Holberg, *Dan. Rik. Hift.* T. II, p. 445, 447.

3089. Rikfens Råds Skrifvelfe til Landshöfdingen i Tawaftehus Lån, Guft. Finke, om umbärliga Klockors tagande ur Kyrkorna i Finland til Styckegjutning. Dat. Stockh. d. 25 Aug. 1564.

Sv. Fatburen, III Öpn. p. 13.

3090. Placat til menige Frålfet, om then brift på Rufttjenften nu en tijd varit hafver, famt Förmaning at hålla den fullkomlig efter Sveriges Lagh. Dat. Stockh. d. 5 April 1565.

Omtryckt hos Tegel, *Kon. Eric XIV:s Hift.* pag. 149-157.

B. III. C. 2. Sveriges Almänna Historia. Erik 14.

3090 (a). Msc. Kon. Erich XIV:s Bref til Gubernatoren uti Finland Hr Göstaff Fincke och Hr Nils Boije, Befallningsman på Åbo, at efter som i Finland en hop Spanmål vore i förråd, altså skulle så mycket som deraf umbäras kunde, med det första til Sverige öfverföras. Dat. Stockh. den 10 Maji 1565.

Originalet ibland mina handskr. Samlingar.

3091. Kon. Erich XIV:s Bref til Gabr. Christiersson och Jöran Fincke, om Fånge-växling med Danmark. Dat. Stockh. d. 23 Junii 1565.

S. Loenboms *Hist. Märkvärdigh.* I Del. pag. 111-115.

3092. Kon. Erich XIV:s Bref och Instruction til Lars Knutson, som var förrest til Lotringen, at på Konungens vägnar fria til Prinsessan Renata. Dat. d. 14 Jul. 1565.

Sv. Fatburen, I Öpn. p. 172.

3093. Vera & brevis eorum Narratio, quæ tam in Pacificatione, quam terrestri Bello, inter Svecos & Danos tractata & gesta sunt. Anno Christi MDLXV. *in quarto*, *sine loco vel nota Typogr.* pl. 7.

"Autor, Magr. *Martinus Olai* HELSINGIUS, Secretarius Regis Erici XIV, furca fo-"caria ab eo transfossus, teste Loccenio, *Hist.* "*Sueo-Goth.* pag. 373". (Edit. *in 4:o*) Stiernman,

man, *Anonymor. Cent.* I, p. 8. Jämför Tegel, p. 214, i Anmärkn. Helsingii Relation är rar. B. III. C. 8.

3094. Singularia qvædam, potissimum Anecdota, ad Historiam Erici XIV, Suecorum Regis, spectantia, Pr. *Imman.* WEBERO, publico erudit. examini sistet Em. Heinr. de Nimtsch, Equ. Siles *in quarto*, Giessæ, 1711. 5. A. recus. *ibid.* 1719. pp. 48. Sveriges Almänna Historia. Erik 14.

Senare Uplagan skal vara tilökt.

Anecdoter finner en Svensk icke här, undantagande et Kon. Eriks Bref til Grefve Günther af Schwartzburg, hvaruti han söker draga honom, med sit underhafvande Manskap, til affall ifrån Kon. Fredrik, jämte Grefvens Svar derpå, von Stiernman i en Anmärkn. til *Tegel*, pag. 125, synes hålla desse Bref för updiktade, dels för det at Auctoren icke nämner hvarifrån han fått dem, dels för det at uti de i Riks-Archivo förvarade Registraturer, ifrån 1560 til 1568, icke et enda Bref skal finnas til någon Grefve af Schwartzburg. Härvid måste jag först påminna, at, efter et på Tyska Universiteterne vidtagit Bruk, *Præses* och icke *Respondens* bör anses såsom Författare, då sedan icke svårt är at finna, det Prof. Weber, som ifrån 1684 til 1698 hade *Schwartzburgiska* Archivet under sin vård, uti bemälte Archiv öfverkommit icke allenast de i fråga varande Bref, utan också åtskillige andra *particularia*, rörande Kon. Erik, samt Kriget emellan Sverige och Danmark, dem han efteråt i dagsljuset framgifvit, så väl i den här nämnde Disputation, som i den lilla Tyska Tractaten, hvilken ofvanföre N:o 3088 är anförd.

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Erik 14. 3095. Ein neues Lied. Wie des Durchleuchtigsten, Hochgebohrnen und Grosmechtigsten Fürsten und Herrn H. Erichs des Vierzehenden, zu Schweden, der Gothen und Wenden &c. Königs, Kriegsfolck, beide Stadt und Schloss Wardberg, in Hallandt gelegen, im Sturm mit gewalt erobert, und zu der Cron Schweden, darzu es von alters mit rechte gehört, widergebracht ist, geschehen im funfzehenhunderten und fünf und sechtzigsten Jahr.

Ad Lectorem.

Non ego, ceu Danus, pingam mea carmina fuco,
Fabulaqve in cantu non erit ulla meo.
Quæ coram aspexi breviter tibi, Candide Lector,
Pauca, sed in paucis nil nisi vera canam.

Durch *Paul* SCHÜTZEN, von Leipzig, im Thon von Pentzenawer. *in* 4:o. 1½ Ark.

En mycket sällsynt Skrift, hvaraf et Exemplar förvaras i Ant. Archivo, D. 48 n. 1. Denna *Skånde-dickt*, säger en Dansk Auctor, skal vara tryckt i Stockholm, se S. Bring, *Monum. Scanens.* Vol. I, p. 318.

3096. Kaysers Maximiliani II Patent an das H. Röm. Reich und Gebot dass da die Könige in Denmarck und Schweden mit einander in Krieg gerathen, letzterer aber in die von Kays. Maj. und Andern Fürsten vorgeschlagene gütliche Handlung sich nicht einlassen wollen, sondern vielmehr allerley Practi-

Practiken und Anschläge wieder des H. Reichs Glieder vorhabe, auch die Stadt Lübeck gäntzlich zu unterdrucken, und in seine gewalt zu bringen suche &c. man, bey vermeidung schwerer Straff, demselben keine Kriegs-Völker, Waffen, Geschütz, Munition, Proviant &c. zuzuführen habe. Dat. Wien, d. 5 Nov. 1565.

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Erik 14.

Detta Patent består af twå hopklistrade Ark: Innehållet har jag utsatt, ty egenteligen har det ingen Titul. I synnerhet beswärar sig Käjsaren deröfver högeligen, at Kon. Erik året förut icke skickat sine Sändebud til det i Rostock beramade Fredsmöte, samt at han på de honom ytterligare gjorde Propositioner aldeles intet swarat.

3097. Msc. *Anonymi* korta Historia om the Feigde, som then Stormächtigste, Högborne Förste och Herre, Herr Eric d. XIV, Sveriges Konung, fört hafver uti Lifland, emot Kon. Fridric i Danmark och the Lübske, til vatten och land. *in fol.* pp. 15

"Detta Msc. begynnes om År 1561 och slu"tas med Fältslaget, som stod vid Swarterå, År "1565 i Octobris månad; häri namngifvas 41 "flagne och sårade Danska Officerare, samt tre "fängne. Antalet anföres äfven på de år 1562, 1563, "1564 och 1565 erofrade Danska och Lübska "Skepp". von Stiernman *Företalet til Tegel*, p. 7.

De Danskes olika mening om deras erhållna fördel öfver de Svenske, vid Swarterå, anförer Bring, *Monum. Scanens.* Vol. I, pag. 315. seq. (n. 21).

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Erik 14.

3098. Kon. Erich XIV:s Bref til Landshöfdingen i Finland Gust. Fincke om et rykte, som skulle Ryssen hafva något fientligt i sinnet; af Stockholm den 12 Febr. 1566.

Sv. Fatburen. V Öpn. p. 69.

3099. Patent til Sjöfolket, at the til d. 24 Maji sig med Flottan i Stockholm infinna skola; dat. d. 23 Febr. 1566.

Höppener, p. 7.

3100. Patent til the Norrske Ständerne, om handgång, af d. 28 Febr. 1566.

Ibid. pag. 8.

3101. Patent til alla Gubernatorer uti hvar Lands-ort, at the beställa med Fougterne, at thet Siöfolk, som är vordet uthscriffvit, motte uthen all förfummelse schyndes til Stockholm: dat. d. 19 Mart. 1566.

Idem Ibid.

3102. Instruction och Befallningh, som then Stormecht. Högborne Furste och Herre, Herr Erich d. XIV. Sv. Göth. Wendes sampt flere thess tilbehöringers Konungh, vår Allernådigste Herre, haffver latidt ställe för H. K. M:s Tro Mann och Råd, Herr Claes Christersson, Frih. til Åminne, hvilken H. K. M. haffver betrodt för Amiral öffver hela H. K. M. Schipz-Flåthe udi thenne Szomer. Actum Stockholm then III Maji, A. 1566. C. C.

C. C. Gjörwells *Sv. Bibliothek*, II Del, Sth. 1758. *in 4:o.* p. 138 - 161. B. III. C. 3.

På Franfyska öfverfatt, låses denna vidlyftiga Instruction, i *Memoires sur la Literature du Nord*, P. V. Copenhague 1760, *in 8:o.* pag. 1 - 28. Sveriges Almänna Historia. Erik 14.

3103. Kon. Erich XIV:s Bref til Jöran Pedersson, hvaruti han sårskilt yttrar sin mening om åtskilliga sina Generaler och Krigs - Öfverstar, hvilkas Caracterer han korteligen afskildrar: dat. d. 4 Jun. 1566.

Sv. Fatburen, I Öpn. p. 83 - 86.

3104. Berättelse om Nils Sture, och des nesliga inridande i Stockholm, d. 15 Jun. 1566.

E. Ekholms *Krit. och Hist. Handl.* III Saml. p. 253 - 261.

3105. Patent om the Danskas infall i Wester-Göthland, och Förmaning til Bönderne i Småland, at fålla för them brother, och kneckie them inne: dat. d. 20 Julii 1566.

Höppener, p. 8.

3105 (a). E. Erb. Wohlw. Raths der Kayserl. Freyen und Reichs - Stadt Lübeck kurtzer Bericht, was hochwichtiger Gebrechen und übermessiger grossen Beschwer halber, sie sich gegen die Königl. Würde zu Schweden, billig zu beklagen, auch endlich dadurch zur nodtwendiger Defension

ietzt-

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Erik 14.

jetztwehrenden Krieges unumbgenglich seindt gedrungen worden, sambt angehaffter Dienst und flehentlicher Bitte, Röm. Kayserl. u. Kön. Maj:t auch Chur- und Fürsten zu Friedenshandlung verordneten Commissarien u. Rethen übergeben. Datum Rostock am Tage Jacobi Apost. a. 1566. *in fol.* Lübeck, A. Kröger. 1566.

Tituln är tagen utur J. C. H. Dreyer, *Specim. Jur. Publ. Lubec.* p. CXXXVI.

3106. Patent til samteliga Inbyggiare i Norrige, at the begifva sig under Sverige; af den 17 Nov. 1566.

Höppener, p. 8.

3107. Msc. Historia Causarum belli inter Ericum XIV. Sueciæ & Fridericum II. Daniæ Reges: *Petro* Marcilio Auctore. (Lut. Paris. 1566, mense Novembri) *in 4:o.*

I Upsala Bibliothek; se *Apograph. Donat. de la Gard.* Holm. 1672. *in fol.* n. 49.

En Afskrift tror jag mig äga; men med annat Årtal, och en något skiljaktig Titul, sålunda: "Historia Causarum belli inter Suecos "& Danos, ab anno 1563 suscepti. Ex perpe-"tuis historiarum ejusdem commentariis descripta, "Auctore *Petro* Marcilio, Biturige Gallo. Lu-"tet. Paris. a. 1572". *in 4o.* 7 ark.

Mit Exemplar börjar: *Quod hæc antiquissima & nobilissima Sueciæ, Daniæ, Norvegiæ, Gothorumque Regna, singulari Dei providentia &c.*

Af

Af flutet synes klarligen, at Författaren skrifvit det sedan Kon. Johan var kommen på Thronen och Freden emellan Sverige och Danmark blifvit återställd, genom Stetinska Fördraget. Sista orden äro - - *Inteque nominatur.* Loccenius har nyttjat denna Handskrift. Se *Index Actor. & Cod. Msc.* bakom hans *Hist. Suecan.* Edit. *in 4:o.*

B. III, C. 3. Sveriges Almänna Historia. Erik 14.

Petrus Marcilius blef af Kon. Erik kallad til des Historiograph, at skrifva den Svenska Historien. Ibland Bilagorne til Tegel, *K. Eric XIV Hist.* p. 332 - 336, har v. Stiernman, efter Originalerne i Riks-Archivo, låtit trycka: 1. "Tenor Obligationis Petri Marcilii, dat. d. 5 "Julii 1565. 2. Petri Marcilii Libellus memo- "rialis de consilio & necessariis rebus ad opus "historicum, Lutet. Parisior. perficiendum. Dat. "Holmiæ Calend. April. A. C. 1566".

3108. Msc. *Petri* MARCILII Apologia, in qua veris rationibus primum refutantur crassa quædam Danorum mendacia, quæ, ante quatvor abhinc annos, ipsi contra Sueticam gentem, non alium in finem, famoso ad hoc Libello passim publicato, sparserunt, quam ut viam sibi funesto præsenti huic bello pararent: deinde respondetur hac eadem Apologia ad graves illas causas, quibus Serenifs. Daniæ Rex in belli hujus denunciatione se adductum scribit, idem ut hoc bellum adversus Serenifs. Sueciæ Regem, suum consobrinum & confoederatum, ullo absque jure, vel causa in speciem saltem veri-

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Erik 14.

verisimiliter justa, moverit, denique ostenditur hic etiam, quam magnis & atrocibus injuriis Suecos Dani hoc bello & alias affecerint, ita ut quilibet veritatis cognoscendæ cupidus hinc facile intelligere queat, quibus artibus, quave fraude ac dolo sibi Regnum Sueciæ Dani subigere semper sunt conati, & Sueci vel imprimis utilius inde fore discant, apertum cum ipsis bellum potius gerere, quam fucatam & suspectam illorum amicitiam gerere. *in quarto*. pp. 48.

Tituln har jag tagit utur v. Stiernmans Företal til Tegel, p. 8, men kan icke såga hvarest denna Handskrift finnes.

3109. Commentaria historica Regis Erici XIV. pro Anno 1566.

Monum. Polit. Eccles. ex Arch. Palmsköld. edit. pag. 223-254. De åro tagne utur någon Almanach för samma År, och finnas. under anförde Titul, ibland Handskrifterne uti Kongl. Bibliotheket på Drottningholm.

3110. Placat til Norrska Adelen, om theras Utskickades Enno Brandrööks Wårff, och at the igen begiffva sigh under Sverige, af d. 31 Jan. 1567. *fol. pat.*

Höppener, pag. 8. Under samma dato utfärdades et Patent af lika innehåll til menige Man uti Norrige.

Exemplaret af detta senare Patent, som jag åger, år ställt til *Dannemän, Prästmän, Köpstadsmän och Bönder, som boendes äre uthi Norige,*

och

och i synnerhet til them uti *then Landsånde Ry-* B. III.
fälke: Det år af Kon. Erik med egen hand un- C. 3.
derskrifvit, och med des Sigill, i rödt vax, be- Sveriges Almänna
kräftat, samt contrasignerad af *Georg. Sala-* Historia.
montanus. Datum förtjenar at anmårkas; "Da- Erik 14.
"tum på Wårt Konghlighe Slott Stockholm,
"then 31 Januarii Anno Christi 1567, uti wår
"Ålders tijdh på thet fierde och tretijende åår,
"och wår Regementz-tijd i thet siunde".

3111. Patent til Siöfolket, at the til d. 6 April åro tilstådes i Stockholm, för Skeps-Flottans utrustnings skuld. Dat. d. 17 Mart. 1567.

Idem Ibid.

3112. Patent til Island om Handgång, af d. 17 Mart. 1567.

Idem Ibid.

3113. Kon. Erich XIV:s Bref til Claes Kursel, at söka på något sätt om lifvet bringa Jost Clodt, som stämpladt ondt emot Sverige. Dat. d. 10 April. 1567.

Sv. Fatburen, I Öpn. p. 174. En ifrig Förfvarare af sin heder har Jost Clodt funnit i en af sina Descendenter, Baron G. N. *Clodt*, hvilken öfver förenämnde Bref låtit införa hvassa Anmårkningar i samma Veckoskrift, II Öpn. p. 43-48.

3114. Patent och Förfäkring til the Norrske, at vilja förfvara dem emot the Danskas intrång: dat. d. 1 Maji 1567.

Höppener, p. 9.

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Erik 14.

3114 (a). Svar til the Norrska, om theras Utskickade Enno - Brandrôôk, om Handgång: dat. d. 1 Maji 1567.

Hôppener, pag. 9.

3115. Ständernes Dom ôfver Sturarne, och andre som blefvo anklagade fôr Fôrråderi emot Hans Kongl. Maj:t. Dat. Upsala d. 19 Maji 1567.

3116. Msc. Doct. *Bened.* OLAI Relation om Sturarnes Mord.

Citeras af v. Stiernman, *i Fôrtalet til Tegel*, p. 12.

3117. Msc. *Håkan Persson* LÄNCKS Berättelse och undervisning, om det Mord, som Kon. Eric, utan all skiäl och råt, bedref emot Gr. Svante. *in fol.* pp. 80.

v. Stiernman, *ibid.* Tegel p. 257 nâmner denne Håkan Lenck, och säger at han, med flere af det Partiet, hade, efter Kon. Eriks befallning, obarmherteligen tagit lifvet utaf de fångna Herrar, hvártil likvål Lenck nekar, i sin vid Ransakningen ôfver Sturarnes Mord ingifne *Bônefkrift*, hvilken S. Loenbom låtit trycka i *Upplysningarne i Sv. Hist.* I Del. p. 35-38.

3118. *And.* SIMONSSONS Korta Undervisning om then ochristeliga handel, som Kon. Erich och Jôran Pedersson, igenom de ogudacktige Tyranner bedrefvo emot den ådle Högborne Herren, salig i Åminnelse när Gudi, Herr Swante Sture och hans

kåre

kåre Söner, Herr Nils och Herr Eric Sture &c. B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Erik 14.

År tryckt uti en, af Prof. Erik (icke Abrah.) Burman, år 1723 i Skara uplagd Almanach, samt uti S. Loenboms *Uplysningar i Sv. Hist.* I Del. pag. 85-101. And. Simonsson var Gr. Swante Stures Kammartjenare.

3119. Msc. Anonymi Relation om Gr. Swante Sture och hans tvånne Söners handel och död i Upsala. *in fol.* pag. 94.

"Detta innehåller Afskrifter af de Bref och "Skrifvelser, som emellan Kon. Erich, Gr. Swan-"te Sture och hans Söner Nils och Erich Sturar, "samt några flere des Anförvandter, ifrån År "1563 til År 1568 afgångne äro". v. Stiernman *Företalet til* Tegel, p. 12.

3120. Nachricht aus einem Msc. wie es eigentlich mit dem jemmerlichen Mord des Grafen Swante Sture, und seiner beyden Söhne, Niels und Erich Sture, und anderer sey zugegangen.

Chr. Nettelbladt, *Schwed. Bibliothek*, I. St. Hamb. 1726 *in 4:o*, p. 89-115 (hvilken Uplaga sedermera blifvit supprimerad). Berättelsen tyckes vara tagen ur näst föregående Handskrift; är tryckt på Svenska, uti S. Loenboms *Uplysningar i Sv. Hist.* I D. p. 5-29. I Mscret, som jag äger, har den följande Titul: "Utförlig Berättelse om Gr. Swante Stures, Herr "Abrah. Gustafssons Stenbocks, Herr Ifvar It-"varssons, samt Herr Dionysii Fängelse och "Mördande på Upsala Slott a. 1567".

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Hiftoria. Erik 14.

3121. Beråttelfe om Kon. Erich XIV:s Mord på Sturarne och andra Herrar på Upfala Slott.

E. Ekholms *Krit. och Hift. Handl.* I Saml. pag. 48-55. Säges vara et Utdrag och Öfverfättning utur en Handfkr. Danfk Krönika om Kon. Erik XIV:s Krig med Danmark &c. Innehåller intet annat, ån det fom almånt bekant år.

3122. Differt. Acad. de Sanctitate Principis in cafu atrocis injuriæ, ex occafione Sturianæ in Regem Pietatis, Pr. A. Moller, Refp. *Magn.* BRISMAN. *in qvarto.* Lond. Goth. 1732, pp. 18.

Denna Difputation år mera Moralifk ån Hiftorifk.

3123. Erkiebifk. LAUR. PETRI Bref til Kon. Erich d. XIV, angående de i Upfala mördade Herrar.

Se J. G. Hallmans *Ol. Petri och Laur. Petri Lefvernes-Befkrifn.* p. 132-140. På Latin, uti *Act. Liter. Svec.* 1727, p. 245-253.

3124. Mfc. De mördade Sturars Slägts och Förvanters Obligation, at det Mordet, Kon. Erich i Upfala 1567 d. 24 Maji bedref, fkal vara väl förfonat och aftald Sak, nu och i tilkommande tider: dat. Stockh. d. 13 Jun. 1567.

3125. Mfc. Kon. Erichs Förfvarelfebref och Förlikning med Fru Margareta, Gr. Swan-

Gr. Swante Stures Efterlefverſka, hennes Slägt och Förvanter, öfver Mordet i Upſala; dat. d. 17 Jun. 1567. B. III. C. 3. Sveriges Almänna Hiſtoria. Erik 14.

I Riks-Archivo, med näſt föregående: von Stiernman ſom nämner dem i *Företalet til* Tegel, p. 12, hade mera förpliktat ſig Almänheten, om han låtit trycka dem, jämte flere angelägne Handlingar, bland Bilagorna.

En *Minnesſkrift*, ang. de Fordringar Fru Margareta ägde efter de i Upſala mördade Sturar, af henne ſjelf författad, i affigt at föredragas Kon. Johan, läſes i S. Loenboms *Upplysningar i Sv. Hiſt.* I Del. p. 30-35.

3126. Kon. Erich XIV:s Bref til ſin Broder, Hertig Johan, dat. Swartſiö, d. 26 Aug. 1567.

Uti S. Loenboms *Hiſtor. Märkvärdigh.* I Del. pag. 134-140, och å nyo, uti *Stockh. Magazin*, 1781. I. Häft. p. 37-40.

3127. Mſc. Diarium Erici Regis, pro Anno 1567.

Så kallar jag en af Kon. Erik ſjelf författad, och med egen hand ſkrifven *Almanach* för År 1567, hvaruti de märkvärdigaſte Händelſer, ſom året igenom förelupit, ſtå under dag och datum anteknade, på Latin.

Handſkriften, et Band i ſtor *octavo*, eller liten *quart*, beſtående af 366 blad, förvaras uti Friherrl. Rålambſka Bibliotheket på Högſiö, och har haft beſynnerliga Öden.

Främſt i Boken ſtår anteknat: "Hunc Librum "ego Gregorius Larsſon Boraſtus, Norcopien-

 "ſis

§. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Erik 14.

"sis, Canonicus Cracoviensis, Præpositus Wishici-"witz, trium Regum in Polonia Secretarius, re-"demi Wilnæ, a Jacobo Henn, Sveco, caupo-"ne ibidem, Anno Dni 1603, eidem Jacobo "oppignoratum a Gustavo, Erici Regis filio, in "Moscoviam antea profecto, illicque extincto". På tredje sidan har Åke Rålamb anmärkt, at han den 22 Nov. 1673 öfverkommit denna Handskrift hos en Kryddkråmare i Paris *au Fauxbourg S. Germain*; hvilken nyss förut köpt den, tillika med en hop andra Svenska Papper, af en Polak, som varit i Kon. Casimirs tjenst: hvartil han lägger, at om han otta dagar förut därom varit underrättad, hade han kunnat få handla til sig 10 Kistor med allehanda Papper och Skrifter, som Kon. Sigismund fört med sig ifrån Sverige och Kon. Casimir sedan låtit transportera til Frankrike, efter hvilkens död de blifvit skingrade.

Historiska Märkvärdigheterne, som Kon. Erik i denna Almanach annoterat, har jag afskrifvit. Om Sturarnes, samt de öfrige Herrars Mord, som skedde den 24 Maji, nämnes ingen ting; ja, alt ifrån den 19 i denna månad, intil den 12 Aug. finnes icke det ringaste anteknat.

Förenämnde Historiska Märkvärdigheter har Canc. Rådet v. Celse sedermera låtit trycka, se *Kgl. Bibl. Handl.* B. 1, Del. 2, pag. 56. seq. Orätteligen säges där pag. 55: At dena Kon. Eriks Diarium förvaras i Hs Exc. Gr. Horns Bibliothek: det finnes, som ofvanföre anmärkt är, uti Friherrl. Rålambska Bibliotheket på Högsiö,

ſiö, utur hvilket jag haft det til låns: det var ännu där om Sommaren 1768. B. III. C. 3. Sveriges Almänna Hiſtoria. Erik 14.

At en Handſkrift med Titul: *Kon. Eric d. XIV:s Dagbok*, 1567, 2 Voll. *in quarto*, förvaras uti Kongl. Bibliothekct på Drottningholm, är mig bekant; men huru vida den är enahanda med *Almanachen*, ſom jag här beſkrifvit, kan jag icke ſäga: til en Afſkrift af de deruti upptecknade Hiſtoriſka Märkvärdigheter, behöfves icke mycket papper, ej eller 2 Volumer.

3127 (a). Mſc. Dagbok ifrån år 1448 til 1559 öfver det ſom tildragit ſig i Danmark och Sverige: item Hiſtorien om Kriget imellan Danmark och Sverige ifrån 1563 til 1567.

Ibland Handſkrifterne, *Biblioth. Langebekiana*, pag. 540. Oviſst, om denna Dagbok är ſkrifven på Svenſka, eller Danſka.

3128. Hertig Johans Förenings-Contract med Kon. Erich den XIV. Dat. Telje d. 10 Januar. 1568.

Uti Stiernmans *R. D. Beſl. Bih.* p. 193-199.

3129. Kon. Erich XIV:s Bref til Abbediſſan i Wadſtena, at genom någon Utſkickad ſöka utſpana Tilſtåndet i Danſka Lägret, för hvilket göromål hon förſäkras om et rikt underhåll af Kronan: dat. d. 21 Januar. 1568.

Sv. Fatburen, 1 Öpn. p. 125-127.

3130. Kon. Erich XIV:s Bref til ſin Husfru, Karin Månsdotter, hvilken han ſtäm-

B. III. C. 3. Sv riges Almänna Historia. Erik 14. mer til sig i Östergöthland, - - berättar til, lika om sin framgång i Kriget, samt til slut talar om Vapnet i hennes Signet; dat. d. 10 Febr. 1568.

Ibid. pag. 181 - 183.

3131. Kon. Erichs Förenings-Contract med Hertig Johan; dat. Croneberg, d. 1 Mart. 1568.

v. Stiernmans *R. D. B. Bih.* p. 200 - 206.

3132. Kon. Erichs Patent om then Svaghet och anfäcktning Hans Kongl. Maj:t haffver varit uti, och om en Tacksäjelse-dag: dat. Stockh. d. 8 Julii 1568.

Ibidem, pag. 208 - 216. Tegel, *Kon. Erik XIV:s Hist.* p. 284 - 294.

3133. Kon. Erichs des XIV. sehr rarer Hochzeit-Ducate, von a. 1568.

J. D. Köhlers *Hist. Müntzbelust.* 1748. pag. 281 - 288.

3134. Then Stormectigste Högborne Furstes och Herres, Her Erich XIV, Sv. Göth. Wend. samt flere thes tilbehöringers Konung, vår Allernådigste Herres och Konungs trogne Måns, förnämpste Råds, Ridderskaps, Adhels, Hofftjeneres, Rytteres och Landzknechters, samt Högtbem. Kongl. Ma:jts trogne Undersåthers och tjeneres, så väl theres såsom udi andelighit Stånd äro, såsom udi

udi verldzlighit Declaration emoot Hertugh Johan, Hertugh Carl och theres Anhang. B. III. C 3. Sveriges Almänna Historia. Erik 14.

Originalet tr. *in forma pat.* utlåtter intet Datum; von Stiernman, *R. D. Besl.* p. 206-208, förer denna Declaration til d. 12 Maji, Höppener åter p. 9 til den 12 Julii, hvilket synes vara rättast.

3135. Mandat til menige Man och Rikfens Ständer, at the skola antasta alla Hertig Johans tjenare, och föra them fengzliga til Hans Kongl. Maj:t: dat. Stockh. d. 25 Julii 1568.

Omtryckt i von Stiernmans *R. D. Besl. Bih.* p. 216-226.

3136. Förfäkrings-Skrift at vilja med lif och blod stå Kon. Erich bji emot Hertugh Johan och hans Anhang; af den 25 Julii 1568.

Är enahanda med Declaration af den 12 Julii: Höppener, pag. 9.

3137. Ständernas Betänkande om Fred eller Stilleftånd med Utländska Fiender, enkannerlig Danmark och Pålen. Dat. Stockh. d. 20 Aug. 1568.

Uti Stiernmans *Saml. af R. D. Besl.* Tom. I, pag. 276.

3138. Utdrag af Kon. Erichs Bref til Hertig Carl: dat. Stockh. d. 15 Aug. 1568, med Hertig Carls Svar af den 18 och Konungens Genfvar af den 25.

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Erik 14.

Ibland *Bilagorne* til Tegels *Kon. Erik XIV:s Hist.* p. 305-311. Konungen utmanar Hertigen til Envigeskamp.

3139. Rikfens Ständers Declaration emot Hertig Johans, Hertig Carls och deras förrådelige Anhangs företagande. Dat. Stockh. d. 27 Aug. 1568.

Stiernman, *R. D. Best. Bih.*p. 226-230.

3140. Conditioner och Vilkor, fom Arf-Furfterne Johan och Carl med menige Sveriges Rikes Rådz, Adels och Ständers famtyckio föreftålt--Herr Erich then XIV, fordom Sveriges, Giötes, Wendes-Konung--at bevilja och famtyckia, defsligeft och med Edh, Segell, och Breff at bekräftige, oryggeligen til at hålle och efterkomme &c. Actum uti Fältlägret för Stockholm, d. 28 Sept. a. 1568.

Ibland *Bilagorne* til Tegel, p. 311-314.

3141. Berättelfe om Jöran Persfons Fångflande och Aflifvande, på Brunkeberg, 1568.

Uti E. Ekholms *Krit. och Hist. Handl.* III. Saml. pag. 294-297.

3142. Kon. Erich XIV:s Bref til fin Broder, Kon. Johan III, Stockh. ur Fängelfet, d. 6 Oct. 1568. (på Latin).

Uti S. Loenboms *Histor. Märkvärdigheter*: III Del. p. 32.

Et

Et bedröfveligt Monument efter Kon. Erik förvaras uti Ant. Archivo, neml. en Jern-galra ifrån Stockholms gamla Slott. Detta stycke Jern, hade altsedan Slotts-branden, intil år 1755 varit förvarat i Kongl. Kammar-Collegio, förmodel. emedan bem. Collegium på gamla Slottet haft sit Säte, uti samma Rum, där Kon. Erik sutit fången. Åminnelsen är behållen uti en Skrift, tryckt på Läder, som hänger vid detta Monument: "Åhr 1568, då Kon. Erich "den XIV var i fängelse på Stockholms Slott, "hafver han med egna händer afslågat denna "Jerngalran, med et stycke glas". B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia, Erik 14.

3143. Msc. Diarium på Åhr 1568 öfver det som Kon. Erich i detta år händt, och hvad eljest förelupit är, för och sedan han blef fången.

I *Företalet* til Tegel, pag. 21, berättar väl von. Stiernman, at detta Diarium, jämte et dylikt för År 1567 skal förvaras uti Friherrl. Rålambska Bibliotheket; men är utan tvifvel et misstag. Det för År 1567 finnes där, och är här ofvanföre N:o 3127 beskrifvit; men et dylikt för år 1568 finnes där icke, ej eller ringaste spår därtil, at et sådant där funnits, hvarom jag är så mycket mera försäkrad, som jag igenomgått alla i bem. Bibliothek befintelige Handskrifter, samt jämnfört dem, sedan de, efter Branden i Stockholm 1751, voro flyttade til *Högsjö*, med en af framl. Presidenten, Friherre Gust. Rålamb, i de senare åren af des lefnad, egenhändigt författad Catalogue.

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Erik 14.

3144. Msc. Fragment af en Rim-Chrönika om Kon. Erich XIV.

Uti Ant. Archivo, *Fascic. Miscellaneor.* D. 24. *in* 4:o n. 3. Några rader därutur anförer C. R. von Celse, Underrättelse &c. i *Kongl. Bibl. Handlingar*, B. I, Del. 2, p. 65, anmärker tillika, at i en annan bem. Archivi Bok, tecknad D. 48, (lärer vara missskrifvit för D. 41) *in fol.* också finnas åtskillige besynnerlige Efterrätteller, rörande denne Konungs Person och Regering.

3144 (a). Msc. Kon. Erichs then XIV:s Crónika uppå Rijm, eller uti en Wisa författad.

Tilegnas af v. Stiernman, i *Företalet* til Tegel, pag. 2, Ståthållaren på Elfsborgs Slott, *Dan.* Danielsson Hund til Runsö; men *Bibl. Sveo-Goth.* Tom. II. pag. 142, kallar han Författaren rätteligen Dan. *Hansson* Hund.

Mit Exemplar, af en god och gammal hand, består af 486 Stropher, och altså en mera, än det som Stiernman ägt. Exemplaret i Ant. Archivo D. 39, har ej eller flere än 485, och et annat ibidem D. 41, allenast 422 Stropher. C. R. v. Celse, uti sin *Underrättelse* &c. p. 52 citerar ännu et Exemplar uti Ant. Archivo, som skal bestå af 490 Stropher; samt et annat som Ärkebisk. Erik Benzelius ägt, (och sedermera lärer kommit til Linköping). Detta har 487 Stropher; men af de fyra sista, som Hr von Celse därutur anförer, finnes icke en enda i mit Exemplar. Slutet hos mig ljuder sålunda:

"Ty

"Ty tacke vij Gudh i Evighet, B. III.
"Som så bevifte* fin mildhet, C. 3.
"Han ville ofs fin nådhe förlåna, Sveriges
"Och hans heliglhe Ord uthom tvift: Almänna
"En timmeligh Frijd vi behöfve vift, Hiftoria.
"Derom bedie vij alle Gudz wänner. Erik 14.

De twänne Exemplar, fom förvaras i Friherrl. Rålambfka Bibliotheket på Högfiö, har jag icke haft lägenhet med de ofvannämnde at jämnföra.

3145. Mfc. Chrönika thens Stormägtige - - Hr Erics, med thet Namn then Fiortonde, - - korteligen och enfaldeligen beskrefven aft *Erafmus* LUDVIKSSON, fordom Sal. Kon. Erichs och Kon. Johans Secreterare.

Var i Årke-B. Erik Benzelii Bibliotkek (och förvaras nu i Gymnafii- Bibliotheket i Linköping). Börjar: "Efter hofs alla Hiftorie-Scribenter". — Slutar: "Svoro the Högborne Furftar, Hertig Johan och Hertig Carl". Se v. Celfe l. c. pag. 51. Uti Bibliotheket på Högfiö finnes ockfå et Exemplar, af denna Handfkrifna Chrönika.

3145 (a) Mfc. *Swen* ELOFSONS Chrönika om Kon Erich d. XIV.

Tituln är tagen utur Förtekn. på Handfkrifterne uti Friherrl. Rålambfka Bibliotheket; men huruvida Arbetet öfverensftämmer med de flere här anförde ännu otryckte Chrönikor, har jag icke haft tilfälle at underlöka. Om Författaren fe N:o 3190.

3146.

B. III. C. 3. Sveriges Almänn Historia, Erik 14.

3146. Kon. Gustaffs I och Kon. Erichs XIV Chrônikor, för fyratijo åhr sedan sammandraghne och kortelighen beskreffne aff *Ægid.* GIRS, fordom Assessore uti den Kgl. Svea HoffRätten; men nu nyligen medh flijt öfversedde, och dem som lust hafva sigh uti Fäderneslandets Saaker någon kunskap at förvärfva til nytta och gagn af trycket uthgångne. *in quarto.* Stockh. Meurer. 1670.

Kon. Gustaf d. I:s Chrônika är här ofvanföre under n. 3043 upptecknad; Kon. Erik den XIV:s består af 123 sidor, och har sit särskildta Register.

Arbetet förtjenar sit beröm, säger Stiernman, i *Företalet* til Tegel, p. 3, åberopandes sig Schefferus, de *informat. juvenis generosi literar.* p. 46, fastän däruti mycket bör ändras och tilläggas, utom det som framl. Hof-Cancel. Bergenhielm därvid har anmärkt; men hvarest Bergenhielms Anmärkningar äro at tilgå, nämner han icke.

Ægid. Girs afled 1639. Om honom och hans Skrifter handlar Stiernman, *Bibl. Sveo-Goth.* T. II, p. 549.

3147. Kon. Erichs XIV:s Historia, som förtäljer des märkvärdiga Handlingar, men i synnerhet de emot Sveriges då varande Fiender förda Krig, sammanskrefven af framl. Ståthållaren och Cammar - Rådet *Erich* Jöransson TEGEL, til Hufdestad, Ericsstad, och Grundwik; men nu först af des Handskrift i almänt tryck, jemte Anmärkningar och

och et fullkomligit Regifter, utgifven af *And. Ant.* von STIERNMAN. *in quarto.* Stockh. Grefing, 1751. 336 fid. *utom Gratul. Förct. och Regifter.* B. III. C. 3. Sveriges Almänna Hiftoria. Erik 14.

Detta Tegels Arbete, fåfom ofullkomligt och opålitligt, hade vål icke förtjent at i dagsljufet framdragas, om intet Canc. R. von Stiernman tillagt et intereffant Företal, jåmte några Anmärkningar och Handlingar, tjenande til bevis: dock hade man, fanningen at fåga, kunnat förvånta både flere Uplysningar och angelägna Documenter af en Man, för hvilken Riks-Archivet dageligen ftod öppet.

Meffenii Omdöme om Tegels Hiftoria i *Scond. Illuftr.* T. VI, pag. 59, fkal efter hans mening icke äga fin fullkomliga riktighet: jag vet vål, at Meffenius och Tegel voro affvurne fiender; men få behöfver man allenaft igenomläfa den fenares i fråga varande Arbete, för at finna, det den förra har rått, når han fäger: "quod ipfe (Er. "Georgii) omni pasfim culpa in regem maligne "derivata, fuum parentem fceleratisfimum --- in- "culpabilem apud ignaros veritatis pofteros red- "dere fraudulenter elaboret".; ty knapt nåmner han en enda gång fin Fader, den berycktade Jöran Pedersfon, hvilken likvål til alt det onda, fom fkedde i Kon. Eriks tid, det måfta bidrog, famt omfider fick den lön, fom han förtjent hade.

För öfrigt bör jag ej underlåta anmårka, at uti et och annat handfkrifvit Exemplar af Tegels Hiftoria flere ftällen finnas, fom uti von Stiernmans Uplaga, jag vet ej af hvad orfak, faknas.

3148.

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Erik 14.

3148. Msc. Kon. Erich XIV:s Historia, beskrifven af *Tobias* Westenhielm.

"Westenhielm hade (År 1690) under händerna Kon. Erik XIV:s Historia at beskrifva, "hvaruti han med större flit, än för detta skedt "år, anförer alt hvad af bemälte Konung, lyckligen eller olyckligen, in och utrikes förrättat "är: hvarutaf skal bevisas, at vi bem. Konungs "Åminnelse icke så ringa akta böre, som månge för detta hafva sig utan all grund inbillat". Sålunda beskrifves detta Arbete, *Catal. Libror. qui in Hist. & Antiquitat. patriæ, sub imp. Car. XI. publicati sunt*, p. 19. Men v. Stiernman, i Företalet til Tegel p. 3, säger, det han har orsak at tro af säkre efterrättelser, at det aldrig blifvit fullbordat och til slut bragt.

3149. Gespräche in dem Reiche derer Todten, zwischen der Königin von Dännem. Schwed. und Norweg. Margareta, die Schwartze genandt, und dem Könige von Schweden, Erico XIV. — mit dem es nicht alzu richtig im Gehirne beschaffen gewesen. *in quarto*, Leipz. 1727, 4.

Omtryckt 1735. År 118:e Entreveuen i den stora Samlingen.

3150. Sann och rättmätig Orsak, hvarföre then Stormechtige Högborne Furste och Herre, H. Johan den Tridie, Sverigis, Götes och Wendes nu rette regerende Konung, och then Högborne Furste och Herre, H. Carl, Sverigis Rikes Arf-Furste och

och Hertigh til Sudermanneland, Närike och Wermeland, Högbem. Konungl. Majeſt. Broder, ſamt Rikſens Råd och the förnempſte Ständer i thetta Kongerijke Sverige, endråchteligen haffue dömdt och afſſatt Konung Erich den XIV aff thet nampnet, fordom Sveriges Konung, ſampt all hans Affödo ifrå Sveriges Crone och all thes rättigheet, theſsliges och ifrå all hans Arffvegodz och egendom, til ewigh tijd, och dömdt honom til et nöge fengelſe ſå lenge hans lijffstijd varar. Actum Holmie, then 25 Januarii, An. Dom. 1569. *in quarto.* $4\frac{1}{4}$ ark. B. III. C. 3. Sveriges Almänn Hiſtoria. Erik 14.

Denna Skrift är twänne gånger tryckt. Förſta Uplagan håller jag före vara den, hvilkens Titul här är utſatt. Den andra tror jag vara den ſom beſtår af $5\frac{1}{2}$ ark, med nästan enahanda Titul, på några ord när, ſamt liten ſkilnad i Orthographien: på ingendera läſes Ställets eller Boktryckarens Namn.

Emellan ſjelfve Skrifterne är en märkelig Skilnad. Den förſta begynner: *Thet ſkal allom kunnigt och vitterligit vare at thet dr icke ſkedt för haat eller affund* &c. Den andra åter börjar: *Ibland then motegång och vedermöde ſom alla menniſkior, Land och Nationer här i verlden ſom oftaſt kan hända, och vederfare* m. m. Förſta Uplagan innehåller 23, den andra 24 puncter; hvilket däraf härrörer, at i den ſenare VIII puncten tilkommit. För vidlyftigt vore at upräkna alla ſkiljaktigheter; på flere ſtällen finnes uti den ena något tillagt, ſom icke ſtår i den andra; årſkilligt är ockſå

uteløm-

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Erik 14.

utelemnadt. Slutet af den första år: *Och hans affödhe dömdt och afsagdt för theres föracktelige och olaghlige Herkumst skuld, på theres Möderne, ifrå all arffveligh rättighet til evigh tijdh.* I andra Uplagan äro orden: *på theres möderne uteslutne.*

v. Stiernman, som lemnat denna Skrift et ställe i sin *Saml. af R. D. Besl.* T. I, p. 286-311; har följt den af mig så kallade Andra Uplagan, likaså Prof. Nettelbladt i Tyska Öfversättningen, uti des *Schwed. Bibliothek*, IV St. pag. 156-178.

3151. Riksens Ständers Beslut och Förklaring, angående de mördade Herrars oskyldiga död. Dat. Stockh. d. 25 Januarii 1569.

Aegid Girs, *Kon. Erik XIV:s Hist.* p. 116-123. Jo. Peringskiöld, *Monum. Ulleråkerensia*, p. 93-95. På Tyska, i Nettelbladts *Schwed. Biblioth.* IV St. p. 144-148.

3152. Msc. Kon. Erich XIV:s Vederläggning på de honom giorde Beskylningar och Tilvitelser, efter Logistiska reglor opsatt.

Stiernman räknar denna Vederläggning ibland Kon. Eriks Skrifter; se des *Företal* til Tegel, p. 20. Et prof deraf meddelar Ol. Cellius, *Kon. Erik XIV:s Hist.* p. 272.

3153. Erici Regis Epistola ad Johannem Fratrem, dat. Holmiæ ex Carcere.

Acta Liter. Svec. 1721, p. 149. På Franska, Description de la Livonie, trad. de l'Anglois,

lois, Utr. 1705. *in 12:o*, p. 118-122. Engelska Upl. år tr. i London, 1761, *in 8:o*. B. III. C. 3. Sveriges Allmänna Historia. Erik 14.

3154. Tvänne Vitnens Bekännelse; rörande några Stämplingar om Kon. Erich XIV:s befrielse utur des Fängelse (År 1569).

Sv. Fatburen, *VII Öpningen*, p. 27-31.

3155. Msc. Articuli Relationis Erici XIV, Regis Captivi, quid in captivitate intellexerit. Dat. Arosiæ, d. 1 Dec. a. 1573.

Stiernman, *Företalet* til Tegel, pag. 21. Originalet förvaras i Riks-Archivo. De äro ej vidlystigare, än at Canc. v. Celse kunnat låta inrycka dem i *Kgl. Bibl. Handl.* B. I, D. 2, p. 62-64.

3156. Trenne Kon. Eric XIV:s Bref til Dr. Catharina Månsdotter, skrifne i Westerås 1574.

Uti S. Loenboms *Hist. Märkvärdigh.* I Del. pag. 140-150. Onödigt var, at åter låta trycka tvänne af desse Bref, uti *Stockh. Magazin* 1781, 1 Häft. p. 40-46.

3157. Msc. Korta Annales til Kon. Erich XIV:s Historia, af *Magno* PETRI *Nycopensi*, Kyrkoheerde i Stigtompta. *in fol.* pp. 21.

Begynnes med Kon. Eriks födelse, och slutas 1574, då han fördes til Örby. Afskriften, som jag äger, har följande Titul: "Om Kon. Erichs d. XIV. Handlingar: a D. MAGNO *Stigtomptensi*, *Ecclesiaste ejusdem*.

Författaren, 1563 Prädikant på Sv. Örlogs-Flottan, och 1567 Kyrkoherde i Stigtompta,

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Hiftoria. Erik 14.

var af gamla Adeliga *Kuhla*-Ätten, ſäger von Stiernman, och R. R. Palmſtiernas Fader-Faders Fader-Fader: ſe des *Företal* til Tegel, pag. 1.

3158. Mſc. Argumentationes pro Jure hæreditario Regis Erici XIV. Sveciæ, Gothorum, Wandalorumque, & illis adjacentium; & Rationes, quibus declaratur Conjugium Regis ejusdem cum Regina Catharina Magni filia, Svetiæ, Gothorum Regina & illis adjacentium, legitimum eſſe: Filiisque ex hoc matrimonio, quos ex ea geniturus eſt, idem jus hæreditarium pertinere in perpetuum Regnorum Svetiæ, Gothorum, Wandalorumque illisque adjacentium; nec non & tribus Filiis, quos genuit & procreavit ex eadem, Henricum, Guſtavum & Arnoldum, ſe legitimos cenſere & pronuntiare; idque rationibus manifeſtis probabitur.

I Ant. Archivo förvaras: M. Antonii *Coccii* SABELLICI *Opera, in duos digeſta Tomos*, Baſil. 1538. *in fol.* Främſt i Boken ſtår Hogenſchildt Bielkes Namn, med en ſådan Annotation af honom; "Thenna book hawer hörth "Kong Erich till, och hafwer med ägen hand "ſkrifvith och målat här ij booken udi ſit "fängelſe".

Alla bråddarne, och hvarest ſidorne icke äro fulltryckte, hafver den olyckelige Konungen fullſkrifvit, i briſt af annat rent papper: det tyckes ock ſom han icke haft bläck, utan något

gôt ſotvatten. Secret. Helin har tagit en Afſkrift, ſom i laglig ſtyl utgôr 56 Ark. B. III. C. 3. Sveriges Almänna Hiſtoria. Erik 14.

Fôrſta tredjedelen är på Svenſka, och alla Bevis, efter Logiſtiſka Reglor, ſtålde i en kedja af Syllogiſmer. De ſenare två tredjedelarne äro på Latin: en Diſpoſition til en Apologie, at Konungen icke varit orſaken til Daniſka Kriget; at han icke brukat Tyranni, utan ſtraffat Rebeller och dem ſom begått Crimen læſæ Majeſtatis m. m.

Peringſkiöld talar om detta Arbete uti Anmärkningarne til Jo. Cochlæi *Vita Theodorici* R. O. G. p. 508, likaledes v. Stiernman, i *Fôretalet* til Tegel, p. 21. Alt det, ſom det beviſer, är, at Kon. Erik var väl bevandrad uti Scholaſtiſka Slutkonſten.

3158 (a). Mſc. Handlingar, rörande Kon. Erik XIV:s Lefverne och Regering.

Catal. Bibl. Guſtavi Benzelſtierna, 1747, pag. 75.

3159. Sv. Rikes Råds och Præſterſkaps Förening, angående Konung Erichs afdagatagande: upråttat i Stockh. d. 10 Martii 1575.

Uti Stiernmans *Saml. of R. D. Beſl.* Tom. I, pag. 331.

Biſkoparnes Skrift och Tilſtyrkande, at taga Kon. Erik af daga, fôrvaras *in Originali*, ibland Kon. Johan III.s Bref, uti Kongl. Bibliotheket på Drotningholm; åfven dârſtädes fôrekommer

B. III. C. 8. Sveriges Almänna Hiftoria. Erik 14.

ockſå *Spis-ordningen för Kon. Erik, i det Fängelſe*, Mſcpt.

3160. Kon. Johan III:s Befallning til des Hofmäſtare Eric Andersſon til Biurum, ſamt des Secreterare Jöran Hindrichsſon, at förkorta Kon. Erics Lifstid i ſit Fångelſe. Dat. Stockh. d. 19 Januar. 1577.

Sådan år Tituln på den Afſkrift jag åger: tryckt år detta Bref i S. Loenboms *Uplysn. i Sv. Hiſt.* Del. IV, pag. 62-66, och ſedermera, jag vet icke i hvad affigt, omtr. uti Dagbladet, kallat: *Stockholms-Poſten*, 1779, N:o 282. Beſynnerligit, at v. Stiernman går det aldeles med ſtillatigande förbi, uti Berättelſen om Kon. Eriks död, ſom låſes i Anmårkn. til Tegel, p. 302.

3161. Anecdoter om Kon. Eric den XIV:s Död.

Uti S. Loenboms *Uplysn. i Sv. Hiſt.* Del. I, p. 124, och uti *Sv. Fatburen* VII Öpn. pag. 109-112. De beſtå uti Vitnes-ſkrifter om Kon. Eriks Skriftermål och Afgång: ſe Stiernmans *Företal* til Tegel, p. 23. Jämnför *Stockh. Magazin*, 1781, II Håft. p. 65.

3162. Bref, angående Kon. Erichs Död och Begrafning, ſkrifne af Kon. Johan och Hertig Carl, ifrån d. 1 Mart. til den 1 Apr. 1577.

Ibland *Bilagorne* til Tegel, p. 314-321.

3163.

3163. Archi-Biskop. *Sam.* TROILII Bref och Berättelse om Kon. Eric d. XIV:s Graf i Westerås, af d. 28 Jul. 1759. B. III. C. 3. Sveriges Allmänna Historia. Erik 14.

Uti S. Leonboms *Uplysn. i Sv. Hist.* I Del. pag. 126.

3164. Kon. Erik d. XIV:s Historia, sammanskrifven efter gamla Handlingar, af *Olof* CELSIUS. *in oct.* Stockh. Holmerus, 1774, 304 *sid. utom Föret.*

Flere år, innan denna Kon. Erik d. XIV:s Historia i dagsljuset framträdde, hade Salvius begynt lägga under pressen samma Konungs Historia, af samma Författare: fem Ark *in 8o* aftrycktes, och dervid förblef det, utan at man vet, hvarföre Arbetet afstannade, och de tryckte Arken supprimerades. Skilnaden emellan bägge Uplagorne är jag icke i stånd at upgifva; men så mycket jag i hastighet kunnat se, är åtminstone början icke enahanda.

Et mindre gunstigt omdöme om den senare, läses i *Dagl. Tidn.* eller *Dagel. Allehanda* år 1775, n. 1, hvarpå korteligen svaras *ibid.* n. 3. Deremot berömmes Arbetet ganska mycket i *Neueste crit. Nachr.* Greifsw. 1775, p. 233. Besvissligit är, at Författaren ibland missagit sig, samt i tysthet förbigåt flere icke obetydelige händelser och omständigheter. Arbetet förtjenar dock et Hedersrum ibland våra Konunga-Historier. Tryck och Paper svara däremot aldeles icke mot Bokens invärtes värde. Om Prof. *Möllers* Tyska Öfversättning afdenna Bok, Flensburg och Leipz. 1777, *in 8:o* och de förmåner den äger framför Originalet, i anseende til de Öfversättarens meddelte För-

B. III. C. 3. Sveriges Allmänna Historia. Erik 14.

bättringar och Tilläggningar, kunna så väl *Neueste crit. Nachr.* 1776, p. 353, som *Stockh. Lärda Tidn.* 1777, n. 12, 13, och *Götting Anzeig.* 1779, n. 50, efterses. En Svensk Läsare bör söka desse Rättelser och Tilökningar uti *Histor. och Polit. Mercur*, Del. VII, n. 101-106. Franlyska Öfversättningen af detta Arbete har samma förmåner, som den Tyska, och därutöfver en Titul, som hel och hållen bör afskrifvas; "Continuation de l'Histoire des Re-"volutions de Svede, par Mr l'Abbé de *Ver-"tot.* Histoire d'Erik XIV, Roi de Svede, écri-"te sur les Actes du tems, par Mr *Olof* Cel-"sius, President du Consistoire métropolitain, "& Premier Pasteur de la Ville de Stockholm; "traduite du Suedois, par Mr *Genet* le fils, Mem-"bre de la Societé litteraire *Apollini sacra* d'Up-"sal. Paris, Hotel de Thou, 1777. *in* 12:o. 2 "Voll. *Année litteraire*, 1777, T. III, p. 196. "*Stockh. Lärda Tidn.* 1777, n. 79, *l'Esprit* "*des Journaux*, 1777, Nov. p. 82.

3165. Medaille (aus der Karlsteinischen Suite) auf den König Ericum XIV.

J. H. Lochners *Saml. merkw. Medaill.* 1738, p. 105-112.

3166. Kon. Eric den XIV:s Caractere.

Se C. C. Gjörwells *Stockh. Hist. Bibl.* I St. p. 51-56. På Tyska låles den i de så kallade *Pomersch-Rügianische Intelligenzen*, 1755, n. 38. Författaren påstår, at Kon. Erik varit en af de bästa Konungar, som någonsin fördt den Svenska Spiran. Häremot skref en onämnd, som hålles före vara Kammar-Rådet *Botin*, någre

gre Anmärkningar, i *Lärda Tidn.* 1755, n. 47, 48, sökandes bevisa, at denne Konung icke allenast med all billighet hittils blifvit räknad ibland de elaka Regenter, utan ock at han bör räknas ibland de värsta Konungar, som någonsin fördt Svenska Spiran. B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Erik 14.

Kgl. Bibliothecarien *Gjörwell* förfvarade sin Sats, och lät trycka en *Vidare Upplysning om Kon. Erik d. XIV:s Caractere*, som står i bem. periodiska Skrifts III St. p. 254. seq. Å begge sidor tyckes man gå för vida.

Ganska ovåldigt caracteriserar denne Herren Fransyske Ambassadeuren i Danmark, *Charles Danszé*, uti et Bref til sin Konung, af d. 29 Jan. 1575, se n. 8207 (a). Sedan han berättat, at Kon. Erik varit sin Faders Efterträdare på Kongl. Svenska Thronen, lägger han til: "J'ai "souvent conferé auecques lui de plusieurs Af-"faires. Je Vous promets (Sir) qu'il estoit d'un "très bon jugement. Il comprenoit facilement "ce qu'on lui proposoit, & s'expliquoit fort "disertement & promptement, & si avoit plu-"sieurs autres grandes Vertus, vray est qu'il "estoit fort subçonneux. Aussi il a toujours esté "nourry en crainte à cause de sa belle mere. "Dauantage il auoit de très pernicieux & ma-"ligns ministres, qui par calomnies, detra-"ctions, faulx raports, & semblables artifices "lui rendirent les principaulx Seigneurs du pays "si suspects & odieux, qu'il en fit à la fin mou-"rir quelques ungs, dont sa ruine s'est ensuy-"uie".

B. III.
C. 3.
Sveriges
Allmänna
Historia,
Johan 3.

§. 3.

JOHAN III.

3167. Kon. Gustafs Vapen- och Sköld-Bref, gifvit Hertig Johan, på sit Förstendöme Finland, 1557.

Ol. O. Celsii *Disput. de Dignit. Ducali in Svecia*, Upsala, 1740. *in* 4:o. p. 27-30.

3168. *Henr.* MOLLERI Elegia de Adventu in Prussiam & Civitatem Dantiscum Joannis S. R. Haered. Accedunt alia in honor. Reg. apud Svedos Famil. *in quarto*, Regiomont. 1562.

Tituln är tagen utur *Catal. Libror.* J. Burkhard, Halæ 1748. *in* 8:o, P. III, p. 120.

Om Hertig Johans Resa til Danzig, och de därvid förekommande Besynnerligheter, kan den här ofvanföre under n. 3081 anförde Samling: *Sigismundi Augusti P. R. Epistolæ, Legationes & Responsa*, &c. efterses.

3168 (a). Artiklar och Punchter, som Hertig Johan hafver tahlet om Konunglige Majestet, när han lått förfamble all Prester och Landsmån om S. Hinrichs tijdh til Åbo, År 1563.

Uti *Stockh. Magazin*, 1781, I Häft. p. 30-37.

3169. Fragmentum Historiæ Johannis III, Reg. Svec.

C. Nettelbladt *Schwed. Bibl.* IV St. p. 179-216. Efter en ofullkomlig och felaktig Handskrift, som

som Er. Benzelius ägt: går ej längre än til Junii Månad 1563. B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Johan 3.

3170. Kon. Johan III:s Bref til Margrefvinnan Cæcilia (af Baden) ang. Kon. Erich d. XIV:s affärtjande. Dat. Stockh. d. 13 Oct. 1568.

Ibland *Bilagorne* til *Kon. Carl IX:s Rimkrönika*, utgifven af B. Bergius, Stockh. 1759 *in 4:o.* p. 113-118.

"*Mutat. mutand.* afgingo ock lika lydande Bref til twänne K. Johans andra Syftrar, Pr. Catharina, Gr. Edzards til Ost-Friesland Gemål, och Pr. Anna, Pfaltz-Gr. vid Rhein Georg Johans Gemål,

3171. Kon. Johan III:s Öpne Bref til Riks. Ständer, ang. Tacksäijelsen för Segren öfver Kon. Erich d. XIV, af Stockh. d. 22 Oct. 1568.

Ibid. p. 118-121.

3172. Öppit Bref til alla Landzender uthöffwer heele Riket, om then besvärlige och olidelige Fridzhandel the Danske haffve Sveriges Rijke förestålt; dat. d. 31 Dec. 1568.

Höppener, p. 10.

3173. Anteckning om Kon. Johans och Riksens Råds Samtal med Ständerne, år 1569.

Bilag. til *K. Carl IX:s Rimkrön.* p. 121-125.

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Johan 3.

3174. Kon. Johans Kongelige egen Ed, den han giorde i sin Kröning i Upsala, d. 10 Jul. 1569.

Stiernman, *R. D. Besl. Bik.* p. 231.

3175. Artikler, Riksens Råd förestålte, och af them besvurne d. 2 Aug. 1569.

Idem Ibid. p. 232.

3176 Patent om the Danskes olijdelige Frijdz-Conditioner och stemplingar: af d. 31 Aug. 1569.

Höppener, p. 11.

3177. Patent och Förmaning, at hålla then Eed the Kon. Johan svurit haffva; af d. 13 Sept. 1569.

Idem Ibid.

3178. Placat ang. Kon. Johans benägenhet til Frid med Danmark, af d. 18 Febr. 1570.

Idem, ibid.

3179. Kon. Johans och Hertig Carls Patent om thet falska rychte som utgått om någon oenighet them emillan, af d. 16 Mart. 1570.

Höppener, p. 11.

3180. Msc. En Förmaning til Tacksäijelse för den nåd och hielp som Gud hade bevist Sveriges Undersåtare, igenom Kon.

Kon. Johan d. III uti deras forgliga och farliga lågenhet. (På Rijm). B. III. C. 3. Sveriges Almänna Hiftoria. Johan 3.

Uti Ant. Archivo. D. 46. (n. 5). Går ifrån början af Regeringen, til och med Refle Slotts intagande 1570.

3181. Mfc. Ene fande og wahrhaftige Hiftorie om den Krieg og langwerdige Feide, fom fig begynt haffver og ftande i mange aar imellem Dannemark og Sverig: af *Axel* GULDENSTERN.

Handfkriften har funnits i Thom. Brod. Bircherodii Bibliothek, fåger N. P. Sibbern, *Bibl. Hift. Dano-Norweg.* p. 190. Refenius nämner den med et ord, i Företalet til *Kon. Fridr. II. Kronika.* Ibland Handfkrifterne, *Biblioth. Langebekiana*, p. 532, förekommer: "*Axel* "GYLDENSTIERN om Krigen imellom Dan-"mark og Sverrige ifraan 1561 til 1569".

Under ofvan utfatte Titul, dock utan Författarens namn, förvaras en Handfkrifven Hiftoria om detta Krig tecknad K. 2. i Ant. Archivo, hvilken förmodel. år den famma, fom Gr. M. G. de la Gardie dit fkånkt, och i *Apogr. Donat. Teftam. de la Gard.* under n. III, och med påfkrift: *Hiftoria Belli Sveco-Danici*, 1570, utmårkes.

En annan handfkrifven Hiftoria om förenKrig, och hvilken i Riks-Archivo förvaras, anförer v. Stiernman, i Företalet til Tegels *K. Erik XIV:s Hift.* p. 9. (not.) med Titul: "En "fandene och vaarhaffrige Befkriffuelfe om den "Krieg och Feijde, fom vaar imellom Danmark "och

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Johan 3.

"och Sverige: imillom Konung Fridric och Ko-"nung Eric, som begynte aar 1563. *in fol.* p. "302". Begynnes: *Megit att skriffwe och megit att dichte, uden sandhet er der hosr, dur det intet*: Slutes: *da sende Koning Johan sinne Sendebud til Koning Fridric Anno - - - at begge deris Raad matte da mode ved grenserne.*

Ännu en Dansk Anonymi Handskrifne Historia om detta Krig, äger Hr Prof. S. Bring; se des *Monum. Scanens.* Vol. I, pag. 317, och A. J. Kling, *Dissert. de Nomarchia Orientali* (Östre-Hårad) Lond. G. 1746. *in 4:o*, p. 32.

Et annat Exemplar, hos Agenten Seele i Stockholm, beskrifver Canc. R. v. Celse, *Underrättelse* &c. i *Kongl. Biblioth. Handl.* B. I, Del. 2, p. 65, 66.

"Historia om den 7 Aars Svenske Feide fra 1563 til 1570", är Tituln på en Handskrift, *Biblioth. Langebekiana*, pag. 575. Huru vida desse Handskrifter äro et, eller sins emellan skiljaktige, ankommer på närmare underſök-ning.

3182. Msc. *Anonymi* Chronika Dänischer und Schwedischer Geschichte von A. 1559. bis 1571, *in fol.*

I Ant. Archivo; et starkt Band.

Börjas: *Nachdem König Christian III am Newen Jahres tage in Gott dem Herrn entschlaffen* — Slutas: *Nach dem nun der Krieg und Orlog gantz abgeschaffet, liess der König durch Peter Ochsen das meiste Kriegsfolk abdanken und bezalen.*

Relenius

Resenius, i Företalet til *Kon. Fredr. II:s Krönika*, namngifver en *Nicol. Engelbret*, som på Tyska sammanskrifvit bemälte Konungs Historia: Resenius ägde den i Mscpt. B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Johan 3.

3183. Rerum Danicarum Friderico II, inclitæ memoriæ rerum potente, terra marique gestarum Historia: Bella Dithmarsicum & Svecicum maxime memorabilia complectens; cum brevi recensione eorum etiam quæ in vitam & mortem prædicti Regis inciderunt. Insertæ sunt tabellæ aliquammultæ in æs incisæ, quæ singula Historiæ Capita ad vivum exprimunt et ob oculos ponunt. Studio et Opera *Gasp.* ENS, Lorchensis &c. *in fol.* Francof. impens. P. Fischeri 1593.

Historien om Kriget emellan Sverige och Danmark går ifrån pag. 97 til p. 158. Se Sibbern, *Bibl. Hist. Dan. Norweg.* pag. 183.

Författaren var en Luthersk Theologus; har skrifvit och öfversatt åtskillige mäst Historiska Böcker.

3184. Kong Fredrichs den II. Kroenike, som var Dannemarkis, Norgis, Wendis oc Gotthis Konge &c. oc regierede lofligen i 29 Aar, fra aar 1559 til aar 1588, da hand paa Antvorskouf Slot saligen i Herren hensof. Samlet oc sammenskrefvet af adskillige Codicibus Msctis, hvilket i Fortalen skal förklaris, ved *Peder* Hansoen RESEN, Som den nu foerst til tryc-

ken

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Johan 3.

ken haffver befordret, efter 100 Aars förlop paa 8 aar ner, oc med Figurer i Kobberstick beprydet. *in fol.* Kiöbenh. 1680. 470 sid. *utom Dedicat. och Företal.*

I Företalet namngifver Resenius så väl de Auctorer som före honom beskrifvit Kon. Fredrich II:s Historia, som de Handskrifter, af hvilka han samlat sin Krönika, som nu för tiden räknas ibland sällsynta Böcker. Se Freytag, *Analect. Liter.* p. 764. Om Arbetets innehåll kan man af Sibbern göra sig underrättad p. 181.

Förloppet af det sjuåriga Kriget emellan Sverige och Danmark beskrifves vidlyftigen; men ej med den oväldughet, at man skulle kunna draga i tvifvelsmål, om Författaren varit Svensk eller Dansk. I Bihanget, pag. 371-397, läses Stetinska Fredsfördraget, på Tyska.

3185. Viss Copie och Afftryck uthaff then Sentenz och Dom, som framlinde Här Carolo de Mornai, Friherre til Warennås, bleff afssagd för sin forradtlighe handel och skelmiske stemplinger emoot then Stormechtigeste Högborne Förste och Herre, Her Johan III, Sveriges, Göthes och Wendes &c. Konung. Anno 1574. *in qvarto*, 2 ark.

Domen, underteknad d. 21 Aug. 1574, fyller et Ark; medföljer C. de Mornai Trohets-Ed, som han hade gjort Kon. Johan i Calmar, d. 23 Aug. 1571. Domen allena är omtryckt i *Sv. Mercur.* Aug. 1758, p. 162-168.

Et Bref på Latin, utan datum, hvaruti C. de Mornai beder Konungen om Nåd och tilgift, läses

les uti *Monum. Polit. Eccles. ex Arch Palmskiöld.* edit. p. 52. Och "en kort Relation om C. de "Mornai förrädeliga Upsåt emot K. Johan III, "hvarföre han på fluter blef halshuggen". står i E. Ekholms *Krit. och Hist. Handl.* I Saml. pag. 43-47. B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Johan 3.

Uti et Bref til Sonen, Joh. de Mornai, af d. 14 Maji 1597, säger Hertig Carl, at Herr Erik Sparre och des Hustrus Fader, Gref Peder (Brahe voro rätta orsaken til des Faders, Carl de Mornais, död och förderf. Brefvet fås igen i S. Loenboms *Hist. Märkvärd.* II Del. pag. 138.

Om *Charles de Mornai, Baron de Varennes*, som kom in i Sverige år 1558, läs v. Stiernmans Anmärkn. uti Reg. til Ægid. Girs *Kon. Johan III:s Chrönika.* Om det år sant, som Franska Ambassadeuren i Danmark *Charles Danzæé*, om honom berättar, neml. at han frälst lifvet på Kon. Johan, se här nedanföre n. 6538, så blef han ock därföre väl belönt.

3186. Msc. Kon. Johan III:s Bref til Storfursten i Rysland Iwan Wasiliwitz: dat. Stockh. d. 18 April. 1575.

Är Svar på et Bref som Storfursten tilskrifvit Konungen, och hvaruti han försmädeligen talar om Kon. Gustaf och des härkomst: hvarföre Konungen nu icke allenast vidlyftigen uprepar Wasiska Husets Slägt-Register, utan ock emot Storfurstens person utbrister i hvarjehanda grofva och en hög Herre föga anständige utlåtelser.

I Afskrift förekommer detta Svar ofta, det finnes också i mina Samlingar; Czarens Bref, dat.

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Hiftoria. Johan 3.

dat. *in Januar.* 1573, år tryckt i en Ryfk Månads-Skrift, fom Nicol. Nowikow, under Titul: *Det gamla Ryfka Bibliotheket*, utgaf i S. Petersburg 1773. *in 8.o*, och uti hvilken period. Samling flere, Sverige rörande Bref och Handlingar, ifrån 1514 til 1599, förekomma. Se Bacmeifters *Rusfifche Bibliothek*, II B. p. 61, och pag. 372. Czarens Bref läfes därftädes på Tyfka, p. 45 följ.

3187. Circulair-Bref til Bifkoparne i Riket, om thet Exemplar fom Kongl. Maj:t hafver lätit utgå på tryck, emot Kon. Erich: dat. Stockh. d. 3 Maji 1575.

Bil. til Kon. Carl IX:s Rimkrön. p. 133.

Anledning til detta Bref togs af det fom året förut var pafferat med Carl de Mornai. *Exemplaret*, fom i Rubriken nämnes, år den hår ofvanföre n. 3150 anförde Skrift, innehållande Orfakerne til Kon. Eriks affättande, och hvilken, vid detta tilfälle, lårer blifvit omtryckt.

3188. Kon. Johans Bref til Ståthållaren i Öftergöthland, Herr Johan Bielke, om en imellan Konungen och Hertig Carl upkommen ovilja. Dat. Stockh. d. 22 Sept. 1575.

Uti S. Loenboms *Uplysn. i Sv. Hiftor.* II Del. pag. 74.

3188 (a). Mfc. Breve Chronicon rerum Sveticarum, ab a. 1208 ad a. 1576.

Beftår af par Blad, fäftade uti en handfkriften Lagbok, Landshöfdingen i Örebro, Gref-

ve

ve Adolf Mörner tilhörig. En Afskrift finnes uti Ant. Archivo; en annan hos mig. B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Johan 3.

Troligen hafva de, som varit ägare af denna Lagbok, efter handen, sig til minnes, upteknat de Händelser, som de trodt böra lägga magt uppå. I anseende til Tideräkningen, och vissa Adeliga Slägters Genealogier, torde dessa korta Anteckningar icke vara utan nytta. Et ställe därutur har jag här ofvanföre anfördt, *ad an.* 1359, n. 2692.

3189. Chronika der Provintz Lijfflandt, darinne vormeldet werdt: wo datsülvige Landt erften gefunden, unde thom Christendome gebracht ijs, wol de ersten Regenten des Landes gewesen sindt: van dem ersten Meister Düdesches Ordens in Lijfflandt, beth up den lesten, unde van eines ydtliken Daden: Wat sick in der vorande-ringe der Lijffländeschen Stende, unde na der tydt, beth in dat negeste 1577 jar, vor seltzame unde wünderlike gescheffte im Lande thogedragen hebben, nütte unde angeneme tho lesende. Korth und loffwerdich beschreven dörch *Balthas.* Rüssouwen, Revaliensem. *in quarto.* Rostock, Ferber, 1578. 203 blad.

Författaren, Pastor i Revel, afled år 1630. Se Hen. Witte *Diar. Biogr.* T. II, p. 3.

Andra Uplagan af hans Chronika, tryckt i Barth i Pommern, med många tilökningar, 1584 *in 4:o maj.* citerar Gadebusch, *Abhandl. von Liv-Bibl. H. S. G. Del.* 6. H *Idnd.*

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Johan 3.

länd. Geschichtschreibern, Riga 1772. *in* 8:o. pag. 38. Hon är ganska sällsynt.

3190. Msc. *Sven* Elofssons Annales XL Annorum (på Svenska).

Under denna Titul anföra detta Arbete Jos. Thun, *Vita Er. Palmsk.* p. 13, och Ol. Celsius i Företalet til *Kon. Gust. I:s Hist.*

Loccenius, *Index Actor. & Codd. Mscr.* citerar desse Annales under namn af "Sven. Elai Acta "diurna manuscripta & memorabilia Regum Sve-"ciæ, ab a. 1556 ad a. 1579".

von Stiernman, i Företalet til Ægid. Girs *Kon. Johan III:s Krönika*, kallar dem: "Para-"lipomena, eller Bihandlingar, som lyda til K. "Gustafs, K. Eriks och K. Johans Regements-"Handlingar, ifrån år 1555, til år 1594".

Handskriften, som Kongl. Bibliotheket äger, har följande Titul: "Några Fragmenta och få "Stycker aff the Ärender och Saker som ifrån "anno 1556 til 1580, under Kon. Gustafs, K. "Erichs, Kon. Johans, och K. Carls Regemente "passerade åro, ihop dragne af Sven Elofsson". *in fol.* 116 sid.

Uti Förteckningen på Handskrifterne i Ant. Archivo, anföras desse Annales, med Titul: "Sven Elofssons Chrönika, ifrån År 1556 til "1579. Skrefven i Westerås om våren A:o 99. "*fol. obl.* 135 sid. *Autogr. Autoris.* Autor be-"rättar sjelf uti Företalet, säger Ol. Celsius, loc. "cit. at han sig förelat, at intet annat upteck-"na, än det han med egna ögon sedt och erfa-"rit. Desse Annales taga sin början med Året "1556,

"1556, och skulle, efter Titulbladets lydelse, "sträcka sig til Året 1594; men af åtskillige "jämnförde exemplar kan man inhämta, at Up- "hofsmannen icke fört Arbetet til slut". B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Johan 3.

De åtskillige Afskrifter håraf, hvilka stanna vid olika År, hafva förorsakat någon oreda för dem som tala hårom. Thun, hvilken rättat sig efter Titulbladet (åfvenså v. Stiernman), sträcker desse Annales til Året 1594. Loccenius sluter dem vid Året 1579, dår de åfven, efter den Upsaliska Codex, hvilken Palmsköld tagit af Sven Elofssons Exemplar, stanna. Dår stanna också ofvan anförde Codices i Kongl. Bibliotheket och Ant. Archivo (*Autographum Autoris*), samt en annan i Friherrl. Rålambska Bibliotheket, på Högsiö.

Canc. Rådet v. Celse anmärker, *Kongl. Bibl. Handl.* pag. 15, at för Åren 1564, 65 och 66, åro i Annalerne luckor, hvilket kommer deraf, at Autoren de Åren satt fången på Slottet Bauske i Curland. Han var eljest under Kon. Erik och Hert. Carl mycket brukad i Utländska Beskickningar; tog ändteligen Afsked ur Hertig Carls tjenst, och fick en Gård vid Westerås, dår han tilbragte sin öfriga lifstid. Af Företalet til des Annales synes, at han om våren 1599 ännu lefvat. Thun menar vål, l. c. pag. 11, at han dödt vid år 1597, men råttar sig sjelf p. 45.

3191. Beråttelse om Conferencen i Nyköping imellan Kon. Johan III:s Utskickade och Hertig Carl, d. 25 och 26 Mart. 1580.

B. III. C. 3. Sveriges Allmänna Historia. Johan 3.

Uti S. Loenboms *Uplysn. i Sv. Hist.* II Del. pag. 55-69, och åberopas af von Dalin, III Del. II B. pag. 125.

3192. Panegyricus de Victoria expectatissima Sereniss. & Potentiss. Regis Sveciæ contra Moschum, in quo etiam causæ suscepti belli aliaque eo spectantia celebrantur, ab *Erico* FALK, Gotho, ejusdem Majestatis servo humillimo conscriptus. *in qvarto.* Viennæ Austr. typis Steph. Creuzeri, 1582, pl. 2½.

En ganska sällsynt Skrift.

Om Författaren, Son af Biskop Erik Falk i Linköping, och som slutligen blef Catholik, läs *Spegels Kyrko-Hist.* II Del. pag. 244, och Rhyzelii *Episcop.* T. I, p. 127.

3193. Epistola *Magni v.* CELSE ad Carol. v. Linné, qua exhibetur supplex libellus conjuratorum contra Johannem III. R. S. E Cod. Manuscr.

Uti *Nov. Act. R. Societ. Scientiar. Upsaliens.* Vol. I. Upf. 1773. *in 4:o.* p. 21-31.

Böneskriften är på Fransyska och ställd til K. Henric III af Frankrike, samt afskrifven utur et Handskrifvet Band med äldre Afhandlingar emellan Frankrike och de Nordiske Riken, som kommit ifrån Paris och nu förvaras i Kongl. Bibliotheket i Stockholm. Böneskriften är ingifven i början af år 1583 och angår icke mindre än at störta K. Johan III från Thronen, för at därpå sätta Gustaf, Kon. Erik XIV:s Son. Desse sammangaddade nämna sig ej, utan kalla sig

ſig blott för *Les Conjurés & Ligués du Royaume de Suede*; förmodeligen hafva de varit förviſte från Sverige, eller ock ſjelfve förrymt Landet. De begära Skepp och Manſkap, för at hämna K. Eriks Mord, och lofva däremot Konungen i Frankrike 2 Millioner Riksdaler, på viſſa vilkor, och at, när Expeditionen blifvit lyckeligen utförd, hålla och erkänna Konunga-Riket Sverige för et Lån af Kon. Henric III i Frankrike och des Efterträdare m. m. Se *Nya Lärda Tidn.* 1775, p. 4.

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Hiſtoria. Johan 3.

Detta Document är ſå mycket beſynnerligare, ſom våra inhemſka Efterrättelſer ingen ting nämna om hela denna handel. Otroligt ſynes ockſå, at den tiden i Sverige funnits enſkilde perſoner, ſom varit ſå bemedlade, eller ägt ſå mycken Credit, at de ſkolat kunna åſtadkomma de ſtora penninge-ſummor, ſom i Böneſkriften dels utlofvas, dels ſåſom Lån til *Conétable de Montmorency*, och *Vidame de Chartres*, återfordras.

3194. Kon. Johans Invitation til Adelen, at komma til Kongl. Maj:ts Bröllop: dat. Svartſiö d. 4 Januar. 1585.

Bilag. til *Kon. Carl IX:s Rimkrön.* pag. 178.

Äfven därſtädes, p. 179, får man igen Konungens Invitations-Bref til Hertig Carl, dat. Stockh. d. 14 Jan. 1585, och p. 183 Hertig Carls Svar, af Mariæholm den 2 Febr. Följer, pag. 185, Fröken Annas Skrifvelſe til Hertiginnan Maria af Södermanland, med begäran, at hon tillika med ſin Herre ändteligen ville komma til Kon. Johans Bröllops-högtid: det är

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Johan 3.

skrifvit d. 14 Febr. 1585. Läs Utgifvarens Anmärkningar om denna Felt, *ibid.* p. 188.

3195. Nuptiis Sereniss. atque Potentiss. Principis - Johannis III. Svecor. Gothor. Wandalor. Regis, atque Nobiliss. Generosissimæque Virginis Gunnilæ — Dom. Johannis Axilli, Equitis aurati, ex antiquissima clarissimaque Familia oriundi, Ost-Gothorumque Gubernatoris, Filiæ, Epithalamion: observantiæ ergo conscriptum, ab *Erico* JACOBI Stockholmensi. *in qvarto.* Stockh. Gutterwitz, 1585, pl. 6 ½.

Ericus Jacobi (icke *Jacobus Erici*, som hos Schefffer, *Suec. Lit.* pag. 41) hade Tilnamnet SKINNERUS. För sin våltalighet kallades han i sin tid den Svenske Cicero, säger von Stiernman i Företalet til Girs, *Kon. Johan III:s Krönika.*

3196. Kon. Johans Bref til Hertiginnan Elisabeth (af Mecklenburg) angående billigheten af sit Giftermål med Gunnilla Bielke. Dat. Calmar d. 18 Dec. 1585.

År tryckt vid slutet af *Imagines Illustrisf. Familiæ Braheæ*, Wisingsb. 1673. *in fol.* samt ibland *Bilag.* til *Kon. Carl IX:s Rimkrönika* p. 192-196, och åter igen uti *Upsala Tidningar* 1774, n. 39, 40, och uti *Stockholms Magazin* 1780, Jun. pag. 323-329. Några ställen därutur anförer Peringskiöld, *Monum. Ulleråker.* p. 75.

Åldsta Afskriften är den riktigaste, och icke afstympad som de senare.

3197.

3197. Vita Illustris Herois Ponti de la Gardie, Exercituum Sueciæ Supremi Campi Ducis, regnante Johanne III. Svecor. Rege Gloriosiss. cujus occasione totius fere Livoniæ Historia exhibetur. Ex incorruptæ veritatis monumentis regiisque Chartophylacii originariis Documentis eruta, summaq. fide concinnata a *Claud.* Arrhenio Oernhielm, S. R. M. S. Hist. riogr. *in qvarto*, Lipsiæ, Gleditsch, 1690, pp. 216, *except. Ded. & Præfat.* B. III. C 3. Sveriges Almänna Historia. Johan 3.

Acta Erudit. Lips. 1690, pag. 187. E. W. Tentzel, *Monatl. Unterred.* 1690, p. 858. Bayle, *Dict. Hist. & Crit.* Art. de la Gardie (Pontus).

En til Kon. Johan III:s Historia oumgängelig Bok; fastän Författaren icke är aldeles fri från Misstag, som på annat ställe skal bevisas. Se n. 3343.

3198. Breve Chronicon Arctoæ partis Germaniæ & vicinarum Gentium, ab anno 1581 usque ad 1587. *in qvarto.* s. L. 1587, pp. 182.

Vidrörer också Svenska Sakerne, och går til slutet af år 1586.

3199. Anteckning om Kon. Johans och Hertig Carls Tal til Ständerne, på Wadstena Riksdag (*in Febr.*) 1587.

Bilag. til *Kon. Carl IX:s Rimkrönika*, pag. 197-203.

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Johan 3.

3200. Msc. Förlikning emellan Kon. Johan och Hertig Carl, om Konungens Myndighet och Hertigarnes Rättighet inom Förstendömen: upprättad i Wadstena d. 12 Febr. 1587.

I gammal Affkrift, bland mina handskrifna Samlingar; läses, til des väsenteliga innehåll, hos Werwing, *Kon. Sigism. och Kon. Carl IX:s Hist.* Tom. I, p. 56-58.

3201. Historia rerum Danicarum, qua res post excessum Christophori Bavari, vetustisf. Regum Daniæ prosapiæ Regem ultimum, sub Regibus e Domo Oldenburgica Christiano I, Joanne I, Christiano II, Friderico I, Christiano III & Friderico II gestæ continentur. Autore *Jo. Isacio* PONTANO, Reg. Historiogr. Tomus hactenus ineditus Historiæ rerum Danicarum, a Pontano A. 1631. Libris X editæ, continuationem complexus &c.

Denna senare Del af J. I. Pontani Danska Historia, som länge legat i Msc. har ändteligen Hollstenske Vice-Canc. v. WESTPHALEN, hel och hållen låtit trycka, lemnandes den et ställe i II Tom. af sina *Monum. ined. Rerum Germanicarum*, coll. 713-1230. Läs Editorens Företal til denna Tome pag. 41. sqq. Redan år 1729 hade *Joh. Hübner* den Yngre gifvit ut et Stycke af detta Pontani Arbete, neml. *Kon. Christian III:s Lefverne*, se här ofvanföre n. 3026. Et annat stycke, eller *Fredric II:s Lefverne*, hade en Medicus i Flensburg, *Georg Kry-*

Kryfing, genom trycket utgå låtit. Vid desfa Uplagor hafva Utgifvarne fogat en Förteckning, på så väl tryckte, som handskrifne Böcker och Handlingar, hörande til desse bägge Konungars Historia. B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia, Johan 3.

Om Pontanus säger rätteligen Canc. v. Ludewig i Företalet til IX Tom. *Reliqu. Msctor.* p. 4, at han är föga bättre än Meursius; fastän vidlyftigare: "Multum operæ, parum salis, "Neque plus vel requiri vel expectari potest ab "alienæ reipublicæ hospite". &c.

3202. Patent til Riksens Stånder, ang. Konungens Resa emot Ryssen; af d. 20 Jul. 1589.

Höppener, pag. 14.

3203. Msc. Sveriges Rikes Råds Bref, til Kongl. Maj:t, hvaruti de (medelst tretio skiäl) afråda Kon. Sigismundi återresa til Sverige, 1589.

I gammal Afskrift, ibland mina Handskrifna Samlingar.

Om denna handel, läs Aeg. Girs, *Kon. Johan III:s Krönika*, p. 141, och Werwing, *K. Sigism.* och *K. Carl IX:s Hist.* Tom. I, p. 87.

3204. Sveriges Rikes Råds, samt Ridderskaps och Adels til Kon. Sigismund i Revel inlagde Supplique, dat. Revel, d. 5. Sept. 1589, jemte Kon. Johan III:s samt Hertig Carls Vederläggningar och Svar uppå thenna Supplique.

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Johan 3.

Bil. til Werwing, *Kon. Sigism.* och *Kon. Carl IX:s Hist.* Tom. II, vid slutet, p. 15-81.

I Suppliquen uprepas, dock mera vidlyftigen, de skäl, som i näsföregående Bref blifvit anförde.

3205. Msc. Senatorum quorundam Regni, contra criminationes a Rege Johanne, ejus nominis tertio, Apologiæ.

"In Archivo Regni Sveciæ, constans II Voluminibus. Auctor est *Ericus* SPARRE, Dom. "de Sundby, R. S. Senator atque Cancellarius". Stiernman, *Anonymor.* Cent. II, p. 2.

3206. *Pauli* ODERBORNII Panegyricus ad Johannem III Svecorum & Sigismundum III Poloniæ Regem. *in quarto.* Rigæ 1589.

Biblioth. Rinkiana, Lipf. 1747. *in 8:o.* p. 587. Författaren var Pastor i Riga.

3207. Liffländische, Churländ. Chronika: was sich vom Jahr Christi 1554, bis auf 1590 in den langwierigen Moscowiterischen und andern Kriegen, an nothdrenglicher verenderunge der Obrigkeit und Stände in Liffland, sieder des letzten Herrn Meisters, und ersten in Liffland zu Churland und Semigallen Hertzogen gedenckwirdiges zugetragen: Verfasset und gestellet durch *Salom.* HENNING, Vinariensem, Fürstl. Churlend. Rath und Kirchen Visitatorn. Mit einer Vorrede D. David. Chytræi. *in fol.* Leipz. 1594. 83 *blad utom Föret.* m. m. På

På sista sidan står: "Gedruckt zu Leipzig durch "Zachar. Berwaldt, im Jahr 1595". Författaren slutar med Kon. Sigismunds Upbrott ifrån Revel d. 30 Sept. 1589, och återresa til Polen: vidlyftigen handlar om honom, och detta hans historiske Arbete, Gadebusch, *Abhandl. von Livländ. Geschichtschreibern*, Riga 1772, *in 8:o*. p. 25-35. B. III, C. 3. Sveriges Almänna Historia, Johan 3.

3208. Kon. Johans Bref och Förbud til Befallningsmannen på Wadstena, Bengt Knutsson, at där inlåta visse misstänkte Herrar (Er. Sparre, Thure och Hogensch. Bielke). Dat. d. 7. Febr. 1590.

Sam. Loenboms *Histor. Märkvärdigh.* I Del. pag. 46.

3209. Sveriges Rikes Ständers Sententz och Mening, som öfver några af Sveriges Rikes Råd, uti Stockholm, d. 19 Febr. År 1590 affagd blef.

År tryckt tillika med Domen öfver Sv. Rikes Råd, som aflifvades i Linköping År 1600. Se n. 3339.

3210. *Henrici* RÅTEL Narratio eorum, quæ ab Anno 1584 in regnis septentrionalibus, Polonia, Livonia, Moscovia & Suecia acciderunt. *in qvarto*. Goerlicii 1591.

Säges vara skrifven på Tyska, och citeras af S. J. Hoppius, *Schediasm. de Script. Hist. Polon.* tr. framför J. Dlugossi *Hist. Polon.* Lipf. 1711, *in fol.* §. 24, p. 45. Jämnför *Abhandl. von Livländ. Geschichtschreib.* p. 45.

3211.

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Hiftoria. Johan 3.

3211. Patent om Carl Henricsfons Förräderi, Krigsfolkets i Lifland olydno och trefkheet, med hvad fkada derpå följt är: item Förmaning til troheet m. m. Dat. d. 10 Jan. 1591.

Et annat Patent, rörande famma Sak, publicerades den 2 Mart. f. å. Höppener, p. 14.

3212. Patent och Befväring emot the Rådsperfoner, fom i Onåde komne äre; af d. 9 Jul. 1591.

Idem pag. 15.

3213. Patent om Victualie-perfedlars tilförfel til Krigsfolket i Eftland. Dat. Stockh. d. 14 Aug. 1591.

v. Stiernmans *Saml. af Comm. Stadg.* Tom. I, pag. 384. På Tyfka.

3214. Mfc. *Claes* Hermansf. FLEMINGS Memoriale Chronologicum, feu Index rerum memorabilium ab A. 1380. (*läs* 1580) ad d. 10 Sept. 1591.

"Här anföres trovärdigt och ganfka noga det "fom förelupit är emot Ryffarne i Finland, "Ingermanland och Efthland". v. Stiernman, Företalet til Gits, *Kon. Johan III:s Krön.*

Denne Claes Hermansfon Fleming var Lagman i Upland, och bör icke, fom ofta händt, förblandas med Marfken Claes Eriksfon Fleming: fe *Anmärkn. vid* v. Dalins *S. R. Hift.* pag. 186 följ.

3215. Tolf Kongl. och Förftl. Bref, af åren 1544-1592. *Sv.*

Sv. Magazinet, 1766, Oct. p. 697-717.

Brefven n. 1, 2 åro ſkrifne af K. Guſtaf: n. 3 och n. 6 af Hertig Carl; n. 5 af Dr. Catharina Jagellonica; alla de öfrige af K. Johan.

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Hiſtoria. Johan 3.

De åro tagne, ſäger Utgifvaren, utur Riks-Archivi Regiſtraturer, uplyſa ganſka mycket ſin tid, och beviſa ån ytterligare, hvad våra Hiſtorici ej dölja, neml. at förſtåndet ej varit det båſta emellan Kon. Guſtaf d. I:s många Barn.

3216. Peder. Månsſons Wärf (ifrån K. Johan III til Hertig Carl af Södermanland) inlaghd d. 16 Febr. 1592.

Sam. Loenboms *Uplyſn. i Sv. Hiſt.* III Del. pag. 14-19.

3216 (a). Mſc. Handlingar, rörande Kon. Johan III:s Lefverne och Regering.

Catal. Bibliothec. Guſt. Benzelſtierna, 1747, pag. 76.

3217. Agon Regius: Kongl. Maj. til Sverige -- Johans III frimodelige Dödzkamp, thet är: huruledes then Aldrahelgaſte Helgonens Konung haffver Hans Kongl. Maj:t mildeliga benådat med en hugneligh Sotteſångh och gudeligh Bekånnelſe, med en ſtadigh Förtröſtningh och fredeligh Heemfård til thet himmelſka Frögde Palatzet: Anteknadt förſta gången, uthi memorials-vijs, på Latiniſk Språk (hvilket Konungen i ſvagheten allenaſt brukade med Confeſſario), af humanisſimo viro, Dno *Jona* PETRI *Nericio*, hvilken ſedan bleft Kyrkoherde i Skenninghe;

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Johan 3.

ghe: men nu nyligha förd uthi skickeligare ordningh, och besmyckiat icke allenast med *Threnodia Dramatica*, och H. K. M. Drottn. Gunilæ *Epitaphiis*: uthan och en välförtjent Oration, om thens högt förtjente Konungens Dygdefulle Lefverne. Restauratore & Authore *Sylv. Joh.* PHRYGIO, Sup. & Past. Schödv. *in qvarto*. Holmiæ, 1620. 16 Ark.

Jon. Petri Nericii Berättelse har Chr. Nettelbladt öfversatt på Tyska, och låtit trycka *Schwed. Bibl.* IV St. p. 218-224.

Phrygius lyste med långa och brokuta Titlar; en sådan står framför des egen Oration, utarbetad 1618, men lönar icke mödan at afskrifvas.

3218. Hertig Carls Notifications-Bref til Kon. Sigismund i Polen, ang. Kon. Johans död: dat. Stockh. d. 24 Nov. 1592.

Bilag. til *Kon. Carl IX:s Rimkrön.* p. 246-252.

Äfven därstädes läses bem. Hertigs Notific. Bref til Kon. Christian IV i Danmark.

3219. Skrifvelser ang. Kon. Johans Liks Bisätning, af d. 6, 7 och 9 Dec. 1592.

Bil. til *K. Carl IX:s Rimkrön.* p. 253-255.

3220. Msc. M. *Joach. Olai* BROMS Conciuncula meditata cum Sereniss. Majestatis funus Johannis III. Svecor. Gothor. Wandalorumque Regis in Templum Arcis Stockholmiensis deducebatur, in adventumque usque Filii Sigismundi R. Pol, &c. scripta a. 1592. 1 Riks-

I Riks-Archivo. Författaren var Kyrkoherde i Upsala, sedermera i Weckholm. B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Johan 3.

"Uti denna (Prådikan) finnas åtskilliga vett-"vårda och angelägna Omständigheter, som få-"fångt på andra ställen kunna fås, nemligen: "1) Om Kon. Johans Upfostran; 2) om des "År 1555 gjorda Fälttog i Carelen; 3) om "des Giftermål, des fram- och återresa ifrån "Åbo til Wilna; 4) huru Hans Maj:t varit "sinnad år 1585 at afstå Svenska Kronan til "Sigismundus, och i stålle tilbringa sin öfriga "tid i Upsala, dår han då ville förbåttra Aca-"demien, förse henne med de lärdaste Män, "samt sjelf vara des Öfverste Canceler och In-"spector". m. m. v. Stiernman, Företalet til Gus *Kon. Johan III:s Krönika.*

Et Monument, som Kon. Sigismund åmnat til Grafvård öfver Kon. Johan, men ånnu står qvar i Dantzig, beskrifver Astronomen Joh. Bernoulli, uti *Reisen durch Brandenb. Pommern, Preussen, Curland, Russland und Pohlen, in den Jahren* 1777 u. 1778, Leipz. 1779. *in* 8:o. D. I, pag. 335, och efter honom Secret. Wargentin, *Stockh. Magazin*, 1780 Sept. p. 565 följ.

3221. Serenisſ. ac Potentisſ. Regis -- Johannis III. -- Laudatio funebris, Autore *Jacobo* Typotio. *in quarto.* Stockh. Gutterwitz, 1594. pl. 8.

Typotius höll denna Oration, vid Kon. Johans Begrafning, i Upsala 1594. Han talar sjelf hårom, *Relat. Histor. de Regno Suec.* pag. 40. (Edit. 1606 *in* 8 o). "Ego Regem (Johan. "III) in funere laudavi, dictione momentanea,

"ciente

"ciente me ex turba Rege (Sigismundo), Fune-"brem laudationem ejusdem postea argumenti, "non dictionis publicavi". Jämnför Werwing, *Kon. Sigism. och Kon. Carl IX:s Hist.* Tom. I, pag. 210.

Typotii Oration är sällsynt; om Författaren handlar jag på annat ställe.

3222. Msc. *Elavi* TERSERI Historia Johannis III.

Anföres under denna Titul, af von Stiernman, i Företalet til Girs, dock utan Anvisning, hvarest denna Handskrift är til finnandes. Torde kanske vara samma som Loccenius, *Index Actor. & Codd. Mscr.* kallar: *Elai* TERSERI, *Præpos. Lexand. Fragmenta Mss. Regum Erici XIV & Johannis III*, samt til äfventyrs enahanda med det Fragment, som Nettelbladt låtit trycka, och här ofvanföre *ad an.* 1563 uprek-nat är. Jag vet väl, at v. Stiernman, loc. cit. skiljer desse Handskrifter åt, men han säger icke, at han dem med hvarannan jämfördt; det lärer fördenskull på närmare undersökning ankomma.

Likaledes torde vara mödan vårdt undersöka, hvad den *Historia Johannis Suecorum Regis, ex Archivo Svecico*, (så framt härmed förstås K. Johan III) har at innebära, som den berömde Zach. Conr. von Uffenbach säger sig hafva sedt ibland Handskrifterna, uti Domkyrkans Bibliothek i Hamburg: se des *Merkwürdige Reisen*, D. II, p. 103.

3223. Kon. Johan III:s Chrönika, hvilken korteligen förtäljer högstbem. Konungs minnesvärde Lefverne och des emot Sveri-

ges

ges då varande Fiender mångåriga förda Krig. Sammanfattad fordom af *Ægid.* Girs, men nu först af des Handskrift i almänt Tryck, jemte bifogade Ätt-Taflor öfver den Kongl. Gustavian-Carolinska Slägten, och et fullkomligt Register, utgifven af K. M. Secret. vid des och Riksf. Archivum, *And. Ant.* von Stiernman. *in qvarto.* Stockh. Grefing, 1745. 176 *sid. utom Företal*, *Ätt-Tafl. och Register.* B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Johan 3.

Denna Krönika var redan 1627 sammanskrifven; blef 1669 af Höga Vederbörande öfversedd och gillad, men icke tryckt, förr än von Stiernman därvid lade handen.

I sit Företal nämner Utgifvaren de Auctorer, som beskrifvit Kon. Johan III.s Lefverne, jemte några Skrifter och Handlingar hörande til denne Konungs Historia. Ätt-Taflorne, bestående af 9 Blad, tarfva här och där rättelser och tilökningar. Anmärkningarne böra sökas i Registret, som intager 7½ Ark.

"In Chronica Regum Erici XIV. & Johannis III. (Ægid. Girs) scripsit animadversiones & indicem omissorum, addendorumque Joh. Bergenhielm, L. B. & Aul. Reg. Cancel." säger von Stiernman, *Bibl. Sueo-Goth.* Tom. II, pag. 549. Tvifvels utan har han förstått at nytja Bergenhielms Arbete.

Emedan Girs icke vidrördt Liturgiska Väsendet, som så mycket ondt åstadkom, i K. Johan III:s tid; ty har von Stiernman, i ika med Girsens Krönika, låtit trycka *Laur.* Ra-

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Sigism.

mundii *Historia Liturgica*, hvilken han tror vara tilräckelig at upfylla denna brist. Se här ofvanföre n. 1803.

3224. Gespräche in dem Reiche derer Todten, zwischen dem König von Pohlen, Casimiro IV, und dem König von Schweden, Johanne III. *in qvarto*, Leipz. 1730.

Omtryckt 1735. Är 150:de Entrevüen i den stora Samlingen.

§. 4.

Sigismund.

3225. Instruction för Riks-Rådet Herr Erik Sparre, och Hof-Marsch. Gr. Eric Brahe, på theras Beskickning til Pålen. Dat. Wadstena d. 4 Maji 1587.

Ibland *Bilagorne* til J. Werwings *Kon. Sigismunds och Kon. Carl IX:s Histor.* n. 1.

3226. Discorso dell' Interregno di Polonia dell' Anno 1587, di *Horat.* Spanorchii.

3227. Discorso sopra l'Elettione da farsi del nuovo Re di Polonia, 1587.

Desse Betänkanden läsas, både på Italienska och Latin, uti *Phil.* Honorii (Jul. Belli) *Thesaurus Politicus*, Frf. 1617, *in 4:o.* P. I, pag. 426-453, och pag. 454-459. Bägge äro skrifne i faveur af Prins Sigismund: utaf det senare i synnerhet kan inhämtas, hvad härliga För-

Förslager Påfven hårvid gjorde sig, så väl til en stor och vidlyftig Romerska Stolen underkastad Monarchies uprättande i Norden, som enkannerligen til Påfviska Lårans återinförande i Sverige och Danmark. Jämnför *Bibl. German.* T. XI, p. 90. B. III. C. 9. Sveriges Almänna Historia. Sigism.

3228. *Joh. Mich.* BRUTI in Orationem Lucæ Chwalkowski de Sueci Principis laudibus, censura.

Se *J. M.* BRUTI *Opera Varia selecta.* Berol. Rüdiger 1698. *in* 8:o. pag. 937-992.

Författaren, en lård Italienare, var Österrikiska Huset tilgifven: lås om honom och hans Skrifter, Bayle *Dict. Hist. & Crit.* Art. BRUTUS (J. M.).

3229. *Lucas* GARNIKI, Starosten von Tycocin und Wasilkow, Unterredung von der Wahl-Freyheit, Gesetzen und Sitten der Pohlen zur Zeit der Wahl Sigismund des III, ins Deutsche übersetzt von *Chr. Ge.* FRIESEN. Zweyte Ausgabe. Breslau, Korn, 1762. *in* 8:o.

Tituln är tagen utur *Annales Typograph.* Par. 1762, Sept. pag. 275.

3230. Oratio, nomine Ser. ac. Pot. Princip. ac Dom. D. Johannis III. Suecor. Goth. Wand. Regis, nec non Ejus Majest. carissimi Filii, Serenisſ. Princip. Sigismundi, eorundem dictorum Regnorum proximi Principis Hæredit. & Regis Electi et per Illustres, Generosos & Magnific. D. Ericum

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Sigism. Sparre, D. de Sundby & D. Ericum Brahe, Com. a Wisingsburg, - - dictæ Majest. & Serenit. ad Comitia Warsoviensia, novi Regis electioni XXIX Jun. A. 1587 stylo novo indicta, Legatos, habita d. XV Aug. *in quarto*. s. l. a. vel nota Typogr. pl. 3.

Omtryckt såsom Bihang til Samlingen: *Sigismundi Augusti P. R. Epistolæ, Legationes & Responsa &c.* Lipf. 1703. *in 8:o*, och ibland Jo. Chr. Lünigs Orationes Procer. Europ. Lipf. 1713. *in 8:o*. P. I, pag. 457-479.

3231. Conditioner och Afhandlings-Articlar emellan Riksens Råd och Ständerne i Polen och Littowen, på then enside, och the Svånske Sändebudh, på then andre. Dat. Warsaw, d. 19 Aug. 1587.

Ibland *Bilagorne* til Werwing, p. 11-15.

3232. Oratio ad Serenisf. Principem, Sigismundum III, Electum Poloniæ ac designatum Sueciæ Regem Magnumque Lithuaniæ Ducem &c. A. 1587 d. 26 Oct. per *Martin.* SIRAKOWSKI de *Boguslawitze*, nomine aliquot præcipuor. Regni Procerum & Senatorum, in campo prope Torunium, habita. *in qvarto*, Torunii, Cotenius, 1587. pl. 1.

3233. Carmen gratulatorium in felicem & faustum in Borussiam adventum Serenisf. Potentisf. Princ. ac Dom. D. Sigismundi - - Herois Virtutum choro illustrisf. cum adjuncta exhortatione ad pias preces Deo

Deo O. M. fundendas, pro ejusdem Serenisſ. Reg. Maj. ſalute & felici totius Regni Poloniæ Gubernatione atque proſpero rerum omnium ſucceſsu. Scriptum a *Mart.* BECKMANNO, Boruſſo, S. R. M. autoritate Protonot. publ. *in qvarto.* ſ. l. a. vel nota Typogr. pl. 1 ¾. B. III. C. 3. Sveriges Almänna Hiſtoria. Sigism.

3234. Oratio ante adventum in Urbem Torunienſem Sereniſſ. Princip. Sigismundi III. electi & nominati Poloniæ & Sueciæ Regis inclyti &c. habita in Schola Torunienſi. Cui adjuncta ſunt Carmina Gratulatoria de felici ejusdem Ser. Regis ingreſſu. Bonæ ſpei augurium.

Non ſine Pace venit Rex; non ſine Rege venit Pax:
Non ſine Pace Salus: Non ſine Rege Fides.
Ergo bonos meritò pertentant gaudia Cives,
Spes ait: & plauſu proſpera ſigna dedit.

in qvarto, Thorunii, Cotenius, 1587. pl. 5.

3235. Ordinum Regni Poloniæ, nonnullorumque ejus Magiſtratuum, de electione Sereniſſ. Princip. Sigismundi III Regis, ad diverſos Principes Chriſtianos Legationes, Epiſtolæ, Reſponſa. Ex quibus quomodo electio ea adminiſtrata ſit, quæque deinceps in præſentem hunc diem III mens. Novemb. acta ſint, omnibus perſpicuum eſſe poterit. Eorumdem Ordinum mandato edita. *in qvarto*, Cracoviæ, Lazari, 1587. pl. 18.

Härtil har man lagt; "Scripta inter Sereniſſ. "Principem Archid. Maximilianum &c. & Or-

B. III. C. 2. Sveriges Almänna Historia, Sigism. "dines Regni Cracoviæ congregatos, posteriora". *Ibid, ap. eund.* 1587. pl. 4.

Desse Handlingar har J. B. Mencke å nyo låtit tryckа i Leipz. 1703, bakom *Sigismundi Augusti P. R. Epistolæ, Legationes & Responsa* &c. Se n. 3081 - - -

3236. Kön. Sigismunds des III in Polen allererster Thaler von A. 1587.

Afritad, beskrifven och förklarad af J. D. Köhler, *Histor. Münz-Belust.* 1748, p. 265-272, och angår Sigismunds Val til Polska Kronan.

3237. De Polonica Electione, in Comitiis Warsavienfibus, anni 1587, et quæ secuta sunt, usque ad Coronationem Sigismundi III & captum Maximilianum. Accessit de Forma Regni & Regibus Poloniæ Ind. brevis, *in qvarto*, s. l. vel nota Typogr. 1588. pl. 2¼.

En annan Uplaga af denna Skrift har jag sedt, åfven utan Ställers eller Boktryckarens Namn, och med följande Titul: "De Polonica Electio-"ne, in Comitiis Warsavienfibus, anni 1587, "acti; & quæ secuta sunt usque ad Coronatio-"nem Sigismundi III die 27 Decembr. Grego-"riani, quæ ipsis fuit dies Joannis Evangelistæ, "in feriis Natalitiis, nobis vero, 17 Decemb. "Dominica III. Advent. solenni more & modo, "Cracoviæ peractam, A. 1588". *in 4:o* 2 Ark, Denna Uplaga är icke så fullständig, som den förra; ty icke allenast Berättelsen om Maximilians tilfångatagande saknas, utan ock den kor-

ta

ta Afhandlingen *de forma Regni & Regibus Poloniæ.* B. III. C. 3. Sveriges Almänn Historia. Sigism.

3238. Patent öfver hela Riket om Kon. Sigismundi Ophöjelse på Polska Konunga-Thron. Dat. d. 13 Apr. 1588.

Höppener, pag. 14.

3239. Gratulationes Ser. & Pot. Principi Sigismundo III Regi Poloniæ in optatissimo & felicissimo S. R. M. suæ Vilnam adventu factæ ab Academia Vilnensi Soc. Jesu. *in qvarto*, Vilnæ 1589. pl. 6.

Kgl. Bibliothecarien Gjörwell anmärker, *Sv. Biblioth.* T. II, pag. 360, at på andra sidan af Titulbladet står i koppar stucket Polska Riks-Vapnet med det Wasiska i Hjertskölden, hvilket senare tydeligen visar en Sådeskärfva &c. Håraf tror man med fullt skål kunna sluta, at Wasiska Vapnet varit en Sådeskippa, men ingen Fascine; et Argument som Canc. Rådet Ihre utan möda kullkastat. Se här nedanföre n. 6886.

3240. Hertig Carls Förſäkring, at med Riksf. Råds Råde föreſtå Regementet uti Kon. Sigismundi frånvaro. Dat. Stockh. den 8 Jan. 1593.

Stiernman, *Saml. af R. D. Best.* T. I, p. 390.

3241. Riksens Råds Förskrifning, gifven Hertig Carl i Stockholm, d. - - Jan. 1593.

Idem, ibid. p. 392.

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Sigism.

3242. Patent, angående Regeringen uti Kon. Sigismundi frånvaro, af d. 20 Mart, 1593.

Höppener, pag. 16.

3243. Kon. Sigismundi Patent om Embetes och Heders återfående för några i Kon. Johan III:s vrede och onåde råkade Riks - Råd, neml. Hogenschildt Bielke, Gust. Baner, Eric Sparre, Gr. Axel (Lejonhufvud), Sten Baner, Thure Bielke, samt de, redan framledne, Gr. Pehr (Brahe) och Claes Åkesson (Tott) Dat, d. 2 Nov. 1593.

Höppener, *ibid.*

3244. Kon. Sigismundi Bref til några Härader i Öster-Göthland om theras plicht m. m. Dat d. 2 Nov. 1593.

Höppener, *ibid.*

3245. Msc. *Commentaria*, eller Minnes - Skrift om thet som uti Sverige håndt ifrån 1592 til år 1602, sammanfattad utur Utländske och Inländske Handlingar, af *Arnold Joh.* MESSENIO. *in fol.*

Uti Anr. Archivum, tekn. D. 54.
"Sex Ark tätt skrifne; gå ej längre än til "år 1593. På ryggen står: Detta skref Messe-"nius i sit Fängelse, *falsa & comburenda*"; torde likvål löna mödan at närmare undersökas.

3246. Septentrionalische Historien; oder wahrhafte Beschreibung der führnemsten Pohl-

Pohlnischen, Liffländischen, Moscovitischen, Schwedischen und andern Geschichten: So sich bey Regierung beeder Königen in Polen Stephani und Sigsmundi III von a. 1576 bis auf das jahr 1593 zugetragen, in zwei Bücher kurtz verfasset. Deren das erste hie bevor durch D. *Laurent.* Müllern, damahls F. Churländ. Hoffrath, beschrieben und in Druck gegeben. Das ander aber, sampt einen Appendice und Continuation dess erstern, jetzt newlich durch einen Liebhaber der Historien mit grossem fleiss zusammengezogen worden. Sehr nützlich und lustig zu lesen. *in quarto.* Amberg, Förster, 1595. 200 *Seit. ohne Vorede u. Reg.* B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Sigism.

Boken tricktes första gången i Frankfurt hos Feyerabend, år 1585 *in 4:o*, och året derpå följande *in fol.* Författaren var väl sinnad vidlyftigare utföra sit Arbete på Latin, men sådant lärer icke hafva skedt.

Uti senare Tyska Uplagan är Historien continuerad intil år 1593 och Kon. Sigismunds ankomst til Sverige. Fortsättarens namn är obekant.

Svenska Öfversättningen af detta Arbete, efter första Tyska Uplagan, och hvilken följakteligen icke heller går längre än til år 1585, har följande Titel: "D. *Laur.* Mulleri Kor-"te och Sanfärdige Beskrifvelse om några för-"nämlige och täkvärdige Saker, som uti the "tre Konungars och Potentaters, K. Johan III "til Sverige, K. Stephani Battori til Polen,

B. III. .C. 3. Sveriges Almänna Historia. Sigism.

"theslikes Storförstens Iwan W[illegible] til [illegible] "skow," Regementztijd, uti Sv[illegible] "Ryssland, Lijffland, och Lithoven. [illegible] "åre &c. Uthtolkade af *Erico* SCHRODER. "Stockh. Meurer 1629. *in oct.*" 224 sid. [illegible] Dedicat. til Dr. Maria Eleonora.

D. Laur. Müller, en belåsen och fråm[illegible] Man, hade varit Kon. Johans Secreterare, och af honom brukad i Beskickningar til Tartariet, Turkiet och Polen. Se von Dalin *Sv. R. Hist.* III Del. II B. p. 131, en omständighet, som Gadebusch, *Abhandl. von Livländ. Geschicht-schreibern*, Riga, 1772, *in 8:o.* pag. 22. seq. icke haft sig bekant. Jämnför likvål des *Livländ. Bibl.* II Th. p. 258. følj.

3247. Hert. Carls Svar på Kon. Sigismundi begäran, at han ville komma til Kon. Johans Begrafning. Dat. Nyköping, d. 24 Jan. 1594.

Ibland *Bilagorne til Kon. Carl IX:s Rimkrönika*, n. 52, pag. 264.

3248. Rikssens Råds, Ridderskaps och menige Adels Oration och underdånige skriftelige Begåran til den Stormechtigste Högborne Förste och Herre -- Sigismundum, Sveriges, Göthes och Wendes Arf-Konung -- så ock Konung til Påland -- den tid H. K. M. var kommen til Sverige, at annamma sins Fädernes Arfrikes Crone och Regemente, anno 1593 d. sidste Sept. at njuta deras gamla urminnes Frihet och Privilegier, såsom ock alle andre Rikssens Stånder i like

kè mätto. Öfverantvardat d. - - - - - a. 1594. *in qvarto.* Stockh. 1594. 5½ Ark.

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Sigism.

"Denna Oration sammanskref Hr *Erik* SPARRE til Sundby, och utstod för densamma sedermera mångahanda äfventyr och förtretligheter". Stiernman, Förespr. til Werwingen.

3249. Consilium Sigismundo Poloniæ & Sueciæ Regi, cum de confirmanda religione August. Conf. & Archiepiscopo Upsaliensi, & Coronationis ritibus, a quo administrandi essent? inter Regiam ipsius Majestatem & Ordines Regni Sueciæ, magna animorum contentione disceptaretur: exhibitum 6. Januar. (1594) Stockholmiæ, *in qvarto.* pl. 1.

Detta Betänkande öfverlemnade skrifteligen til Kon. Sigismund hans Hofråd *Levin* von BÜLOW, en lärd Meklenburgisk Adelsman: se Werwing, T. I, p. 193, och von Stiernmans *Addend. & Emend.*

S. J. Hoppius berättar, *Schediasma de Scriptor. Histor. Polon.* framför Jo. Dlugossi *Histor. Polonica*, Lips. 1711, *in fol.* §. 33, at detta, tillika med et annat samma Herr von Bülows Betänkande, omtryckes i Rostock, 1595, *in 4:o.*

3250. Diarium, hållit uti Kon. Sigismundi Kröning, år 1594.

Uti *Stockholms Magazin*, 1780, Dec. pag. 760-771. Utgifvaren nämner icke hvadan han fått denna Dagbok; kanske ur Palmskiöld. Samlingarne.

Acta

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Sigism.

Acta Coronationis Konung Sigismundi; then 19 Febr. 1594. *in qvarto.*

Se här nedanföre, *Lib. IV*, C. 2, Sect. 2.

3250 (a). Erzehlung etlicher Sachen so sich bey der Krönung Sigismundi, Königs in Schweden, verlauffen. *in qvarto.* Prag, 1594.

Tituln är tagen utur Ge. Draudii *Biblioth. libror. Germanicor. classica.* Frft. 1625. *in 4:o*, pag. 689.

3251. *Jac.* TYPOTII Oratio Inauguralis. *in qvarto.* Holmiæ, Gutterwitz, 1594. pl. 11.

"I lika måtto sammanskref Jac. Typotius en "Krönings-Oration, som ock blef tryckt, uti "hvilken han på et aldeles otjenligt sätt sin skör-"aktighet, med des egen skam och vanheder, "intet kunde dölja, jämvål ock, utaf en van-"artig och lättfärdig tunga, upväckte otidiga "misstankar emellan Konungen, Hertigen och "månge Svenske, sökandes således hyllest och "gunst igenom andres förolämpande". Werwing, T. I, p. 228.

Ostridigt är, at uti detta Tal flere lättsinnige och obetänksamme Utlåtelser finnas, och som vid et så solennt tilfälle icke kommo til pass; men så kan jag ej heller se, at det förtjenar föregående hårda omdöme.

3252. *Chph.* VARSEVICII ad Sigismundum, Poloniæ & Sueciæ Regem, Oratio in Inaugurationis Comitiis habitis Upsaliæ, Calend. Mart. A. D. 1594. *in qvarto.* Sth. Gutterwitz, 1594. pl. 1½ Ark.

"Med

"Med denna Oration gjorde Varsevicius Konungen Lyckönskning, på de Polniske Ständers "vägnar". Werving, *ibid.* B. III, C. 3. Sveriges Almänna Historia, Sigism.

3253. Puncter, uppå hvilka begärtes Hertig Carls Betänkande, dat. Stockh. d. 25 Mart. 1594, jämte Hertigens Svar på förberörde Fråge-puncter, af Nyköping den 4 Apr. s. å.

Bilag. til *K. Carl IX:s Rimkrönika*, pag. 272-280.

3254. Kon. Sigismundi Regementz-Ordning för Hert. Carl och Riks. Råd: dat. Stockh. d. 10 Jul. 1594.

Stiernmans *Saml. af R. D. Besl.* T. I, pag. 423.

3254 (a). Samtal emellan K. Sigismund och Borgmästarne i Stockholm, hållit på Stockholms Slott, d. 14 Jul. 1594.

Uti *Collect. Gjörwell.* Del. I, p. 37-41, förnyade Upl. Stockh. 1781. 8:o.

3255. Kon. Sigismunds Fullmacht, gifven Hert. Carl och Riksens Råd, at förestå Riket uti des frånvaro: dat. Elsnabben, d. 23 Jul. 1594.

Stiernmans *R. D. Besl. Bih.* p. 245.

3256. Riksens Råds Förening med Hertig Carl om Regementet: dat. Stockh. den 2 Sept. 1594.

Stiernmans *Saml. af R. D. Besl.* T. I, p. 430.

3257.

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Hist.ria. Sigism.

3257. *Stanisl.* LUBIENSKI brevis Narratio Profectionis in Sueciam Sigismundi III. Reg. Pol. & Svec. dum a morte Joannis S. R. parentis sui, hæreditarium regnum capesseret.

Uti *Stanisl.* LUBIENSKI *Opera posthuma*, Antwerp. 1643, *in fol.* pag. 1-21, om hvilken Bok kan efterses S. J. Hoppii Schediasm. de *Script. Hist. Pol.* §. XVII. Braunius de *Script. Polon. & Pruss.* p. 68, och Vogt, *Catal. Libror. rar.* p. 418.

Lubienski, Biskop i Ploczko, en lärd och sedig, men emot Protestanterne ifrig Man, afled 1640. Vid et ställe uti des Berättelse om Kon. Sigismunds Resa til och från Sverige 1593, 1594, gör Werwing Anmärkning, T. I, p. 215.

3258. Historia compendiosa ac succincta Serenissimor. Daniæ Regum: ab incerto autore conscripta; nunc vero usque ad Christianum IV deducta, primumque in lucem edita, opera & studio *Erp.* LINDENBRUCH. *in quarto.* Lugd. Bat. ex officin. Plantin. 1595. pl. 64. *sine Dedic. & Ind.*

Omtryckt i *Steph.* J. STEPHANII *Sylloge Scriptor. de Regnis Dan. & Norveg.* ibid. 1629. in 16.

Läs J. Molleri Isagoge ad Hist. Cimbr. P. I, p. 170, jämförd med des Cimbr. Liter. T. II, II, p. 470. Författaren, eho den vara må, har icke kunnat afhålla sig ifrån, at på flere ställen utbrista i bitterhet emot Sverige.

3259.

3259. Riksdags-Beslut i Söderköping, B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Sigism.
d. 22 Oct. 1595.

Stiernmans *R. D. Besl.* T. I, p. 434-441. Ock så särskilt tryckt på Tyska, *in* 4:*o.* 2 Ark.

3260. *Andr.* Olai Bref til Jesuiten Ernhoffer, Kon. Sigism. Biktfader, ang. Söderköpings Riksdags-Beslut, af den 11 Nov. 1595.

Bilag. til Kon. Carl IX:s Rimkrön. p. 327.

Hvarifrån denne Andr. Olai varit, vet jag äfven så litet, som Utgifvaren. Af Messenius Tom. VIII synes, at han af Kon. Sigismund varit förordnad til Prädikant i det Hus, som Konungen til de Påfviskes Religions-öfning i Stockholm hade inlöst.

Om Jesuiten Ernhoffer handlar Phil. Alegambe *Bibl. Scriptor. Soc. Jesu*, Antwerp. 1643. *in fol.* p. 421, men nämner icke at han varit K. Sigismundi Biktfader.

Et annat Bref från fören. Andr. Olai, til samma Ernhoffer, om den förres "Ordväxling "med Hertig Carl, och des förmenta hurtig-"het, at försvara Nycklarne til Kongl. Slotts-"Kyrkan, af den 23 Aug. 1595". fås igen på anförde ställe p. 314.

3261. Msc. Copia Literarum Ducis Caroli ad Serenisſ. Regem Sigismundum, Lincopiæ, d. 14 Nov. 1595 datar.

Ibland mina Handskr. Samlingar. Angår Ståndernas sammankallande til Riksdagen i Söderköping, hvaröfver Kon. Sigismund, i Bref af d. 28 Sept. yttrat högsta missnöje.

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Sigism.

3262. Mandata Serenisſ. Potentisſimique Principis, D. Sigismundi, Suec. & Pol. Regis, nec non Dominorum Senatorum, Procerum & Ordinum inclyti Regni Poloniæ Magnique Ducatus Lithuaniæ &c. ad illuſtrisſ. Principem, D. Carolum, Regni Sueciæ &c. Hæreditarium Principem & Gubernatorem, Sudermanlandiæ &c. Ducem; ejusdemque Regni Dominos Conſiliarios & Status. Expoſita per illuſtres, magnificos & generoſos Dominos Ericum Brahe, Comit. in Wiſingsburg, & Arvidum Guſtavi in Buchzholm, Legatos Svecos; nec non Stanisl. Dzialinſky, Caſtellanum Elbingenſem, Stanisl. Czykowſky, terræ Cracovienſis Succamerarium, & Nic. Sapieha, Secretarium Regium, Oratores Polonos. Et Reſponſum ab ante nominato Principe Carolo, Regnique Sueciæ Senatoribus & Ordinibus, iisdem Oratoribus Polonis datum, cui accesſit Apologia Decreti Sudercopenſis &c. (Lat. & Suet.) *in qvarto.* 1596. pl. 32.

På ſiſta ſidan ſtår: *Stockholmiæ, apud Andr. Gutterwitz, anno reparat. ſalutis* 1596.

Äro ockſå tryckte på Tyſka: *Credentz-Schreiben und Inſtruction, was von wegen des Durchleuchtigſten* &c. 1596. *in 4:o.* 15 ½ Ark; och vid ſlutet: *Gedruckt zu Stockholm, durch Andr. Gutterwitz,* Anno 1597.

3263.

3263. Kon. Sigismunds Bref til Hr Carl Göstafsson, at innehålla Råntan af Småland: dat. Warschau, den 1 Jun. 1596. B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Sigism.

Uti S. Loenboms *Uplysn. i Sv. Hist.* II Del. pag. 76.

3264. Msc. Anonymi Historiska Relation om förloppet i Sverige, ifrån år 1587 til Octobris månad 1596, emot Hertig Carl. *in folio.* pp. 76.

Se v. Stiernman, *Föresp. til Werwing*, p. 15.

3265. Hertig Carls Ursechtelse - Patent emot the honom tilwithe beskyllningar, af d. 22 Oct. 1596.

Höppener, pag. 17.

3266. Hertig Carls Patent och Ursechtelse emot uthspridde Lögner, af den 4 Decembr. 1596.

Idem, *ibid.*

3267. Hertig Carls Skrift, hvarföre han intet kan continuera med Riksens Styrelse, och at han låtit berama et Möte i Arboga til d. 18 Febr. (1597). Dat. Westerås, d. 18 Dec. 1596. *in fol.* 1½ Ark.

Omtryckt uti S. Loenboms *Hist. Arch.* vi St. pag. 3-19.

3268. Hertig Carls råttmätige Ursecht och endskyllan uppå then osanfärdige dichten och osanning, som Herr Carl Göstafsson (Stenbock) med sine Bröder, Herr

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Sigism. Claus Flemming och Peder Rasmusson, om högbemålte Hertig Carl osanfärdeligen uthspridt och utfört hafva: af den 24 Dec. 1596.

Höppener, pag. 17.

3269. Regerings-Fullmacht, gifven af Kon. Sigismundus, åt Riksens Råd i Sverige. Dat. Warsaw, d. 13 Januar. 1597.

Stiernman, *R. D. Best. Bih.* pag. 246.

3270. Msc. Almogens i Enköping Skrifvelse til menige Man i Wester-Göthland, af d. 14 Jan. 1597, om visse puncter, som Hertig Carl frågevis framställt, och at the ville begifva sig til Mötet, som skulle hållas i Arboga d. 18 Febr. nästkommande.

Uti mina handskrifna Samlingar. Är undertecknat af Archib. Abr. Angerman. Bisk. i Strengnås Pet. Jonæ, Olaus Stockh. några af Uplands Ryttare, samt Borgm. och Råd i Westerås, Stockh. och Upsala.

3271. Msc. *Joh.* Georgii ROSENHANE Diarium Chronologicum eorum, quæ in Suecia, anno MDXCVII (1597) ad diem VII Febr. gesta sunt, sermone Suetico, cui addidit præfationem de an. 1601.

Stiernman, *Bibl. Sv. Goth.* Tom. II, p. 43.

3272. Universalis Arbogiensium peractionum Conclusio ab omnibus Regni Sue-

ciæ

ciæ Ordinibus, qui ibidem congregati fuerunt, unanimiter affirmata, v Mart. A. 1597, (Lat. & Suet.) *in qvarto*. Stockh. Gutterwitz, 1597. pl. 4½.

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Sigism.

Tillika af samma Boktryckare utgifvit på Latin och Tyska, *in qvarto*: 5 Ark.

Omtryckt, dock på Svenska allena, i Stiernmans *Saml. af R. Besl.* T. I. p. 441 - 452.

3273. Patent om några Rådspersoners och Adelsmåns, som utur Riket hafva rymt, utspridde Lögner emot Hertig Carl: af den 14 Jun. 1597.

Höppener, pag. 19.

3273 (a). Hertig Carls Riksdags-Proposition, i Stockholm, d. 24 Jun. 1597.

Uti S. Loenboms *Hist. Archiv*, V St. p. 3-9.

3274. Kon. Sigismundi Svar på Hertig Carls Bref af d. 18 Dec. 1596. Dat. d. 7 Januari 1598.

Höppener, pag. 19.

3275. Kon. Sigismundi Patent om Rijkets Skuld: af d. 16 Jan. 1598.

Idem, *ibid*. Är ockſå tryckt på Tyska.

3276. Msc. Ståthållarens på Nyköping *Joh*. Jöransson ROSENHANES Diarium öfver thet som hände i Sverige på år 1597 til den 7 Febr. år 1598.

Se Stiernmans Föresprâk til Werwing, p. 17.

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Sigism..

Är utan tvifvel deſamma, ſom redan under n. 3271 är antecknat.

3277. Copey eines Schreibens, welches, in Lateiniſcher Sprachen, der Herr Stanislaus von Zarnkow, Ertzbiſch. zu Gneſen &c. und der Herr Johan Zamoiſki, Groſs - Cantzler in Polen &c. an Hertzog Carln zu Schweden &c. bey dem Herrn Samuel Laſky, Kônigl. Geſandten, abgehen laſſen. Und was hochermelter Hertzog Carl, bey gem. Herrn Geſandten darauf geantwortet. Actum Upſal. A. 1598. *in qvarto.* 2 Ark.

Polſke Herrarnes Skrifvelſe är daterat Lowitz d. 4 Sept. 1597, och Hertig Carls Svar, Upſala, d. 20 Febr. 1598.

3278. Werbung und Bevehl, was der Durchleucht.- Fürſt und Herr, Herr Sigismundus, der Schwed. Goth. und Wend. Kônig &c. alsdan Kônig in Pohlen &c. bey dem Durchl. -- Fürſten -- Herrn Carln, der Reiche Schwed. Goth. und Wend. Erbfürſten und Gubernatorn, - - Ingleichen den Herrn Ständen dieſes Reichs, zu verrichten und anzuzeigen. Seiner Kön. Maj. Abgeſandten -- Herrn Samuel Laſky, von Laſko, Herrn zu Schonenwaldt, gnedigſt auferlegt und anbetrawet gehabt. Ingleichen, was wolermelter Geſandter, immittelſt ſeiner erlangten wiederabvertigung, an S. F. Gn. durch eingelegte ſonderbare Schreiben, gelangen

langen lassen. Und welchergestalt S. F. Gn. auff des Gesandten schrifftlich ubergebene, auch in seiner Werbung angezogene Protestation und sonsten hinwiederumb geantwortet. So wohl auch was S. F. Gn. in antwort, zur begerten Abfertigung, schriftlich verfassen lassen; und dann ermelte Herrn Reichs-Stände gegen S. K. M. auff oberürte angebrachte Werbung, zum allerunterthenigsten sich erkläret haben. Actum Upsal, im 1598 Jahr. *in qvarto.* (Stockholm) Gutterwitz, 1598. 11 Ark.

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Sigism.

3279. Ausa illustriss. Princip. Dom. Caroli, Sudermanniæ &c. Ducis, adversus Sereniss. ac Potentiss. Dominum, D. Sigismundum III, Regem Sueciæ ac Poloniæ &c. suscepta. Accessit Refutatio Apologiæ D. Caroli certis & evidentib. rationib. suffulta. Scripta & publicata ex mandato S. R. Majest. proprio. *in qvarto*, Dantisci, in Officina Typogr. Jacobi Rhodi. 1598. pl. 25½.

Boken är ganska sälsynt. Första Stycket, eller *Ausa Caroli Ducis*, består af 7½ blad, följer fol. 8-71. *Refutatio Apologiæ D. Caroli*; fol. 72 til slut stå Bref och Handlingar, 14 til antalet, tjenande til Bevis.

Författaren namngifver Jo. Messenius *Scond. Illustr.* T. VIII., p. 56. "Nec præfatis contentus molitionibus Rex Sigismundus, quod patruum intelligeret, variis publicatis libellis apo-

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Sigism.

"logeticis, suam magnopere causam intra extra, "que Regnum mangonizare, decrevit & ille "Scripto quopiam probare, qua impulsus esset "necessitate ad movendum ipsi bellum. Proin- "de quæsitus *Jac. Typotius*, & non inventus, "Rostochio vocatur Dantiscum unus Professorum, "*Christoph. Sturcius* nomine, qui liberale adep- "tus salarium, argumenta, quibus niteretur con- "tra Patruum Rex Sigismundus, in unum com- "portat volumen, & illa peregrinis historiis ac "exemplis, testimoniisque copiose illustrat, talem "libro præfigens titulum: *Ausa Caroli Ducis* "*Sudermanniæ* &c. Quo in opere non parum "usus fuit opera Suecorum exulantium, & præ- "cipuè Erici Sparrii, Lindormii Bonde, atque "Petri Braschonis, elaborando, idque mox per "Aulas & Academias Europæ, Auctoris suppres- "so nomine, dispersum studiose volvitur". Det som Messenius här förtäljer på Latin, läses på Svenska hos Werwing, T. I, p. 383.

Märkvärdigt är, at hela denna Bok är intagen uti et Kon. Sigismundi Registratur, ifrån 1593 til och med 1598, som tecknat med Bokstafven E förvaras i Riks-Archivo. Förmodeligen har affigten varit, at sålunda bibehålla denna Skrift, styrka des Authenticité, och göra sig förvissad därom at hon för efterkommande icke måtte gå aldeles förlorad; i synnerhet som man skäligen kunde förmoda, at Hertig Carl icke vorde underlåta denlamma på alt sätt at supprimera.

Om Christoph. Sturcius, eller von Sturtz, en Liffländsk Adelsman, död 1602, kan Gadebusch, *Liffl. Bibl.* III Th. p. 237 efterses.

3280.

3280. Kon. Sigismundi Patent emot Hertig Carl: af d. 12 Mart. 1598. B. III. C 3. Sveriges Almänna Historia. Sigism.

Höppener, pag. 20. Tillika tryckt på Latin.

3281. Eigentlicher Bericht, was von wegen der Kön. Maj. zu Schweden und Polen &c. Seiner Kön. Maj. Abgesandter Herr Sam. Lasky &c. bey S. F. Gn. Herzog Carln &c. abermahls angebracht und geworben hat, d. 10 Junii A. 98. Ingleichen was S. F. Gn. wolermeltem Herrn Gesandten, vor und nach abgelegter seiner Werbung, in Schriften anmelden, und zur Antwort geben lassen, gedachter Gesandter auch gegen S. F. Gn. etlichermassen sich hinwiederumb schriftlich erkleret, und dann, was S. F. Gn. an den Herrn Gesandten, da er nach erlangtem Abscheidt zu Stockholm, auff ein Schiff, auch Wetter und Wind gewartet, durch ein sonderbares Schreiben hat gelangen lassen. Actum Nyköping, anno 98. *in qvarto*, (Stockholm Gutterwitz) 1598. 6 ½ Ark.

3282. Förening emellan then Högborne Furste och Herre Herr Carl, S. R. Arffurste, Hertig til Sudermanland, Närike och Wermeland &c. och Rijksens Stånder uthi Sverige, gjort och uprettat i Watzstena, d. 27 Junii 1598. *in qvarto.* Stockh. 1 Ark.

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Sigism.

Omtryckt hos Stiernman, *R. D. B. Bih.* p. 249, och på Danska, i Köpenh. af Matz Wingaardt, 1599. *in 4:o.*

3283. Försäkrings-Bref för the utur Riket bortvekne Rikfens Råd och Adel, at frie och obehindrade, inom en vifs tid, i Riket åter at inkomma, och där fin fak lagligen at utföra: af den 27 Junii 1598.

Höppener, pag. 20. Tillika publicerat på Latin.

3284. Mfc. *Carl Carlsfons* Gyllenhielms Relation och kort Memorial om Kon. Sigismundi inkomft här i Riket med Krigsfolk, och Fiendfkap emot fin Faderbroder, då varande Hertig Carl af Södermanland. *in fol.* 56 fid.

I Riks-Archivo; von Stiernman, *Bibl. Sveo-Goth.* T. II, p. 643. Förefpr. til Werwing, pag. 17.

3285. Mfc. M. *Elai* Engelberti (Terseri) Hiftoria violentiæ Dalekarlorum in Sigismundi Regis ad fe ablegatos peractæ, vulgò Nåfve-Kriget.

Under denna Titul anföres Handfkriften af von Stiernman, Förefpr. til Werwing, pag. 17. Jo. Loccenius, *Index Actor. & Codd. Mfcr.* kallar den *Elai* Terseri *Defcriptio Motuum Dalecarlicorum.*

Uti Förteckningen på Handfkrifterne i Ant. Archivo utfättes Titulen fålunda: "Nåf-toget, "eller Befkrifning om thet Uplopp, fom fked-

de

"de 1598 i Tuna och Öster-Dalarne &c." med denna anmärkning; "Vid slutet är anteknadt: det-"ta föregående är afskrifvit efter de Concep-"ter, som funnits ibland Auctoris Sonesons "Sal. Prof. Unonis Terteri Paper, och för ti-"den förvaras hos Bibliothecarien i Upsala, E-"ric Benzelius". B. III. C. 3. Sv iges Al männa Historia. Sigism.

Jag äger en Afskrift, som den lärde Biskop Laur. Norman tagit ex Autographo Autoris. Den har ingen Titul; Berättelsen är ställd til Hertig Carls Furstinna; förutgå twänne Bref, det ena til Petrum Nicolai, Hertigens Secreterare, det andra til Carolum Petri, Pastor i Tuna; det förra är dat. d. 28 Oct., det senare d. 8 Dec. 1598.

5286. Differt. Hist. Polit. de Tumultu Dalekarlorum, vulgo *Nåstoget* dicto. Pr. Joh. Ihre, Resp. *Matth.* DIURDAHL. *in qvarto.* Upsal, 1743. pp. 52.

Hvad Ledsamheter denna Academiska Afhandling, som i obehageliga Conjuncturer framträdde, tilskyndade Præses, är ännu i friskt minne.

5287. Utförlig Berättelse om thet namnkunnoga Stångebro-Slag, emellan Kon. Sigismundus och Hertig Carl, hvilket stod vid Linköping, i Öster-Götliland, then 25 Sept. år 1598, utur Joh. och Arn. Messenii, Loccenii och flere, genom trycket utkomne Historiska Skrifter, samt andra säkra Manuscripter sammanletad, med bifogade Genealogiske och Topiske Anmärkningar, *in qvarto*, Norrköping 1733. 40 sid.

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Hiſtoria. Sigism.

Omtryckt ibid. 1741 *in 4:o*, och Stockholm hos Merkel, 1759. *in 8:o*. 76 ſid. Förfaltaren är Mag. *Peter* Schenberg, Lector vid Linköpings Gymnaſium.

Af ſamma Författare har jag ſedt uti Friherrl. Rålambſka Bibliotheket, hos framl. Preſidenten, Gr. Carl Guſt. Bielke, och på flere ſtällen en Handſkrift med Titul: "Om Orſakerne til "Miſsförſtåndet emellan Konungarne Johan III. "Sigismundus och Hertig Carl." Begynnes: "I "kraft af then Arf-Förening, ſom uppå Riks"dagen i Weſterås 1544". &c.

3288. Kort Berättelſe om Stångebro-Slag.

Sv. Fatburen, VII Öpn. p. 20-23. Är et kort Utdrag af näſt föregående utförliga Berättelſe.

3289. Fredz-Fördrag emellan-- Sigismundus, Sv. Göth, och Wendes Konung--ſå ock Konung uti Polen,--och Herr--Carl, Sveriges Rikes Arf-Furſte, Hertig til Sudermanland &c. giordt och uprättat uthi Linköping, d. 28 Septembr. Åhr 1598, *in qvarto*. Stockh. Gutterwitz. 1 Ark.

Omtryckt hos Stiernman, *R. D. Beſl. Bih.* p. 251. Finnes ockſå på Tyſka, *item* på Latin, *in 4:o*. 1 Ark.

3290. Kurtzer und warhafftiger Bericht, was ſich in nechſtverſchienen Herbſt, des 1598 Jahrs, in dem entſtandenen Kriegsweſen im Königreich Schweden, zwiſchen der

der Königl. Maj:t und Hertzog Carls F. G. zugetragen. *in quarto*. 1598. 1 Ark. B. III, C. 3. Sveriges Almänna Historia, Sigism.

Stiernman, *Förespr.* til Werwing, p. 17, måste hafva sedt en annan Uplaga, än den jag äger; ty på mit Exemplar är hvarken Ställets eller Boktryckarens namn utlatt: ej eller finnas där några Figurer, med mindre han menar et litet Tråstick på Titulbladet, som förmodeligen intet afseende har på Stångebro Slag i synnerhet, utan passar sig til alla Fältslag i gemen, hvarest Hästar och beväpnade Män förekomma.

3291. Abschrifft der Missiven und Briefe, so zwischen der Kön. Maj. zu Schweden und Polen, und dem Durchl.-- Fürsten, Hertzog Carln, geschrieben, abgegangen und gefertiget seindt, von der Zeit an, da I K. M. erst zu Calmar ankamen, und wiederumb aussem Reich verrükten, Sampt I. F. Gn. Instruction für die Stadthalter, so auf das Haus Calmar von I. F. Gn. verordnet waren, wessen sie sich zu verhalten, wo I. K. M. in ihrer Heimreise hier ins Reich, daselbst anlangen würden. Aus der Schwed. Sprach ins Deutsch bracht, und denen zu guthe so dieser Sachen gründlichen Bericht zu haben begeren, an tag gegeben, und in Druck verfertiget. *in quarto*. Stockh. Gutterwitz, 1599. 13 Ark.

3292. Förening emellan Sveriges Rikes Ständer, som uti Jönköping församlade voro, then 5 Febr. 1599.

Om-

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Sigism.

Omtryckt i Stiernmans *Saml. af R. Best.* T. I, p. 472 - 480.

Här finnas de Besvär införde, som Riksens Stånder hade emot Kon. Sigismund, den de sedermera, genom Stockholms Riksdags-Beslut, af d. 24 Julii 1599 med vissa vilkor upsade all troskap och lydno m. m. Han blef slutligen upsagd ifrån Svenska Kronan, af Riksens Stånder, i Linköping, d. 19 Mart. År 1600. Bägge Besluten läsas hos Stiernman loc. cit. pag. 480. sqq.

3293. Discurs und Verlauf der itzigen Schwedischen Sachen, darinnen warhafftig und kürtzlich angezogen, was sich von dem 1594 Jahre an, da die Kön. Maj. zu Schweden und Polen &c. in dero Erbkönigreich Schweden gekrönt worden, biss auf die Calmarische Eroberung dieses itzlauffenden 1599 Jahrs zugetragen. *in qvarto.* Stockholm, Gutterwitz. 5½ Ark.

3294. *David.* Chytræi Chronicon Saxoniæ & vicinarum aliquot Gentium, Libris xxxi cum Supplemento seu Continuatione usque ad An. MDCXI. *in fol.* Lipf. 1611.

Detta Verk anses såsom en Fortsättning af Alb. Crantzii Historiska Arbeten.

Första Uplagan, 4 Voll. *in 8:o*, jämte et Bihang, äfvenså Andra Uplagan, tryckt i Leipzig, 1594. *in fol.* stanna vid år 1593. Chytræus tillade sedan en Fortsättning intil år 1599, men hvem som efter hans död, den där timade den

25 Ju-

25 Junii 1600, continuerat Arbetet til år 1610, år obekant. B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Sigism.

Riks-Rådet Herr *Erik* SPARRE hade sammanskrifvit vidlyftige: *Annotationes de rebus memorabilibus in Svecia suo tempore gestis, in emendationem & Supplementum editi à* David. Chytræo *Chronici*; von Stiernman, i sit Företal til Girs, *Kon. Joh. III:s Krön.* anmärker, at desse Annotationer ord ifrån ord äro inryckte i Andra Uplagan af Chytræi Arbete; men at också Chytræus til sednaste Fortsättningen fått Efterrättelser af Herr Erik Sparre, om Svenska Sakerne, intyga åtskillige hos mig i förvar liggande egenhändiga Bref, som denne lärde Theologen, Åren 1595 - 1598, tilskrifvit Hr Erik Sparre; hvartil kommer et Bref från Hr Erik Sparre til Chytræus, dat. Stettin d. 23 Sept. 1597, i hvilket han berättar honom, huru, efter hans bortresa ur Sverige, des efterlemnade Paper, jämte många andra Saker, fallit i Hertig Carls händer m. m.

Uti Supplementet förekommer intet besymmerligit, rörande Sverige; ingen ting efter år 1608. Vid Chytræi Arbete påminnes *Bibl. Hist. Struvio-Buder.* p. 1566. "Caute in Danicis est legendus, cum Vir optimus Suecorum narrationibus maxime sit usus".

3295. Kon. Sigismundi Bref til Sveriges Rikes Ständer, at blifva honom hådanefter trogne, rätträdige, hörige och lydige &c. af d. 4 Junii 1602.

Omtryckt hos Werwing, T. II, p. 69.

3296.

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Sigism.

3296. Kon. Sigismundi Patent och Svar på några Hertig Carls Beskyllningar. Dat. Cracow d. 23 Dec. 1602.

Omtryckt *ibid.* p. 82.

3297. Copia der Kön. Maj. in Polen, an die Gemeine in Schweden ausgegangenen Schreiben, unterm dato Cracow d. 4 Mart. a. 1603, darin sie ihrer Eyde und Pflichte ermahnet werden, und aus der Schwed. Sprache ins Teutsche transferiret. Allen Oberkeiten und Unterthanen sehr nöthig und nützlich zu lesen. *in qvarto.* Dantzig, 1603. 2 Ark.

3298. Affäijelse-Skrift, uthi hvilken lanfärdeligen warder tilkenne gifvit, för hvad laghlige, rättmätige och skälige Orsaker skull Sveriges Rikes Stånder hafve afffatt Kon. Sigismundum och hans Arfvingar ifrå thetta Rijkes regering. *in qvarto.* Stockh. Gutterwitz, 1605. 2 Ark.

Omtryckt ibid. *in fol.* 1 ½ Ark, samt i Stiernmans *Saml. af R. D. Besl.* T. I, p. 585-594.

Denna Affäjelse-Skrift, dat. Stockh. d. 17 Jun. 1605, består af xxvi Puncter. Hon blef, säger von Stiernman i *Företalet* til Werwing, p. 8, i Sv. Rikes Stånders Namn, upsatt af Hof-Cantzleren, D. *Nicol. Chesnecopherus*, och sedermera af honom vidlyftigen utförd i et Verk, under Titul:

3299.

3299. Fullkommelige Skäl och rättmätige Orsaker, så ock sanfärdige Berättelser, hvarföre Samptlige Sveriges Rikes Ständer hafva med all fogh och rätt afsagdt Kon. Sigismundum uti Pohlen och Storfurste i Lithowen &c. sampt alle hans efterkommande Lijfs-Arfvingar evärdeligen ifrå Sveriges Rijkes Crone och Regemente, och al Hörsamheet och Lydhno, som the honom efter Arfföreningen haffve skyldige och plichtige varit, och uthi stadhen igen uthkorat, annammat och crönt then Stormechtige, Högborne Furste och Herre, Herr Carl then Nijonde, Sveriges, Göthes, Wendes Konung, sampt alle H. K. Maj:s efterkommande Lijfz-Arfvingar, til theres och Sveriges Rijkes rette Konunger och Herrer. Allom och hvarjom och eenom, som sanningen begåre at vetta, til råttelse och undervisning. *in qvarto.* Stockh. Gutterwitz. 1607. 3 *Alphab.* B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Sigism.

För detta Arbete feck ofvannämnde Hof-Cantzler et tusende Daler i Arfvode. Se J. Messenius *Scond. illustr.* T. VIII, pag. 99, hvarest äfven berättas huru Erik Pampineus blef af Chesnecophero förföljd, för det han påstått: *opus hoc inscitè ac imperitè nimium esse compilatum.* Men som det sedermera icke vant Kon. Carls bifall, i anseende til des orediga vidlyftighet, så åtog sig bem. Kon. sjelf det at öfverse, ändra och förbättra; hvilken Uplaga fått följande Titul:

"Sanfärdig Historia och Berättelse, för hvad Orsaker Samtelige Sveriges Rikes Stånder

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Sigism.

der hafva afsagt Konung Sigismundum uti Pålen -- samt alla hans efterkommande Lifs-Arfvingar evärdeligen ifrå Sveriges Rikes Crone och Regemente, och all den hörsamhet och lydno, som de honom efter Arfföreningar och deras Ed hafve skyldige och plichtige varit, och uti staden igen utkorat, anammat och krönt den Stormechtige Herre Carl den Nijonde -- samt alle H. K. M:s efterkommande Lifs - Arfvingar, til deras och Sveriges Rijkes rätte Konungar och Herrar, efter såsom den Arfförening, som uti Norköping blef beviljadt och samtykt, på det år når man skref 1604, i Bokstafven utvisar &c. *in quarto*. Stockh. 1609.

Boken öfversatte *Joh. Messenius* på Latin och kallade den:

"Exegesis Historica, non minus æquas, quam graves commemorans Causas, quibus Amplisl. Ordines Regni Sueciæ provocati, Sigismundum III, Regem Poloniæ, ejusque progeniem universam, in omnem ævitatem, Suecano exuerunt Diademate: & omnem -- obedientiam illi prorsus renuntiantes, Serenissimum -- Carolum IX -- Regem, una cum subsequutura S. R. M. liberorum legitima propagine, pro suis, & totius Regni Sueciæ Regibus, ac veris Dominis -- subrogarunt atq. coronarunt &c. *in qvarto*. Sth. Gutterw. 1610. pp. 560, *except. Præfat. & Elench. rer.*

Bevis

Bevis därpå at Messenius, fastän han icke gifvit sig tilkänna, författat denna Öfversättning, meddelar Stiernman, *Anonymor.* Cent. I, pag. 11, och *Bibl. Sveo-Goth.* T. II, p. 133. Uti Föresp. til Werwing, pag. 10, berättar han, at denna Öfversättning sedermera är vorden omtryckt i Tyskland; en Uplaga, hvilken jag icke känner, eller eljest någorstädes funnit citerad. B. III. C. 9. Sveriges Almänna Historia. Sigism.

3300. Hertig Johans til Östergöthland Opsäijelse-Skrift, hvaruti han opsäijer K. Sigismund hullskap, troskap och manskap m. m. Dat. Stockh. d. 24 Aug. 1605. *in qvarto.* 1 ark.

Utgifvit på Tyska, med Titul: "Abschrift "von dem Schreiben so Johan, der Reiche "Schwed. Goth. und Wend. Erbfürst, nebst den "sämptl. Reichs-Stånden an Kön. Sigismund zu "Pohlen, 1605 ergehen lassen, samt einem "Schreiben, so gedachte Reichs-Stånde 1606 an "die Pohlnischen und Littauischen Stånde ge"than haben, daraus zu sehen, dass gedachtem "König von Pohlen kein unrecht geschehen, "dass er des Königreichs Schweden entsetzt &c. "Stockh. 1606". *in 4:o. Bibl. Breitenav.* P. V, pag. 430.

3301. *Nic.* de magna Concice Mnischeck Oratio ad Sigismundum III de Regno Sueciæ recuperando; & *Sigism.* de magna Concice Mnischeck. Oratio de Uladislao in Regem Poloniæ inaugurando. *in qvarto.* Paris. 1606.

Tituln är tagen utur *Biblioth.* E. D. Hauberi, P. I, Hafn. 1766. *in 8:o.* p. 55.

"heet och Myndigheet til förfvar - - lathe af "trycket utgå." m. m. B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Sigism.

Tillika med denna Skrift lät Kon. Sigismund utgå et Patent och Varning til S. R. Ständer emot K. Gust. Adolphs Kröning; se här nedanföre N:o 3467.

3303. Msc. Regale Testamentum, seu legalis Manifestatio, qua conditionem Religionis, hæreditariis Regni Sueciæ Regibus, Testamento Serenisf. & Potentisf. olim Princip. ac Dom. D. Gustavi I, Suecor. Gothor. Vandalorumque Regis, imperatam non esse, & quatenus injuncta est, de jure non subsistere demonstratur, Legalitate Testamenti in suo robore permanente. Autore *Nicolao* a PALMGARTEN, *Palmerio*, Serenisf. Princip. Caroli Ferdinandi, Pol. & Svec. Princip. Episc. Vratisl. intimo Consiliario & Cancellario. *in fol.*

Et Exemplar af denna Handskrift, skrifvit med en i förra Seculo, uti Polniska Cancelliet brukelig styl, ägde framl. Hof-Canceleren, Frih. von Kocken; en Afskrift finnes hos mig.

Autorens affigt med detta Arbete, författat sedan Uladislaus var kommen på Polniska Thronen, utvisar Tituln. Det är delt i två Delar: den förra handlar, i 10 Cap. *de legalitate Testamenti Regalis*; den senare, i 17 Cap. *de invaliditate conditionis assertæ, ratione Religionis Augustanæ, per hæreditarios Reges Sueciæ ex Testamento Gustaviano amplectendæ.*

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Sigism.

Uti Förberedelsen underföker Auctoren: *An liceat pro Assertione veritatis, in caussis & negotiis in Regno Sueciæ controversis, allegare Jus Canonicum & Civile & Doctorum Autoritates?* Och som han tror, detta vara både tillåteligit och skäligt, ty finner man här, så väl Romerska och Canoniska Lagen, samt Bartolus och Baldus, med flere dylike Tröstare, på alla sidor allegerade. Afhandlingen, med sina mångfaldiga citationer, har et lärdt utseende, men är i sig sjelf af ringa betydenhet i en Controvers, som genom inga främmande Lagar kunde decideras.

Om Författaren, til börden Svensk, men som hade antagit Påfviska Religionen, och vid Polniska Hofvet njutit befordran, läs Werwing, Tom. I. p. 289 och Anmärkn. (b).

3304. Medaille (aus der Karlsteinischen Suite) auf den König Sigismundum III.

J. H. Lochner, *Saml. merkw. Medaill.* 1737, pag. 321 - 328.

3305. *Stanisl.* LUBIENSKI Laudatio funebris Sigismundi III, Poloniar. & Suec. Regis. Cum *Ejusd.* Oratione in funere hujus Regis.

Uti des *Opera posthuma*, Antwerp. 1643, *in fol.* p. 469 til slut. Jämför de tvänne anonyma Bref, som äro tryckte bland *Bilagorne* til *Kon. Carl IX:s Rim-Krön.* p. 376-382.

§. 5.

§. 5.

B. III. C. 5. Sveriges Almänna Historia, Carl 9.

Carl IX.

3306. Soteria Principi Carolo, Gustavi Filio recens nato - - - Auctore *Andrea* Olai. *in quarto*, Holmiæ, Amund Laurentii, 1550 pl. 4.

Andr. Olai J. U. D. är känd af sin Lärdom och sina Beskickningar til England och Rom, Kejsaren: se Tegel, Kon. Gust. I Hist. Tom. II, p. 279, 282.

3307. In Nuptias illustrisſ. inclytique Domini, D. Caroli, Regnorum Sueciæ, Gothor. ac Vandalor. Princip. Hæred. - - & inclytæ Virginis Mariæ, illustrisſ. Princip. D. Ludovici, Elect. Palat. filiæ, Carmen, Genealogiam ac Progeniem illustrisſimar. Familiarum continens; scriptum a *Dav.* Rorario. *in quarto*, Heidelb. Mylius, 1579. pl. 4.

Författaren, född i Rensburg, var Doct. Juris och Advocat i Heidelberg: lefde ännu år 1596, läs J. Molleri *Cimbr. Liter.* Tom. I, pag. 566.

Hertig Carls Utgift på Resan til och ifrån Heidelberg, År 1578, är Tituln på en Handskrift, som förvaras i Drotningholms Bibliothek.

3308. *Wolfg.* Peristeri Libellus de Laudibus Matrimonii, scriptus in honorem & celebrationem Festi nuptialis Princip. Caroli,

B. III. C. 9. Sveriges Almänna Historia, Carl 9. roli, Duc. Sudermanniæ. *in qvarto*, Heidelb. 1579.

Förteckn. på Kämn. Er. Ströms *Bibliothek*, Stockh. 1749. *in 8:o.* p. 127.

Om Wolfg. Perısterus, eller *de Columbis*, en Lutherſk Theologus, död 1592, ſe Jöchers Gel. Lexicon. Tom. III, col. 1392.

3309. Gratulatorium in illuſtrisſ. Principis ac Dni D. Caroli, Regnor. Sueciæ, Gothor. & Vandalor. hæredis, Ducis Sudermanlandiæ, Nericiæ & Wermlandiæ &c. Domini mei clementisſimi, Adventum, ex Palatinatu ad Rhenum feliciter Lubecam redeuntis, ſcriptum a *Svenone* NICOLAI *Gevalienſi in qvarto.* Lubecæ excudebat Joh. Balhornius. 1579. pl. 1.

3310. Handlingar, ang. Hertig Carls ſednare Gifftermål, 1592.

Bilag. til des *Rimkrön.*, utgifven af B. Bergius, pag. 235-246.

3311. Vota Connubialia Serenisſ. Principi Carolo, Sudermanniæ Duci, & Serenisſ. Holſatiæ Principi - - Chriſtinæ, devotisſime facta, *in qvarto*, Holmiæ, Gutterwitz, 1592.

Författaren är *Eric.* PAMPINEUS, ſedermera Hertig Johans af Öſtergöthland Secreterare. J. Mesſenius talar om honom *Scond. illuſtr.* T. VIII, p. 99.

3312. Kon. CARL den IX:s Rim-Chrönika, ſamt Kon. GUSTAF ADOLPHS på-

begyn-

begynte Chrönika, egenhändigt af högbem. Konungar författade; jämte Bilagor af 96 Bref och Handlingar til föregående Chrönikors och Tidhvarfs Uplysning; nu först i dagsliuset utgifne. *in quarto*, Stockh. Hesselberg, 1759. 384 *sid. förutan Dedic. och Innehåll af Bilag.* B. III C. 3. Sveriges Almänna Historia. Carl 9.

Sv. Mercur. 1760, Jan. p. 84.

Samlingen har Assessoren i Ant. Archivum, sedan Banco-Commissarien, *Bengt* BERGIUS låtit trycka, och tilägnat den R. Rådet Gr. Gust. Bonde. K. Carl IX:s *Rim-Chrönika* går til p. 86; den af K. Gust. Adolph *upsatte Historia* til pag. 112, och Bilagorne til slutet.

Om Kon. Carl IX:s Arbete talar Tegel, *Kon. Gustaf I:s Hist.* i Dedicationen; se också Stiernman, *Bibl. Sveo Goth.* Tom. II, p. 2. Chr. Gryphius, in *Apparat. de Scriptor. Histor. Sec.* XVII *illustr.* p. 550, hyser hårom större tankar än det i sig sjelft förtjenar: det har genom Bilagorne, som Utgifvaren tillagt, blifvit nyttigt.

Kon. Gust. Adolphs Upsats beskrifver också Stiernman, loc. cit. p. 187. Et litet stycke däraf har han anfört i sit Företal til Girs, *Kon. Johan III:s Hist.* och å nyo är den under följande Titul uplagd: "Kon. Gustaf Adolphs egenhändigt författade Historia öfver sig sjelf. Stockh. 1773. *in* 8:o. Se här nedanföre *n.* 3449.

3313. Kon. Sigismunds Stadfästelse på Hertig Carls Furstendöme. Dat. Upsala d. 23 Febr. 1594.

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Carl 9.

Bilag til *Kon. Carl IX:s Rimkrön.* p. 265-270. Dagen därpå följande, eller d. 24 Febr. stadfästade Konungen också Herriginnan Christinas Lifgedinge. *Ibid.* p. 270-272.

3314. Hertig Carls Klagomål emot Kongl. Secreteraren Peder Rasmusson Brun, d. 12 Nov. 1594

S. Loenbom *Histor. Märkv.* II Del. p. 126-132. Om denna Peder Rasmusson, läs Werwing, Tom. I, p. 214, 217, 323. Par Bref från honom til Jesuiten Erenhoffer, äro tryckte bland *Bilag.* til *Kon. Carl IX:s Rimkrön.* pag. 324. seq.

3315. Anders Mårtenssons Förpliktelse, anlangandes något tal, som han skulle hafva utfördt om Hertig Carl och Herr Bengt Ribbing, af d. 15 Febr. 1595.

Uti Loenboms *Hist. Märkvärd.* II Del. pag. 132. Lägg härtil Brefvet til Erik Gustafsson, af d. 16 Apr. s. å. *ibid.* p. 133.

3316. Hertig Carls Bref til Herr Carl Sture, at han ej vore någon Tyran, dat. Westerås d. 13 Febr. 1597.

Bilag. til Kon. Carl IX:s Rimkrön. p. 333.

3317 Hertig Carls Bref til Linder Nilsson (Bonde) belangande et Bref, som han til Erke-Biskpen här i Sverige skrifvit hafver, af Arboga, d. 20 Febr. 1597.

S. Loenboms *Hist. Märkvärd.* II Del. pag. 134.

3318. Hertig Carls Bref til Sten Matthesson, Höfvidsman på Bohus, belangande Gr. Eric Brahe; af Nylöse d. 23 Mart. 1597. B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Carl 9.

Ibid. p. 137.

3319. Hertig Carls Bref til Joh. de Mornay, belangande et Bref, Herr Erik Sparre hans Moder tilskrifvit: dat. Nyköp. d. 14 Maji 1597.

Ibid. p. 138. Desse Bref tjena til bevis af den ogemena Vaksamhet, hvarmed Hertig Carl visste förekomma, samt til intet göra de emot honom af Sigismundi anhångare tilämnade stämplingar.

3320. Msc. R. Rådets och Riks-Amiral. Frih. Carl Carlsson GYLLENHIELMS Berättelse om Hertig Carls Landstigning (i Finland) år 1597, och hvad där sedan passerat, och hvilka där blefvo aflifvade. *in fol.* 30 sid.

Se Stiernman, *Förespr.* til Werwing, p. 16.

3320 (a). Msc. Hertig Carls Bref til Jost Curtzeil, Befallningsman uti Nerike, om Åbo Slotts intagande och Arfved Ericssons Stämplingar. Dat. Åbo d. 14 Oct. 1597.

Originalet uti mina handskrifna Samlingar.

3321. Msc. Befallningsmans öfver Österbotn, *Hans* HANSSONS til *Monikalla*, Berättelse om Oenigheten emellan Finska

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Inttima. Carl 9.

Krigsfolket och Bönderne i Österbotn. *in fol.* 6 sid.

Se Stiernman l. c. p. 18. Denne Hans Hansson, Ståthållare i Österbotten 1597, blef sedan i Stockholm aflifvad. Se Werwing, T. I, p. 339.

3322. Dissert. Hist. de Tumultu rustico Ostro-Botniæ civium, *Klubbe-Kriget* vulgo dicto. P. I, Pr. A. A. Scarin, Resp. *Aaron* N. PROCHMAN, Pædag. Braheſtad. *in quarto.* Aboæ, 1746. pp. 15.

Författaren handlar Förberedelse-vis: *de clavarum in re militari priſtino & promiſcuo uſu.* Arbetet har, så mycket jag vet, icke blifvit fortsatt. Däremot finnes åtskilligt, rörande Klubbekriget, i senare Delen af Mag. Jac. Chydenii Disput. om *Gamla Carleby*; och uti *Åbo-Tidn.* 1778, n. 9, står en "Berättelse om Klubbekriget, hållit i Ilmola Socken, i Österbotten år 1597", hvilken säges vara utdragen af Räntmästaren i Wasa, Jac. Widmans, handskrifne "Berättelse om Kyro-Älf och de därvid boende "Folk".

3323. *Dan. Theod.* FABRIVILLENSIS, Sueci, Hexametron Gratulatorium in abitum reditumq. Illuſtriſſ. Princip. ac Dom. D. Caroli, Regni Sueciæ Hæredit. Princip--ex iſta periculoſa Finlandenſi expeditione, cum illuſtriſſ. Familia, totaq. celebri comitante cohorte ad quartas Calend. Novembr. anni--ſupra ſequimilleſimum 97, divina annuente gratia feliciter atq. ſolenniter Stockholmiam rede-

redeuntis, gratitudinis atque observantiæ declarandæ scriptum. *in quarto.* Holmiæ, Gutterwitz, 1597. pl. 1. B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia, Carl 9.

"Denna Fabrivillensis blef af Kon. Carl IX "adlad, och kallad *Hiortvipa*, skref sig sedan "*Dan. Theod. Hiortvipa, Suecus Poëta a S. R.* "*M. Suecor. nobilitatus, nec non Laur. Cæsar*". Stiernman, *Företspr.* til Werwing, p. 16.

3324. Krigs - Öfverst. Arv. Stålarms och Krigsmagtens i Finland Skrifvelse til Ständerne i Sverige; dat. Åbo, d. 17 Aug. 1598.

Bilag. til *Kon. Carl IX:s Rimkrön.* p. 340-344.

3324 (a). Hertig Carls Bref til Dal-Almogen (om emot honom utspridde osanfärdige Beskylningar), dat. Stegeborg, den 13 Sept. 1598.

Uti S. Loenboms *Hist. Archiv.* V St. p. 9.

3325. Ransakning om et Mord, tilårnat mot Hertig Carl af Södermanland. 1598.

S. Loenboms *Upplysn. i Sv. Hist.* III Del, p. 65-69.

3226. Hertig Carls Försäkring, gifven Riksens Stånder, som i Jönköping församlade voro; af d. 5 Febr. 1599.

Stiernman, *Saml. af R. D. Besl.* T. I, p. 469. Föreningen emellan Sveriges Rikes Stånder, af samma dato, är här ofvanföre n. 3292 anförd.

3327.

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Carl 9.

3327. R. Rådets, Herr *Eric* SPARRES, Protestation om sin Oskyldighet, emot Hertig Carl: dat. Nyköping, d. 4 Julii 1599, Jemte Hertigens deremot författade Svar och Vederlägning.

Bilag. til Werwing, *Kon. Sigismunds och K. Carl IX:s Hist.* p. 105 - 149.

Flere Hr Er. Sparres Bref, på Latin, til Joh. de Mornai, och som härvid förtjena at jämnföras, äro tryckte bland *Bilag.* til *K. Carl IX:s Rimkrön.*

3328. Patent, at ingen må frachta Lübska Skepp, som för fienteliga förklaras, eller deras Gods intaga. Dat. Stockh. d. 20 Aug. 1599.

Omtryckt i v. Stiernmans Saml. af Com. Stadgar, T. I, p. 447.

3329. Nothwendige, kurtze, gleichwohl aber wolgegründete und warhaftige Refutation und Ablehnungs-Schrift, Bürgermeister und Raths der Kays. Freyen Reichs-Stadt Lübeck, wieder Herrn Carll, der Schwed. und Wend. Erbfürst &c. unlangst unter dato Stockh. d. 20 Aug. dieses 99 Jahrs, publicirten und gedruckten Patenten. *in qvarto.* Lübeck, 1599. 2 ark.

Är underteknat d. 28 Sept. 1599. En Upplaga tr. i Magdeburg, 1604, *in 4:o*, citerar Ge. Draudius, *Bibl. Libror. German. classica*, p. 689.

3330. Antwort und gründliche Wieder-

derlegung des Durchleucht. Hochgeb. Für- B. III.
ſten und Herrn, Herrn Carl, der Schwed. C. 3.
Goth. und Wend. regierenden Erbfürſten, Sveriges
Hertzog. zu Südermanland &c. auff Bürger- Almänna
meiſter und Rathmanne der Stadt Lübeck, Hiſtoria.
unlangſten in offnen druck ausgegangene Carl 9.
vermeinte Refutation-Schrift. *in qvarto*, Stockholm 1599, 3 ark.

Är dat. Åbo Slott, d. 4 Nov. 1599, och har blifvit twånne gånger tryckt. På Titulbladet af ena Uplagan ſtår Waſen imellan tre Kronor, på den andra år i ſtället dag och datum utſatt. Innehållet är detſamma.

3331. Sentens och Dom öffver Arvidh Erichsſon (Stålarm) och hans medhållare uti Finlandh, affſagd i Åbo, then 7 Nov. Åhr 1599, ther theſſe gode Herrar och Mån ſåto i Rätten.

Höppener, p. 21.

Om Arvidh Er. Stålarm, ſe von Stiernmans Regiſter til Girs, *Kon. Johan III:s Krön.* Werwing, *Kon. Sigism. och Kon. Carl IX:s Hiſt.* på flere ſtällen, ſamt *Nytt Förråd af Äldre och Nyare Handlingar rör. Nord. Hiſt.* II St. p. 79, i Anmärkn.

3332. Mſc. Carl Carlsſon GYLLENHIELMS Relation om Hert. Carls Infall uti Finland, andra gången, då Hans Furſtl. Nåde hela Landet intog. *in qvarto.* 27 ſid.

I Riks-Archivo: von Stiernman, *Bibl. Sveo-Goth.* Tom. II, p. 643. *Föreſpr.* til Werwing, p. 18.

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Carl 9.

3333. Msc. Fru *Catharina* FINCKES Berättelse om Hertig Carls tvänne Resor til Finland. *in fol.* 12 sid.

Fru Cath. Finke åtte Thomas Jönsson Starck til Jerby: von Stiernman, *ibid.*

3334. Hertig Carls Bref til Hr Hans Masenbach och Hr And. Linderson, belangande Hr Hogenskölds och Claes Bielkes Söners olofliga Afresa &c. Dat. - - - 1599.

Sv. Fatburen, VI Öpn. p. 37.

Hogensk. Bielke kallas i detta Bref, *den gamle Basilisken.*

3335. Hertig Carls Handbref til Herr Jöran Boije, af d. 24 Oct. 1599.

Bilag. til *Kon. Carl IX:s Rimkrön.* p. 344.

3336. Handlingar om Johan Claesson Flemming, Kon. Sigismunds Kammarherre.

De utgöra I St. af S. Loenboms *Anecd. om Namnk. och Märkvärdige Svenske Män*, Sth. 1770. *in* 8:o. 40 sid. Utgifvaren anmärker, "at "ehuru de tyckas blott röra enskilte personer, "gifva de dock mycken kundskap om de vid"löftiga anslag Kon Sigismund, efter Slaget vid "Stångebro, haft för händer emot Svea Rike".

3337. Citation til the utur Riket afvekne Svenske, af d. 8 Mart. 1600.

Höppener, pag. 22. De afvekne, hvaribland Herr Erik Gustafsson (Stenbock) med sina Söner

ner åro de förste, upråknas hår til et stort antal. B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Carl 9.

3338. Citations Patent för the utur Riket bortrymde Herrar och Mån, at inom tre terminer sig i Riket inställa, och för ovålduga Domare sin Sak at utföra; af d. 17 Mart. 1600.

Höppener, p. 22. Tillika utgifvit på Tyska. Utom de i föregående Citation namngifne, nåmnas i detta Patent åtskilliga andra Personer.

3339. Sentens och Dom, som afffagd år, aff the Edle, Wålborne, Wålbördige, Manhaftige, Wålvise, Ehrlige, Förståndige, gode Herrar och Mån, som voro förordnade och tilbetrodde at sithie för råtte öff-ver Herr Gustaf Baner, Herr Erich Sparre, Herr Sten Baner, och Thure Bielke, som i Riksens Rådh hafve brukade varit. Hvilken Dom sedhan, aft alle andra Sv. Rikes Ständer, som på Herredaghen i Linköping församblade vore, bleff öffvervågen, pröffuet och befunnen at vare aldeles laghlig och skålligh, och förthenskul aff them gillet och stadfåst. Actum Linköping, then 17 Mart. A. 1600. *in qvarto.*

Omtryckt, ibland *Bilag.* til Werwing, *K. Sigismunds och Kon. Carl IX:s Hist.* p. 149-216.

Densamma med flere Handlingar, under Titul: Sv. Rikes Ständers Sentens och Mening, som öfver några af Sv. Rikes Rådh uthi Stockholm

C. III. B. 3. Sveriges Almänna Historia. Carl 9.

holm then 19 Febr. åhr 1590 affagd blef. Theslijkeft Råttegångs-Acta, famt Sentens och Dom öfver the fyre Förrådhere, Guftaf Baneer, Erich Sparre, Steen Baneer, och Thure Bielke, hvilke och uthi Rikfens Rådh hafve varit brukade, uthi Linköping af Rijkfens Ständer fält blef, åhr 1600. Så och then Förrädherens Erich Sparres Proteftation emoot famme Doom, hvilken han uthi Ringen, then tijdh han medh fampt the andre tre Förrådhere fkulle ftå fitt tilbörlige och vålförtiente Straff, then 20 Martii uthi Linköping uplaas. Thesfslikeft et råttmåtigt och välgrundat Svar uppå famme ofanfårdige Proteftation. Allom them til Undervisfning, fom Sanningen begåra til at vetta. *in quarto.* Stockh. Gutterwitz, 1609. 14 ½ Ark.

Denfamma, på Latin, efter nåftföregående Uplaga, famt Tilökning af den öfver Hogenfkild Bielke, *år* 1605, *fälte Dom, Tituln år:*

Sententia Ordinum Regni Sveciæ, in quosdam de Collegio Senatorum, 19 Febr. A. 1590 prolata. Similiter Acta Jurid. Procesfus, una cum Sententia Capitali, in quatuor patriæ perduelles, nempe Guft. Baner, Er. Sparre, Sten. Baner & Turon. Bielke, Senatoris defunctos munere, Lincopiæ a Statibus Regni univerfis, a. 1600 pronunciata. Sicut etiam perduellis illius Er. Sparre Protesta-

testatio contra præfat. Judicium, ab ipso in circo supplicii, quando simul cum tribus illis memoratis perduellibus promeritas luiturus esset poenas, ibid. 20 Mart. recitata, atque legitima Responsione confutata. Deniq. in Hogenschildi Bielke crimina inquisitio facta, atque legitima secundum allegata & probata, in illum lata Sententia. A. 1605 &c. *in qvarto.* Stockh. Gutterwitz, 1610, pp. 90.

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Carl 9.

Öfversättaren är *Joh. Messenius*: se Stiernmans *Bibl. Sveo-Goth.* Tom. II, p. 133.

3340. Wahre und eigendliche Erzehlung des Processes, wie die 4 Schwed. Reichs Räthe, so zu Lincöping in Oster Gottland von den Reichs- Ständen, d. 18 Mart. unterm offenen Himmel, mitten in des Schlosses Platze, von Leib, Ehr und Guth, und zum Schwerd sind verurtheilet, und folgendes d. 20 Martii, morgendes umb 10 Uhr auff den Marckt ungebunden deducirt und gerichtet worden Sampt vorhergehender Copey der Urtheil wider die vier R. Räthe zu Lincöping ergangen. *in qvarto.*

Utan Ståliets eller Boktryckarens Namn; 1½ Ark.

3341. Jungfru *Christina* Baners Skrifvelse til sin Syster, angående deras Faders Riks-Marsken Gustaf Baners bedröfveliga

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Carl 9.

Öden, ifrå Stångebro-Slaget 1598, til des Afgång i Linköping 1600.

Bil. til *Kon. Carl IX:s Rimkrön.* pag. 348-365. Tituln är litet skiljaktig från den, som vanligen står framför handskrifne Exemplaren.

3342. Hertig Carls Bref til Biskopen i Linköping Petr. Benedicti Oelandus, ang. de i samma Stad afrättade Riks-Rådens Begrafning: dat. Nyköp. d. 8 Apr. 1600.

Uti *Upsala Tidn.* 1775. n. 4.

3343. Relatio Historica de Regno Sueciæ, & Bellis civilibus, atque externis, non Regis Sigismundi tantum, & Principis Caroli, sed & majorum, si quos nosse jam refert historiæ plenioris causa. Accesserunt varia diversi generis Carmina. Auctore *Jacobo* Typotio. Cum Privilegio Cæsareo. *in Oct.* Francofurti ex officina Typogr. Wolfg. Richteri, sumpt. Nic. Steinii, A. 1605. pp. 88.

Uti *Kongl. Bibl. Tidn. om Lärda Saker*, 1767, II Del. n. 11, 12, och 1768 n. 1, har jag låtit inrycka en Afhandling om denna lärda Nederländaren. Det lärer vara nog af, om jag här så mycket därutur anförer, som egenteligen rörer des *Relatio Historica.*

Denna lilla Bok är trenne gånger tryckt, neml. 1605, 1606 och 1678. Alla tre Uplagor äro sällsynte, i synnerhet de tvänne första. Tituln af första Uplagan är ofvanföre utsatt. Andra Uplagan, tryckt 1606, utan Ställets eller

eller Boktryckarens Namn, består af 72 sid. emedan Typotii *Carmina* i den blifvit uteslemnade. Denna Edition har man följt ord från ord i tredje Uplagan, tryckt åfvenledes, utan Ställets och Boktryckares Namn, 1678. *in 12:o*, 72 sid. B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Carl 9.

Huru Typotius kommit at sammanskrifva denna Historiska Berättelse; sådant kan bäst inhämtas af et Bref som förutgår; och hvilket man därföre lärer tillåta mig, här ord från ord at införa: "Illustrisimo Domino, Dn. Wilhelmo "a S. Clemente, Equiti S. Jacobi a Spatha; "Commendatori Ejusd. Ordinis in Moratallá "&c. Potentisf. Regis Catholici Oratori apud Cæs. "R. M. Dominum suum Clementissimum; Jac. "Typotius sanitatem - - - - En, quæ nudius "quartus de Suecia rogatus sum, paucis multa. "Sine die & consule, fateor. Nihil enim mihi "est, præter memoriam, sed ut rerum, sic "temporis notæ quædam sunt. Historia & tem"poris momenta & rerum monumenta poscebat. "Vale. Nihil enim a Deo majus, aut gratius "ego precari Illustrisf. D. V. possum, cum ge"nerosus ille & bonus animus tam male atque "indigne habitat. Pragæ, Anno Seculari, Pro"festo Apostolorum Petri & Pauli".

Håraf år nu klart, at Typotius, för Spanska Ambassadeuren vid Käjserliga Hofvet, och på des begäran, upsatt denna Relation, och det År 1600; så långt gå ocklå hans Berättelser. Til en god del af det han förtäljer, har han, under sit vistande i Sverige, varit åsyna vittne; det öfrigá, neml. hvad som under de tre sista åren här i Riket passerat, intil des Hertig Carl på Riksdagen i Linköping, förklarades för Rik-

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Crl 9.

sens Föreståndare, har han fåt veta genom Brefväxling. Undersöker man vidare, hvad år Typotius aflidit, så kan man ej annat än bifalla Tentzel, som bevisar, *Monatl. Unterred.* 1690, p. 862!, at han dödt, icke, som Hen. Witte med flere föregifva, år 1600, ej eller som Thuanus säger 1604, utan i slutet af år 1601 eller i början af år 1602, hvaraf följer, både at ofvannämnde *Relatio Historica* är en bland Typotii sista Skrifter, samt at han icke sjelf låtit trycka denna Bok, emedan första Uplagan ej utkommit förr än år 1605, det är mer än 3 år efter hans död. Nödvändigt måste altså någon af des efterlemnade Vänner, som öfverkommit Handskriften, hårom hafva föranstaltat; såsom, til äfventyrs, endera Pontanus a Breitenbach, hvilken framför Boken satt et *Tetrasticon* til Författarens beröm, eller ock D. Jessenius a Jessen, som uti et annat Verk, hvaruti Typotius äger del, jag menar Oct. de Strada *Symbola*, Pragæ 1692. *in fol.* uprest öfver honom et Åreminne. Med både desse Män plågade han i lifstiden et förtroligt omgånge.

Det är fördenskull obegripeligt, huru Örnhielm, *Vita Ponti de la Gardie*, p. 12, kommit at räkna denna Bok för et skål, hvarföre Typotius år 1581 skal blifvit dömd från lifvet, samt sålunda genom sin myndighet, såsom Kgl. Svensk Historiograph, förleda så många Scribenter, såsom Tentzel, Moller, Bayle, Lexelius, Freytag och flere, at påstå detsamma. Om desse senare någorlunda skulle kunna ursäktas, efter de, tör hända, icke fått se eller granska Typotii

potii Bok, så kan samma enskyllan så mycket mindre gälla för den förre, som otvifvelaktigt är, at han vid utarbetande af Ponti de la Gardie Lefverne haft den för ögonen. Men med hvad ögon har han då sedt på Boken, för at kunna göra et sådant felsteg? I min tanka har det så tilgåt: Typotius yttrar sig i sin *Relatio Historica*, på et ärerörigt och smädefullt sätt, om P. de la Gardies härkomst och förra Bedrifter, afmålandes honom med de svartaste färgor; Örnhielm, som läst hos Messenius, at Typotius, för de la Gardies skull, blifvit olyckelig, har, utan vidare underökning, trodt sig hafva här igenfunnit Typotii brott, jämte förnämsta skälet til den emot honom brukade medfart, och således kommit at blanda tid och omständigheter. B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Carl 9.

Om jag ock skulle jäfva vitnet, som Typotius i sin Berättelse, om de la Gardie, sig åberopar, och medgifva, at han för egen räkning beljugit och calumnierat en i flere hänseenden stor och för Riket nyttig Man; kan jag likväl för öfrigt med Örnhielm icke anse Typotii Bok för et Pasquil, eller et *monstrosum ingenii foetus*; dertil har jag icke mera anledning, än at bifalla Thuani mening, *Hist. sui temp.* Lib. CXXXI mot slutet, som tror, at vår Nederländare skrifvit *pari candore ac prudentia*; bägge dessa Omdömen äro ogrundade. Den senare ägde om Svenska Sakerne ingen tilförlitelig kunskap, och den förre var emot Typotius alt för mycket intagen. Jag, som med kall blod läsit des *Relatio Historica*, flere gånger igenom, kan betyga, at jag icke råkat på de ställen, hvarest han, efter Örnhielms föregifvande, skal tala

B. HI. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Carl 9.

förlmådeligen, så väl om Sveriges Konungar Erik och Johan, som om åtskillige vålfrågdade Svenske Riddersmän. Han talar fritt, eller om man så vill, dristigt, om det som han kunde draga sig til minnes: *nihil enim mihi est*, säger han, *præter memoriam*; förlmådeligen allenast om Pontus de la Gardie. Kon. Erik lägger han intet hundradedelen så mycket til last, som Rikfens Stånder sjelfve göra, utj sit år 1569 publicerade Manifest om Orsakerne til denne olyckelige Herres afsåtjande; och om han icke alleftädes fäller et fördelaktigt omdöme om Kon. Johans gjöromål, gifver han esomoftast därtil goda skäl, utan animositet, och utan at åsidolätta den vördnad man, utan sanningens förkränkande, är krönta Hufvuden skyldig. Ja, hvad mera år, Kon. Carl IX har icke funnit betänkeligit, at uti et så hufvudsakeligit Document, som den år 1610 utgifne *Exegesis Historica* &c. åberopa sig Typotii Vitnesbörd ang. det förlök, som mot hans lif var anlagt på Kon. Sigismunds Kröningsdag i Upsala. Dock, om hos Typotius finnas Berättelser, om hvilkas riktighet intet tvifvelsmål kan existera, så förekomma också sådane, som synas nog sannolika, ehuru de på hans blotta ord icke kunna antagas, jämte flere opålitelige, eller aldeles falske, hvaröfver man så mycket mindre orsak har at förundra sig, som Författaren var Utlänning, til Religion Catholsk, och Kon. Sigismundi parti hel och hållen tilgifven.

Däruti bifaller jag Örnhjelm, at de, som år 1678 föranstaltat om ny Upplaga af *Typotii Relatio Historica*, icke varit Riks-Cancellerens Gr. Magni

Magni Gabr. de la GardiesVänner. Af denne Herrens famma år, på Riksdagen i Halmftad, ingifne Apologie, fynes nogfamt, at honom icke trutit illviljare; men om någon enfkild perfon får misstänkas, at vid detta tilfälle, famt i ond affigt, åter hafva upvärmt Typotii gamla och för de la Gardifka Namnet få förklenliga Tilvitelfer, ftannar jag för min del vid den bekante Habbæus von Lichtenftern: väl en blott gifsning, men fom grundar fig på omftändigheter, fom kunna efterfes i S. Loenboms Företal framför II Saml. af *Handl. til Kon. Carl XI Hift.* B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Carl 9.

Sluteligen bör jag ej förtiga, at oftanämnde Typotii *Relatio Hiftorica*, på Kon. Carl IX:s befallning, blifvit år 1608 af Andrea Buræo, under följande Titul, på Svenfka öfverfatt: "Jac. "Typotii Hiftorifka Berättelfe om Sveriges Rike, och des inbördes och utländes Krig, icke "allenaft emellan Kon. Sigismundo och Hertig "Carl, utan ock deras Förfäders, dem til nytta, "fom för en vidlyftigare Hiftorie fkul det hafva "luft at veta: efter Kongl. Maj:ts min Allernådigfte Herres Befallning förfvenfkat, af *Andrea Buræo*, d. 9 Dec. a. 1608". Denna Öfverfättning är ännu otryckt; fkulle ockfå nu för tiden få mycket mindre förtjena at i dagsljufet framdragas, fom den icke allenaft är illa fkrifven, utan ockfå på många ftällen ganfka felaktig.

Flere particularia, rörande Typotius, des långvariga Fångelfe i Finland, Bortrefa från Sverige, åtfkillige Skrifter m. m. kunna läfas i ofvananförde Afhandling.

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Carl 9.

3344. Msc. *Hans* Hansson BILE-FELTS Berätttelse om hvad i Sverige förelupit var år 1600. *in fol.* 20 sid.

Handskriften förvaras i Riks-Archivo, säger Stiernman, *Bibl. Sveo-Goth.* T. II, p. 12. Om Författaren, heter det, i en Anmärkning til Werwing T. I, p. 214: "Hans Hansson Bilefelt var Stads-Skrifvare i Stockholm; han "rymde sedan utur Riket, uppehållandes sig i "Lübeck, ehvarest han sammanskref och ut-"spridde åtskilliga lögnfulla Skrifter emot Her-"tig Carl".

3345. Msc. Gr. *Axel* LEYONHUFVUDS Berättelse om Hertig Carl, och des förhållande i Sverige: dat. Roßheim, i Neder-Elsass, år 1601 d. 1 Nov. *in fol.* 56 sid.

Citeras af von Stiernman, *Förespr.* til Werwing p. 27. Gr. Axel Lejonhufvud, en orolig Herre, blef 1586 Riks-Råd; han var gift med Sidonia, Gr. Johans Dotter til Falkenstein. Se mera om honom, des Lefverne och äfventyr, hos Werwing, på flere ställen, i synnerhet Anmärkningen T. I, p. 91.

3346. Msc. Gr. *Axel* LEYONHUFVUDS Historia och Berättelse om det som sig tildrog med de Herrar, som miste lifvet i Kon. Carl IX:s tid: skrifven i Roßheim, år 1608.

Handskriften förvaras i Friherrl. Rålambska Bibliotheket. Efter v. Stiernmans intygande, *Förespr.* til Werwing, p. 28, skal samma Berättelse ocksä finnas på Tyska.

3347.

3347. Msc. *Nicolai* FLEMING, a Koskis, Finnonis, Res in Finnia, quæ diutarint & variarint per octennium a morte Serenisf. & Potentisf. Principis Johannis III, Sveeor. Gothor. Wandalorumq. &c. Regis: breviter & vere narratum. Dat. Rostochii, a. 1603. VI Cal. Mart. *in fol.* pp. 12, præter Dedicationem viro Clarisf. Olaö Sverkeri Potamandro factam, pp. 4. B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Carl 9.

Citeras af von Stiernman, *Föresp.* til Werwing, p. 16. En Afskrift ägde Gust. Benzelstierna; se Förteckningen på des år 1747 försålde Bibliothek, p. 73.

3348. Notata, utdragne utur Ståthållarens uti Jönköping *Lars* CHRISTOPHERSSONS Almanachor, (om det som förelupit ifrån d. 30 Jan. 1594 til d. 22 Mart. 1601).

Nya Sv. Bibl. II B. IV St. pag. 205-222. Desse Anteckningar stadga åtskilliga händelser, i anseende til tiden: von Stiernman nämner dem i Handskrift, *Föresp.* til Werwing, pag. 16. Om Författaren kan des *Höfdinga-Minne* efterles, pag. 346.

3349. Utdrag af Hertig Carls Bref til Carl Carlsson Gyllenhjelm och Peder Stolpe (angående de Svenske och Finske Ryttares förhållande). Dat. Dorpt, d. 20 Febr. 1601.

Sv. Fatburen, VII Öpn. p. 54.

3350. Von der Hauptfrag: *An hæretico sit fides servanda?* Ob auch einem Ket-

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Carl 9. zer trew und glaub zu halten ſey: Eine erſchreckliche, blutdürſtige Jeſuiter Predigt, ſo *Petr.* SCHARGA, ein vornehmer Jeſuiter Münch, d. 9 Sept. A. 1601 in der Stadt Wilde, bey dem abzuge des Poln. Kriegs-Volcks in Lifland gehalten hat. Auch iſt mit hinangethan eine Jeſuitiſche Epiſtel, welche Martinus, ein Jeſuit und Biſchoff zu Segkaw, an einem ſeiner guten freunde gen Augſpurg hat abgehen laſſen, deſſen inhalt iſt, von der jemmerlichen Verfolgung--in Stiermark, Kerndten, und Krain &c. mit einer Vorrede, und kurtzem Bedencken *Dan.* CRAMERI, D.--in den Truck gegeben. *in qvarto.* 1602.

Boken, tr. utan Stållets eller Boktryckarens Namn, beſtår af 10 ½ ark, och år, faſt ån hon ånnu en gång i Leipzig år vorden uplagd, intet mindre ån almån.

Jeſuiten Scharga var Kon. Sigismundi Hofpråſt; han håll denna Prådikan, til at upmuntra Polniſka Krigshåren emot de ſå kallade Kåttare, ibland hvilka Hert. Carl ſåttes i fråmſta rummet. Hon år upfyld med de grofvaſte förſmådelſer: Hertigen, des Gemål, Barn, Krigsfolk, Underſåtare m. m. förbannas i Afgrunden, med utlåtelſer, ſom på oförſkåmdaſte ſått ådagalågga Jeſuitiſka anhangets mordiſka rådſlag och företagande.

D. Cramer har en annan Jeſuit, med namn *Fridr.* BARTSCH, ſom ockſå var Kon. Sigismunds Hof-Capellan, bjudit til at vederlågga, i en

i en med alt upträнkeligt ovett upfyld Bok, under Titul: *Jesuiter Spiegel*, tryckt i Brunsberg, 1603. *in 4:o.* Allegambe har icke förglömt hägge desse Jesuiter i sin *Bibl. Scriptor. Soc. Jesu*, och gör dem til små Helgon. B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Carl 9.

3551. Προσφωνησισ ad Nobiles atq. incolas Livoniæ, qui sese cum Carolo Sudermanniæ Duce conjunxerunt, *David.* HILCHEN, Secret. Regii & Notar. terrestr. Vendensis, *in qvarto.* 1601. pl. 2.

En sällsynt Skrift, hvilken Phragmenius, *Riga Literata*, icke ibland Dav. Hilchens öfriga Skrifter antecknat.

3552. Ad Carolum, Serenisf. olim Gustavi, Regis Suecorum filium, hoc tempore Livoniam deprædantem, ac sibi subjungentem, Oratio. *in qvarto.*

En Smädeskrift utan årtal, Ställets eller Boktryckarens namn, 13 sid. mycket sällsynt; likaså Tyska Öfversättningen, som fådt följande "Titul: An Carolum, des Durchleuchtigsten wei- "land Gustavi, Königs in Schweden, Sohn, der "zu dieser zeit Liffland verheeret und unter- "drucket. *Omnis Sapientia est Veneranda*": består af 12 sid. *in 4:o.*

3553. Kongl. Maj:ts i Danmark Breff til Sverigis Rigis Ständer. *in qvarto.* Kiöbenh. Waldkirch, 1601. 4½ ark.

Detta Bref, eller så kallade *Monitorial*, daterat d. 18 Oct. 1601, angår Möter, som hölls vid Flackebeck, *in Febr.* samma år. Som där ingen-

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Carl 9.

ingenting uträttades, Svenska Commissarierne ej eller infunno sig vid Knäröd, som aftalt var, lät Konungen i Danmark utgå detta Bref, hvaruti han begärer, at de emellan bägge Riken varande Tvistigheter måtte, innan Påsk året därpåföljande, til sluteligit afgörande företagas.

3354. Livonica, h. e. Responsum Regni Poloniæ Magnique Ducatus Lithuaniæ Ordinum, ad Caroli Suderman. Ducis Literas datum. Ex quo manifesta clarius luce apparet, qvam injustum, insperatum & non denuntiatum bellum hic hostis Provinciæ Livoniæ intulerit. Cui accessere Literæ S. R. M. Polon. & Suec. ad Livones; Illustrisſ. Regni Cancell. & Exercituum general. Ducis ad Carolum Suderm. Ducem Literæ diffidentiæ: Item Literæ Ejusd. ad Nobiles Livones in arce & oppido Volmariensi, Ronburgensi & Marieburgensi, olim existentes: & Ejusd. ad Dorpatens. cum Responso ad Joannis Comit. à Nassow Literas dato. His adjunctæ Conditiones a S. R. M. Civitati Revaliensi & Nobilitati Estoniæ propositæ. Quibus in fine tandem addita sunt Nova ex Livonia a Fer. V Ciner. a. 1602 allata. *in qvarto.* Cracov. 1602 pl. 2¼.

3355. Msc. Öfverstens *Jöran* Jacobsson SÖLFVERPATRONS Berättelse, om Kon. Sigismunds ankomst til Sverige år 1598, Stångebro Slag, Hertig Carls Resa til Finland och Lifländska Kriget.

v. Stiernman, *Föresp.* til Werwing, p. 17.

3356.

3356. Msc. *Carl* Carlsson GYLLENHIELMS Relatio de Kokenhusano proelio & obsidione Wolmariæ. (Suetice) *in fol.* pp. 35. B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia, Carl 9.

Idem, *ibid.* pag. 18; jämför des *Bibl. Sveo-Goth.* T. II, pag. 643.

3357. Descriptio rerum inter Regnum Poloniæ & Sueciæ, occasione Livonicæ invasionis a Carolo factæ, gestarum, cum narratione de Tartaris & descriptione eorum, quæ inter Poloniam & Domum Brandenburg. Varsaviæ 1601 suscepta sunt, per magni nominis Jureconsultum (Germanice). *in qvarto.* 1602.

Citeras af S. J. Hoppius, *Schediasm. de Scriptor. Histor. Polon.* tryckt framför J. Dlugossi *Hist. Polon.* Lips. 1711, *in fol.* §. 33. p. 82.

3358. Hertig Carls, samt Sveriges Rikes Ständers Bref til Konungen i Danmark och Danmarks Rikes Ständer. *in qvarto.* 12 sid.

Desse Bref, tryckte utan Titulblad, äro daterade Stockholm d. 7 Jun. 1602. Det förra är underteknadt af Hertig Carl, det senare af samtel. Rikl. Ständer, som uppå Riksdagen i Stockh. församlade voro: bägge äro af enahanda innehåll, och angå de emellan Sverige och Danmark fruktlöst aflupne Underhandlingar, samt de Danskas Seglation på Riga.

3359. Msc. Grefve JOHANS af *Nassau-Dillenburg* Relation om Svenska Kriget i Lif-

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Carl 9.

i Lifland, ifrån d. 12 Jul. 1601 til d. 20 Jun. 1602. *in fol.* 55 sid.

Gr. Johan af Nassau var Fältherre öfver hela Svenska Arméen i Lifland. Läs om honom v. Stiernmans *Anmärkn.* til Werwing, T. II, p. 44. "Hans Berättelse är mäckta omstände-"lig, och kan därutur les Krigsfolkets afgång ige-"nom hunger, köld och sjukdom, samt huru "ymkeligen det då tilstod i Lifland".

3360. Förbuds - Placat på Segelation til Riga och Churländska Städerne, på det Kon. i Polen med Proviant och Amunition icke måtte blifva stärkt. Dat. Stockh. d. 1 Aug. 1602.

Tillika utgifvit på Tyska; omtr. i v. Stiernmans *Saml. af Comm. Stadg.* T. I, p. 461. Det förnyades i ännu vidlyftigare mening, d. 28 Aug. 1604 och d. 8 Febr. 1605. *Ibid.* p. 483 och p. 493.

3360 (a). Msc. Hert. Carls Förskrifning til Gödick Fincke, på några Hemman i Finland mot et Penninge - Lån af 400 Dlr. dat. Stockh. d. 16 Sept. 1602.

Originalet ibland mina Handskr. Samlingar. Penningar uplåntes til Krigets utförande; och Långifvaren feck Krono - Hemman i underpant.

3361. Literæ Caroli IX ad Johannem Zamoiscium, Regni Poloniæ Cancellarium, cum hujus Responsoriis.

J. C. Lunig *Literæ Procer. Europæ*, Lipf. 1712. *in 8:o.* P. I, p. 924 - 941. Brefven äro

sju

ſju til antalet, ſkrifne ifrån d. 17 Febr. til d. 10 Oct. 1602. De handla dels om benägenhet til Fred, och et Stilleſtånds upråttande; dels om fångarnes utbytande å ömſe ſidor. Uti et af dem tilbjuder Canceleren Hertigen en enviges Kamp. De åro ſkrifna med mycken bitterbet och i ganſka oanſtändiga utlåtelſer. Jämför Reinh. Heidenſteinii *Rerum Polonicar. Lib.* XII. Frft. 1672 *in fol.* p 379 följ Werwing, T. II, pag. 78 ſeq. *Deſcript. de la Livonie*, Utr. 1705. *in 12:o.* p. 158-162. J. D. Köhler, *Hiſt. Müntz-beluſt.* I Th. p. 254. B. III. C 8. Sveriges Almänna Hiſtoria. Carl 9.

3362. *Conſcientia* Caroli, *Sudermanniæ Ducis*, das iſt: Wie Carolum, Herzog aus Sudermanlandt, ſein Gewiſſen gedruckt, und vorgeprediget, nach dem er für Forcht, mit Schanden aus der Provintz Liefflandt das Feldt verlauffen, und etliche Veſtung wieder verlohren. Darin auch das jetzige Kriegswefen mit belåg- und eroberung Wolmar nach längs warhaftig beſchrieben. "Qui ſemper vult dicere & facere, quæ vult, "hunc multa facere & audire oportet, quæ "non vult. Impreſſum non ſine gratia & "privilegio". *in quarto.* 5½ ark.

En bitter Smådeſkrift, utan årtal, Ställets eller Boktryckarens Namn; men oåndeligen ſålſynt. Vid ſlutet låſes en giftig Jämförelſe emellan Hertig Carl och Tyrannen Periander, jämte några Grafſkrifter, i ſamma ton. I Kongl. Bibliotheket finnes et Exemplar: beſkrifves af Joh. Eriksſon, *Hamb. Beytrdge*, 1742 p. 528, och 1743 p. 116; han tilägnar denna Skrift Gr. Axel Lejonhufvud.

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Carl 9.

3363. Hertig Carls Patent emot Lögner och falska utspridde Rykten, af den 13 Novemb. 1602.

Höppener, p. 24. Jämför Werwing, T. II, pag. 82.

3364. Förbuds-Mandat, at ingen Svensk må borga sig något gods til af Danmarks och Norriges undersåter, icke heller til them utborga sit gods. Dat. Örebro, d. 9 Apr. 1603.

Omtryckt i von Stiernmans *Saml. af Comm. Stadg.* Tom. I, p. 473.

3365. Hertig Carls Svar och Patent til Riksens Stånder, på Kon. Sigismundi Bref. Dat. Nyköping, d. 11 Maji 1603.

Omtryckt hos Werwing, T. II, p. 89-94. Sigismundi Bref af d. 4 Jun. och 23 Dec. 1602, på hvilka här svaras, äro ofvanföre N:o 3295 och N:o 3296 anförde.

3366. Oration, darinnen ausführlich erkleret und dargethan wird, wer anfenglich Ursach geben zu dem Tumult, Zwiespalt und Uneinigkeit, so nun eine geraume zeithero in dem uhralten und hochlöbl. Königreich der Schweden und Gothen geschwebt, desgleichen auch zu dem blutdürstigen Kriege, der noch heutiges tages zwischen den Schweden und Polen unentscheiden stehet. Item, darinnen auch etwas gehandelt wird von der alten Schweden und Go-

Gothen Tapferkeit und manlichen Thaten in Kriegs-sachen. Gehalten d. 22 Aug. a. 1603, auf der Königl. Vestung Calmar, in gegenwart des Durchl. Grossmecht. Hochgeb. Fürsten und Herrn, H. Carl, vormahls der Schwed. Goth. und Wend. erkohrnen Königs, itzt aber Caroli des IX. - - I. K. M. Gemahlin, so wohl auch der jungen Herrschaft und Frewlein: Ingl. des Durchl - - Herrn Friedrichen, Hertzogen zu Braunschw. und Lüneb. wie auch des Schweden Reichs-Råthen, Ritterschaft, Prælaten und Gemeinen, durch *Johan.* SKYTTE zu Elfwesiö, Suecum. Aus dem Schwed. exemplar in Teutsche Sprache übersetzt. *in qvarto.* 1608. 6 Ark.

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Carl 9.]

Vid slutet står": In der Königl. Haupt-Stadt Stockholm, durch Andream Gutterwitz, gedruckt, Anno MDCVIII". Omtryckt året därpåföljande, 1609, åfven i Stockh. hos Andr. Gutterwitz.

Läs det som Werwing säger om detta Tal, T. II, pag. 88.

3367. Hertig Carls Slacktarebänk: det är en sanfärdig Berättelse om de ynkelige fångzlande, pinande och mördande, som then ogudachtige Förften, Hertig Carl til Södermanlandh, på både yppere och ringere Swerikes Ständer och underfäther, så väl andelige som verldzlige bedrifvit haffver, hvilke vore den Stormechtigste Konungs, Kon. Sigismundi til Sverige och Polen &c. Eedsvorne, och med Hertig Carl uti ingen

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Carl 9.

måtte ville hafva til at giöra, vidare än som H. K. M. Regerings Fullmacht utvijste, dem Hertigen derföre på det häftigaste förföljde, som härefter följer. *in qvarto.* MDCXVII. (1617). *Utan Stålles eller Boktryckares Namn.* 78 sid.

År en af de häftigaste Smådeskrifter emot Kon. Carl IX, och tillika en Vederläggning af näst föregående Oration. Räknas med rätta ibland de sällsyntaste Svenska Böcker; och tilegnas *Jöran* Nilsson POSSE til Siögerås. Se Stiernman, *Anonymor.* Cent. I, p. 15, och des *Bibl. Sveo-Goth.* T. II, p. 323. Om Författaren, som flydde utur Riket, talar Werwing, *Kon. Sigism. och Kon. Carl IX:s Hist.* på flere ställen. "R. "Rådet och R. Cancelleren Axel Oxenstierna "fick väl befalning, at häremot låta utgå en rik-"tig och vitnesgill Vederläggning; men för an-"dra emellankommande hinder, har han förmo-"deligen densamma ej hint at fullborda", säger v. Stiernman, i sit *Förespr.* til Werwing, pag. 29, men i sin *Bibl. Sveo-Goth.* T. II, pag. 42, antecknar han denna Vederläggning såsom aldeles färdig, *inter Scripta, quæ manu* Ax. Oxenstierna *propria consignata servantur*, N:o XVIII. Det förra har väl sin riktighet.

5568. Msc. Gr. *Axel* LEYONHUFVUDS Relation, om Hertig Carls Actioner. Dat. Rosshein d. 6 Oct. 1603. *in fol.* pp. 60.

"Om denna Relation skref Hertig Carl et ganska hårdt Bref til Gr. Axel, dat. Stockh. d. 5 Jul. 1604". Stiernman, *Förespr.* til Werwing, pag. 27. Brefvet är tryckt uti Sam. Alnanders *Histor.*

Histor. Libror. prohibitor. in Suecia, Upsal. 1764. *in* 4:o. p. 6, 7. B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Carl 9.

3369. Patent, ang. 6 månaders tid för the Afvekna, at åter inställa sig i Riket igen: af d. 22 Mart. 1604.

Höppener, p. 25.

3370. Rikssens Råds och Stånders Citation til the utur Riket afvekne Svenska, at sig här inställa til d. 1 Junii 1605. Dat. d. 13 Nov. 1604.

Idem, p. 26. Läs Werwing, T. II, p. 103.

3371. *Hogenskild* Bielkes yttersta Bekännelse uthi hans Fängelse och på Rätteplatzen, then han uti Presterskapets, sampt andres närvarelse giorde. Actum Holmiæ d. 3 Junii, An. 1605. *in forma pat.*

Omtryckt med Titul: "Archi-Bisk. *Olui Mar*"*tini* och Biskop *Petri Kenicii* Berättelse om R. "Rådet Hogenskild Bielkes yttersta Bekännelse "och Tal", ibland *Bilag. til Kon. Carl IX:s Rimkrön.* p. 369 - 374.

Den öfver Hogenskild Bielke fälde Dom, tr. på Latin, är ofvanföre N:o 3339 antecknad.

3372. Mandat til Ståthållare och Fougterne om flitigt Inseende efter Spioner och hvad Partier i Landet Stryka; af d. 11 Jun. 1605.

Höppener, p. 27.

3373. Patent om Förråderi; K. Carls resa til Lifland; Förordning ang. Regeringen i Kon. Maj:ts frånvaro: af d. 12 Jul. 1605.

Idem, pag. 28.

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Carl 9.

3374. Victoria, quam juvante D. O. M. Sigismundi III Regis Polon. & Suec. exercitus, adversus Carolum, Suderman. Ducem, Riga secunda obsidione soluta, obtinuerunt. Auctore *Basil.* PLINIO, M. D. *in qvarto*. Rigæ. 1605.

Tituln år tagen utur Joh. Phragmenii *Riga Liter.* Rost. 1699. *in 4:o* Lit. P. Art. PLINIUS.

Et Kon. Carls Bref til Sv. R. Råd, om det olyckeliga Slaget vid Kirckholm, skrifvit Mogesund, d. 24 Sept. 1605, finnes i Registraturet för detta året, p. 183. En Afskrift hos mig.

Et annat Bref från Konungen til Anders Larsson i Rewel, angående detta Slag, och dat. d. 19 Sept. år tryckt i *Sv. Fatburen*, VIII. Öpn. p. 46.

3375. Carolomachia, qua felix Victoria, ope divina, auspiciis Serenisf. & Potentisf. Sigismundi III, Polon. & Suec. Regis, Magni Lithuaniæ Ducis &c. &c. per Ill. D. Joan. Carol. Chodkievicium, Comitem in Szklow & Bychow, Samogitiæ & Derpati Capitaneum, nec non Livoniæ Præsidem & M. D. L. Generalem militiæ Ducem &c. &c. de Carolo Duce Sudermanniæ S. R. M. perduelli, V Kalend. Octobr. A. D. 1605 in Livonia sub Kyrkholmum reportata, narratur, Seren. Principi Wladislao, a *Christoph.* ZAWISZA, in Alma Vilnensi Academia Societ. Jesu Studioso. *in qvarto*, Vilnæ, typ. Academ. S. J. Thom. Leuicki. A. D. MDCVI. (1606) pl. 9½.

Jo. Dan. Janozki, *Nachr. von den in der Zalusk. Bibl. sich befind. rar. Poln. Büch.* P. I, p. 86

gör

gör mycket våsende af denna Poeme, hvilken han såger vara oåndeligen sållynt. Han berömmer också Författaren, Chph. Zawisza, som den där genom sin lärdom och stora förtjenster slutel. bragt sig up til Öfverste-Marskalks-Värdigheten i Littauen, samt år 1669 i en hög ålder aflidit. Alt detta har F. G. Freytag, på god tro, skrifvit efter, *Annal. Liter.* p. 1113. B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Carl 9.

Hr Janozki torde likvål bedraga sig; ty Alegambe, *Bibl. Scriptor. Soc. Jesu*, p. 295 namngifver en hel annan Författare, än den hvilkens namn på Titulbladet år utsatt, nemligen Jesuiten *Laurent.* Bojerus, som var til börden Svensk. Extat inter alia ejus Poemata, såger han, Carolomachia, *Lib. III, seu Victoria Auspiciis Sigismundi III Reg. Pol. de Carolo Suderman. Duce, a.* 1605 *in Livonia relata.* 1606. Detsamma intyga Hen. Witte *Diar. Biogr. ad.* a. 1619 och Vinc. Placcius, *Theatr. Anon.* p. 396.

Denna senare citerar N. Sotwelli *Bibl. Scriptor.* S. J. men som jag icke åger denna Bok, ty vill jag utur H. Witte, som förmodeligen också följer Sotwell, anföra det som han om Bojerus berättar: "A. 1619 d. 13 Febr. obiit "Laur. Bojerus, Svecus, Stockholmensis, Poeta "Laur. Soc. Jesu, Rhetor. & humaniar. literar. "Cracoviæ Lector, postea quoque Mathesin & "Controversias de fide ibidem docuit, tum Coad-"jutor Spiritualis, ætat. 57. Relig. 32. Scripsit "multa versu, sed ea aut suppresso nomine aut "alieno vulgavit. Extantinter alia ejus Poëma-"ta Carolomachia Lib. III. - - - *Pompa* "*Casimiriana, i. e. Celebritas, quâ imago S. Ca-*

 "*simiri*

B. III, C. 3. Sveriges Almänna Historia. Carl 9.

"*simiri ex Urbe Vilna illata est*". Utur denna källa har ocklå Stiernman tagit sin efterrättelse om Bojerus, *Bibl. Sveo-Goth.* Tom. II, p. 293.

Troligt är fördenskul, at Bojerus, hvilken år 1605 eller 1606 docerat i Jesuiter-Collegio i Wilna, til at hedra en ung Herre af hög börd, och som var hans Discipel, författat denna Poëme, men förtegat sit namn, til des omständigheterne tillåtit at göra det kunnigt; hvilket i Skolor intet mindre är än ovanligt. Utom des tilstår Janozki sjelf, at utom denna enda gång, Chph. Zawisza, med all sin skickelighet, icke vidare visat sig såsom Latinsk Poët. Den höga tanka, som förenämnde Bibliothecarie hyser om detta Arbete, tål ocklå nog afslag, och man behöfver icke läsa långt, för at se det Författaren ofta förfaller til tvungna allusioner, equivoquer, med mera sådant, som icke utmärker mycken smak, at Kon. Carl på det värsta afmålas, förstås af sig sjelft.

3376. Literæ summi militiæ Ducis, Joh. Caroli Chodkewicii -- ad D. Joach. Frider. Mansfeldiæ Comitem, Caroli Suderm. Ducis Præfect. militiæ supr. Dat. Bersouii, A. 1605 d. 8 Nov. *in fol.* ½ ark.

Angår Fångarnes utväxling efter Slaget vid Kirckholm 1605.

3377. Procefs des gantzen Handels zwischen Schweden und Polen. *in 8:o.* 1605.

Citeras af S. J. Hoppius, *Schediasm. de Script. Hist. Polon.* §. 33.

3378. Mercurius Sarmaticus, seu rerum in Septentrionalibus Regnis, in decursu 1605 anni, gestarum relatio, una cum descriptione Germanica regiar. nuptiarum, ex Polon. lingua translata. *in qvarto.* Mogunt. 1606. B. III C. 3. Sveriges Almänna Historia. Carl 9.

Idem, ibid.

3379. Die Schwedische Standart erhöhet. Das ist: Gründlicher Unterricht der Schweden uhralter Herkunft, Volckpflantzung, Regierung, Erweiterung und volkommene Erläuterung der vornehmsten Dingen, von vielen, doch vergebens, bishero gesuchet und nachgefraget; so wohl anfang des Dänischen Reichs; und Ursprung der Normänner. Zu besser erklärung des vornehmen Mathematici Joh. Heinr. Voigts, neulich ausgegebenem kurtzen Auszug der Schwedischen Chronika. Hinangefüget des Theophrasti Paracelsi Propheceyung vom gelben Löwen aus Mitternacht, auch von seinen dreyen grossen Schätzen, von *Andr.* Petri KEMPE, Med. Pract. *in qvarto.* 1683. pp. 27.

En med en vidlyftig och prågtig Titul försedd, elåndig Skrift. I tredje Afdeln. visar Författaren i synnerhet, at de Svenske haft fog och rått skilja sig vid Kon. Sigismund.

Om Författaren, en stor Fanaticus, som många år uppehållit sig i Hamburg, skrifvit åtskillige Böcker, samt slutel. aflidit i Altona 1689, läs Jo. Mölleri *Cimbr. Liter.* T. II, p. 406.

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Carl 9.

3380. *Joh.* RUDBECKII Oratio, in qua ostenditur & demonstratur, quod causa quædam primaria bellorum, dissensionum & multorum malorum in aliquo regno, non sit Magistratus Politicus, neque ejus officiarii, neque Doctores verbi divini; sed præter peccata populi, perditi quidam & male educati juvenes, qui prima fundamenta veræ Religionis non bene didicerunt, postea dissolute vivunt & denique ad hæreticos propter externum aliquod commodum deficiunt, qui postmodum ad suos reversi, dissensiones ac omnia mala machinantur & de se pariunt &c. Upsaliæ habita, a. 1611, sed postmodum edita Arosiæ, *in qvarto.*

Uti denna Oration nämnes om Pet. Eriksson Petrosas, eller Romanowitz, och flere den tidens dylika Sällars stämplingar emot deras Fädernesland: v. Stiernman, *Anmärkn.* til *Werwing*, T. II, p. 117.

3381. Mandat, huru falska Brefdragare och Speijare i Rijket skola förekommas, igenom theres Pass besichtigande vid grentzen: af d. 16 Mart. 1606.

Höppener, p. 28.

3382. Sanfärdige nye Tijdender ifrå Narve Besättning, om thet närvarandes tilstånd hos Muscoviten uti Rydzland. Thesslikes någre visse Tijdender, både ifrå Dantzik, Lübeck, Nederland och andre Orter, om

om then närvarandes lågenhet i Polen, af d. 24 Jun. 1606. *in qvarto.* B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia, Carl 9.

3383. Warhaftige newe Zeitung aus der Narfve, von jetzigem zustand der Reussen und Muschoviten. *in quarto.* 1606. 1 Ark.

3384. Warhaftige Copia des Schreibens, welches an den Königl. Schwed. Stathalter zu Rewel, von dem Russischen Woiwoden auf Iwangorodt, von wegen ihres umgebrachten, vermeinten Gross-Fürsten Demetrii, in Russischer Sprache ergangen, und darnach in die Teutsche transferiret und versetzet. 1606. *in qvarto.* Stockh. 2 Ark.

3385. Kallelse-Bref til Kröningen i Upsala, d. 1 Sept. eller något derefter: af d. 16 Aug. 1606.

Höppener, pag. 29.

3386. Placat och Begäran til Riksens Stånder, om Förslag, igenom hvad Medel the äro förtänkte de Poler, Rijksens fiender, motstånd göre, til thess the sig til lijdelige Fredz-medel låte benägne finne; af d. 19 Aug. 1606.

Idem, *ibid.*

3387. Mandat, at infinna sig til Kröningen i Upsala, d. 2 Febr. 1607, dat. d. 20 Dec. 1606.

Idem, *ibid.*

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Carl 9.

3388. Müntzen Carls, Hertzog von Sudermanland, nachgehends König in Schweden, von 1595, 1598, 1606.

J. D. Köhler, *Hist. Müntz-Belust.* 1731. N:o 38-40. se också p. 440.

3389. Einfeltiger, warhaftiger, glaubwirdiger Bericht, wie untrewlich und meineidich kegen den -- König Carolum IX. -- der Rittmeister, Carsten von Mollendorff gehandelt, und zugleich ein *Crimen læsæ Majestatis*, *Crimen læsi Regni & Crimen perjurii* begangen. Wie er dann dessen im verflossenem 1607 Jahre, im monath Aug. für den hochl. - - - - Königl. Gerichte alhie zu Stockholm, in Kegenwart Fürstl. Greffl. Adel. Rittermess. und anderer fürnehmen Personen, durch beglaubte Zeugen, genugsam ist überwiesen worden. Zu entgegen seinen lesterlichen Reden-gestellet aus den Acten, durch *Gabr.* WOSTEHOVIUM, Severino-Megapol. *in qvarto.* (Stockh. 1608) 3½ Ark.

3390. Warhaftiger Abdruck der Missiven, welche der Durchleuchtigste- Herr Carolus der IX, der Schwed. Goth. u. Wend. -- König, an den Durchleuchtigsten -- Herrn Heinrichen dem IV zu Frankreich und Navarren König; - - wie ingleichen, an den Durchleucht. - - Herrn Fridrichen, Pfaltz-Graffen bey Rhein--und Chur-Fürsten; - -

so

ſo wohl auch an den Durchl. - - Herrn Mo- rizen, Landgraffen zu Heſſen, - - in Antwort ſchriftlich gelangen laſſen. Wie dann auch was jetzt höchſtged. I. K. M. mit u. nebenſt algemeinen Reichs - Stånden dieſes Königreich Schweden, zu unterſchiedlichen zeiten, an den König zu Polen und den Polniſchen Senat, auch die ſamptliche Polniſche und Littowiſche Stände, von wegen billicher Friedensmitteln geſchrieben, und ſich aller billigkeit erkleret und anerboten haben. *in quarto*, Stockh, Gutterwitz. 1607. 4 ½ Ark. B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Carl 9.

Fôrut går Kon. Carl IX:s Skrifvelſe til Kejſaren och ſamtel. Tyſka Rikets Stånder, af d. 31 Oct. 1607. De öfrige Brefven åro af åren 1604, 1606, 1607; alleſamman utmårka mycken benågenhet, at på ſkåliga vilkor ingå fred med Polen,

Brefven til Kon. Hinrich IV torde vara ſårſkilt trykte i Amſterdam 1608. Åtminſtone fôrekomma uti Petri J. Reſenii *Bibliotheca R. Acad. Hafn. donata*, Hafn. 1685. *in 4:o.* p. 195, "Misſiven Caroli IX an Henr. "IV Kön, in Frankr. Amſterdam 1608 *in 4:o.*

3391. Kon. Carl IX:s Bref- -belangande Erik Bielke och andre kunſkaper: dat. d. 4 Nov. 1607.

S. Loenboms *Uplyſn. i Sv. Hiſtor.* III Del. pag. 10.

3391 (a).

C. III. B. 3. Sveriges Almänna Historia. Carl 9.

3391 (a). Utdrag utur en gammal Kyrkobok, hållen i Ålems Församling, belägen icke långt ifrån Calmar, år 1596-1607, af då varande Pastoren därstädes *Petro* MAGNI.

Uti *Sv. Mercur.* 1758, Apr. p. 1195-1197.

3392. Msc. Historiska Anmärkningar, extraherade utur Kon. Carl IX:s Calendarier, för åren 1604, 1605, 1606, 1607.

Ibland framl. Præsid. Gr. Carl G. Bielkes Handskrifter, i Skogklosters Bibliothek.

3393. Exempla Autentica Literarum, inter Amplisf. Regni Sueciæ & Poloniæ, Magnique Ducatus Lithuaniæ Senatores, nec non eorundem Regnorum, ad pacis tractationem designator. Commisfariorum, superiori anno (1608) commutatarum, una cum Regni Sueciæ Commisfariorum Protestatione (*Latine*, *Suet.* & *German*) Stockh. S. R. M. Mandato, typis Gutterwitzianis (a. 1609) publicata. *in qvarto.* pl. 17.

En Tysk Uplaga förekommer *Bibl. Acad. Gryphiswald.* T. II, p. 722.

3394. Accusationum Sueticarum, Stockholmiæ Anno 1609, typis editarum, Equitis Poloni Refutatio. *in qvarto.* Cracoviæ, ex officina Andr. Petricovii, Typogr. S. R. M. A. D. 1611. pp. 54.

År en Vederläggning af näst förut anförde Skrift.

3395.

3395. Kon. Sigismundi Patent til Svea Rikes Stånder, om des missnag til Hertig Carls tyranniska, bedrägeliga och ochristeliga Regemente i Sverige. (utgifvit 1608). B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Carl 9.

Höppener, pag. 33.

3396. Msc. Narratio, quibus Artibus Carolus Suderman. Dux Regnum Sueciæ invaserit & occuparit, Sigismundo III vero ac legitimo Hærede & Rege astu, dolo, vi excluso.

Om denna Skrift någon gång blifvit tryckt, eller hvem som den författat, är mig aldeles obekant. Jag äger henne i Manuscript skrifven, med en i förra Seculo, uti Polniska Cancelliet brukelig Styl: består af 15 Ark.

Begynnes: *Suecia semper, cum vis abesset, libere Reges domi legit e stirpe regia.* — Slutas: *Ex his luculenter & manifeste constat & apparet, Carolum omnia astu, dolo, vi & aperta tandem rebellione egisse, ut regem verum ac legitimum Sueciæ Sigismundum Regno privaret.*

3397. The Warres of Swethland, with the ground and originall of the said Warres, begun and continued betwixt Sigismond King of Poland, and Duke Charles his Unkle, lately crowned King of Swethland. As also the State and Condition of that Kingdome, as it standeth to this day. *in qvarto.* London. printed for Nath. Butter &c. 1609.

Boken, bestående af $6\frac{1}{4}$ ark, är ganska sällsynt. Under Dedicationen til Philip, Grefve af

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Carl 9.

af Mongomerie, läses Författarens namn, *Anth.* NIXON. Hvem denne Mannen varit, eller hvarifrån han fåt sina efterrättelser, säges icke; men det är vist, at hans Arbete mera liknar en Roman, än en sanfärdig Historia, och at han varit äfven så litet kunnig om Sveriges Geographie och Regerings-sätt, som om det, som efter Kon. Gustaf I:s uphöjelse på Thronen, här i Riket sig tildragit. Ingen rad är fri från milstag, ingen omständighet med sanningen öfverensstämmande, intet namn, som icke blifvit ynkeligen förvändt. Strax i början säger han, at Sverige, under et Aristocratiskt välde, länge regerats af 4 Hertigar, som buro namn af 4 Rikets Landskaper, neml. *Doland*, med des Hufvudstad *Upsala*, *Newland* med *Newkeeping*, *Finland* med *Oua-Castle*, och *Warmland*, i hvilket efter hans berättelse ligger den betydeliga Grentze-Fästningen *Wasten Castle*, och det *upon the Mediterranian Sea.* Kon. Gustafs Fader *Gismond* var den förste Konung i Sverige, och hade sin Son til Eftertrådare på Thronen. — At hindra Kon. Eriks öfverfart til England, nytjade Kon. Fridrich i Danmark Norrska Trullkarlar, hvilka upväckte en så häftig storm, at Erik nödgades vända om igen. — Catharina Månsdotter kallas här *Gondole*, Hertig Carl, *Duke of Estergutland*, Stockholm *Stockholland*, Ture Bielke *Hartourbelk* o. s. v. Beskrifningen öfver Kriget emellan Sigismund och Hertig Carl, är äfven så opålitelig, som alt det föregående.

Vid Exemplaret af denna Bok, som Kammar-Skrifvaren i Kongl. Krigs-Collegio, Hr. S. L. Gahm, til genomläsande mig meddelat, var bifogadt et på Engelska öfversatt Certificat af Polska

ska Fältherren Chodkiewicz, för tre Engelska Skeppare, som tjent emot de Svenske i Lifland: dat. d. 17 Nov. 1608. ½ Ark.

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Carl 9.

3398. En viss och sanfärdig Berättelse om några förändringar, söm thesse framledne åhr uti Storförstendömet Muskou skedde äre: allom trognom, rätträdigom menniskiom, som bygge och bo under Sveriges Rikes Crono til rättelse och undervisning, skrifven af *Peder* PEDERSSON, Ubsaliensis. *in oct.* Stockh. Gutterwitz. 1608.

Stiernman, *Bibl. Sveo-Goth.* T. II, p. 145.

3399. Placat om Handelens frijgifvande til Riga, undantagandes Krigz-Amunition, hvaremot richtig Tull til de Svenske vid Dunamunde erläggas skal. Dat. Stockh. d. 1 Dec. 1608.

Tillika utgifvit på Tyska. Omtr. i v. Stiernmans *Saml. af Comm. Stadg.* T. I, p. 540.

3400. Mandat til Riksens Almoge om någon hielp at uppehålla det fremmande Krigsfolket, öfver Vinteren; af d. 1 Dec. 1608.

Höppener, pag. 35.

3401. Placat om Hielp til thet Polska Krigets utförande; af d. 3 Januar. 1609.

Idem, *ibid.*

3402. Placat innehållandes Svar på den Skrift i Stockholm utkastat blef, som begyn-

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Carl 9.

begynnes med thesse ord: *Et godt råd hår i Sverige*: dat. Stockh. d. 20 Maji 1609. *fol. pat.* 2 ark, i långden sammanklistrade.

Omtryckt i v. Stiernmans *R. Beſl. Bih.* p. 262, samt, onödigt vis, i S. Loenboms *Uplyſn. i Sv. Hiſt.* IV Del. p. 25-37. Bakefter Placatet finnes sjelfva Skriften aftryckt; blef altså icke förbuden, som v. Dalin säger, *Sv. R. Hiſt.* III Del. II B. p. 598.

3403. Förbud på Seglation til Riga, dat. Stockh. d. 18 Jul. 1609. (på Tyska).

Omtryckt i von Stiernmans *Saml. af Comm. Stadg.* T. I, p. 548. Samma Förbud, extenderat til Churländske Städerne, förnyades den 13 Febr. och 12 Dec. 1610. *Ibid.* p. 550, 555.

3404. Riksdags-Bevillning til at utföra Kriget med: af d. 6 Aug. 1609.

Uti v. Stiernmans *R. D. Beſl. Bih.* p. 268.

3405. Bi-Afsked, gifvit på Riksdagen i Stockholm, d. 10 Aug. 1609.

Ibid. pag. 271. Angår Krigets fortsättande emot Polen.

3406. *Matth.* SCHAUMII *Tragedia Demetrio-Moſcovitica.* Warhaftige Historі der wunderseltsamen und gedenkwürdigen Geschicht, wie es mit dem Demetrio, der sich für einen Gross-Fürsten in der Moschow auffgeworffen, eigentlich einen anfang und ende gewonnen. Item was sich ferner im Schwedischen Kriegeswesen, bey der Eroberung der mächtigen Stadt Newgarten und

ſonſten begeben und zugetragen &c. *in quarto*, Roſtock, Fueſs, 1614. 6 Ark. B. III. C. 3. Sveriges Almä...a Hiſtoria. Carl 9.

3407. Mſc. *Joh.* MESSENII Cauſæ disſenſionum inter Sigismundum & Carolum IX, a. 1609 ſcriptæ.

Se Stiernman, *Bibl. Sveo-Goth.* T. II, pag. 131. Förelpr. til Werwing, p. 12.

3408. Mſc. Kort och ſanfärdig Beſkrifning om Hertig Carls Regemente uti Sverikes Rike. (på Rijm.)

Handſkriften citerar Stiernman, *Bibl. Sveo-Goth.* T. II, p. 159, förandes den okände Författaren til år 1609. I ſit *Förefpr.* til Werwing nåmner han denna Handſkrift icke.

3409. *Phil.* MITTENDORFII Gratulatorium de Pernavia obſidione ſoluta Dûnamundaque recepta; de quo Riga & una Auctor illuſtr. & Magno Heroi, D. Carolo Chodkiewicz, M. Duc. Lithuan. Exercituum Supr. Præfecto & per Livoniam Commisſario Generali, gratulatur. *in quarto*. Rigæ, 1611.

J. J. Phragmenii *Riga Liter.* Lit. M. Art. *Mittendorfius.*

3410. Retorſion, Schrifft und Bericht, auf die Schmåhkart und Schandgeticht

So Lucifer und ſein Geſelln,
Ertichtet im abgrund der Helln,
Und durch der Jeſuiterrott,

B. II. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Carl 9.

Dem Reich Schweden zu schimpf und spott,
Bevorab Ihrer Majestat,
In offnen Druck gefertigt hat:
Daraus dann bald ist zu ersehn,
Wie trewlich bey einander stehn,
Die Teufel und die Jesuiter;
Keiner dem andern ist zu wieder,
Sie haben ein hertz, sinn und muth,
Was einer will der ander thut;
Darumb sie mit gesampter hand,
Ihr Kunst und Witz dahin gewandt,
Wie sie die Warheit unterdrückn,
Durch ihre schelm- und buben-stückn:
Gar keiner Lügen sie sich schemen,
Wie man solks folgends wird vernehmen.
Geschrieben und in Druck geben,
Durch Matz Berends-sohn von Sanftleben:
Hans Lügenfeind der Drucker war
Im sechzehn hundert neundten Jahr.

Cum summo Privilegio, Non abque jussu Regio, Ut mera sit Defensio, Est facta hæc Retorsio. in 4:o. utan Ställets eller Boktryckarens namn, 7 Ark.

Året derpåföljande trycktes denna Skrift på Svenska, med Titul:

"Retorsion oc Gensvars-Skrifft,
Emot then Lögn och skamlig dicht,
Som Lucifer med sit samfund,
Haffver uthsändt aff helvetz afgrund,
Oc genom then Jesuitiske Orden,
Sverijke til spott är spunnen vorden,
Särdeles vår Kong och Herre kär
Under ögon aff trycket uthgången är &c.

Allom frommom och rättrådigom menniskiom til rättelse, och varnagel, för the Jesuitiska il-

fun-

fundigheter och ftämplingar, på Svenfke rijm affat, och aff trycket uthgånget *Anno DI tIbI honoranDI, pVros LaeDere noLI* (1610), utan Ställets eller Boktryckarens namn, *in quarto.* 7¼ Ark. B. III. C. 3. Sveriges Almänna Hiftoria. Carl 9.

Författaren är *Joh.* Messenius; fe Stiernman, *Anonym.* Cent. I, p. 13, och *Bibl. Sveo-Goth.* T. II, p. 131, han nämner likväl icke Tyfka Uplagan; båda två äro de nu för tiden nog fällynte, och tjena til bevis på den tidens flåta Vers-konft, famt ohyffade Skrifve-fätt.

Tituln på den Smädefkrift, fom här vederlägges, är icke utfatt; finner allenaft, at hon väl blifvit författad i Polen, men til trycket befordrad i Lübeck, af en Borgare, med namn Gotfkalk Carftens, hvilken, fedan Boktryckaren blifvit förvift af Staden, ockfå med Huftru och Barn begifvit fig därifrån til Polen.

3411. Detectio fraudis Jefuiticæ, in quodam libello famofo, contra Serenisf.-- Carolum IX. Suecor. Gothor. & Vandalor. Regem publicando, per fummum nefas commisfæ. Ac fimul gemina nebulonis cujusdam Henr. Holmii, ex barathro pontificio prodeuntis, & libellum famofum in Sveciam dolofe transmittentis, delineatio, per *Joh.* Messenium, P. D. & P. C. fideliter concinnata. *in quarto*; Holmiæ, typ. Reufner. 1610. pl. 2½.

Denna Skrift är af helt annat innehåll, än den näftföregående, och egenteligen en Apologie för Meffenius fjelf, fom befkyller Jefuiter-

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Carl 9.

ne, i synnerhet en med namn Hornerus, at hafva i en af des Skrifter inflickat åtskillige förſmädelige Utlåtelser emot Hertig Carl m. m.

Huru Messenius sedermera ångrat, at han skrifvit emot Romerska Låran, återkallandes i synnerhet sin *Detectio fraudis Jesuit.* och den ogillandes, kan läsas i Föret. til des *Scond. illust.* T. IX.

3412. Illustrisſ. Viri *Joh.* Skytte, Serenisſ Gustavi II, Suecor. Gothor. Wandalor. Regis Legati, Orationes tres; habitæ ad Serenisſ. Magnæ Britanniæ Regem. In quarum prima causſæ, ob quas Sigismundus III ab Ordinibus Sueciæ ejectus, in ejusque locum Serenisſ. Carolus IX substitutus est, redduntur: in altera, gratiæ pro composito Sueco-Danico & Sueco-Moscovitico bello aguntur; & eorum causſæ exponuntur: in tertia, Sueco-Polonici belli causſæ recensentur; tum quantopere intersit omnium Reformatorum Principum, Polonum a Suecorum Regno arceri ostenditur, & ad id Serenisſ. Rex invitatur. *in qvarto*, sine ment. loci, vel Typogr. 1618. pp. 70. præter Dedic.

Desse Orationer har Dan. Heinsius låtit trycka, utan tvifvel i Leyden, och dedicerat dem til Riks-Cancel. Axel Oxenstierna. Den första, hållen i London d. 22 Julii 1610, hörer hit; den andra och tredje til år 1617.

3413. Oratio Joh. Skytte, Legati Suetici, quam ad Magn. Britan. Regem, An. MDCX habuit, in lucem primum MDCXVIII edidit: a *Gregorio* Laurentii BORASTO, detectis Calumniis, & perduellione Caroli, adversus Sigismundum III, Poloniæ & Sueciæ verum ac legitimum Regem, recensa discusfaque. *in qvarto*, fine loco, vel nota Typogr. 1618. pp. 153. B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Carl 9.

Denna Uplaga äger jag: en annan citerar Placcius, *Theatr. Anonym. & Pseudon.* p. 299, n. 1173 (a), och v. Stiernman, i Förelpr. til Werwing, p. 12, med Titul: "Calumniæ Orationis maledicæ, quam adversus Sigismundum "III Polon. & Suec. verum ac legitimum Regem, pro Caroli, Sudermanniæ Ducis, perduellione, Legatus ejus Joan. Skytte, ad Magn. "Britan. Regem habuit anno MDCX, in lucem "vero primum edidit MDCXX, a *Georgio Trisa-"rolo Urbinate* detectæ discusfæque. Edit. Fri-"burgi Brisg. (typis Joannis Strasferi) a. 1628". *in 4:o.* pp. 163, utom Dedicat. til Kon. Jacob i England och Föret. (tilsamman 12 fid.)

Om denna fenare Uplaga icke hade 10 fid. mera än den förra, skulle jag snart komma på den tankan, at det vore en och samma Edition, och at Titulbladet allenast blifvit ändrat och omtryckt, samt en Dedication tillagd til Kon. Jacob; men som von Stiernman uttryckeligen säger, at den af honom anförde Uplaga består af 163 fid. hvilket jag ockfå federmera funnit hafva fin riktighet, ty måste Boken vara tvänne gånger tryckt. Namnet *Georgius Trisarolus*

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Carl 9.

Urbinas, som Författaren antagit, är icke annat än Anagramma af des rätta Namn *Gregorius Laurentii Borastus*; men besynnerligit förekommer mig, at Herr Skyttes Oration säges vara genom trycket utgifven 1620, där det likväl skedt 1618.

Företalet består, i min Uplaga, af inemot 6 sid. Herr Skytte handteras däruti på et ganska oanständigt sätt, så i anseende til sit förra Namn, som beträffande des Föräldrar och Upkomst; i synnerhet låter Borastus sig vara angelägit at komma Läsaren at tro, det Herr Skytte var Kon. Carl IX:s naturlige Son. Vederläggningen är bitter, men full med Eld, och utmärker hos Författaren mycken belåsenhet, särdeles i de gamla Latinska Poëter.

Om Borasti Person och Skrifter, hafva våra Bibliographer, såsom Scheffer och Stiernman, icke ägt tilförlåtelig kunskap; närmare uplysning meddelar jag i en *Afhandling om* Jacob Huntherus *och hans sällsynta Latinska Bref-Samling*, tryckt i Wien 1631. *in 8:o.* och hvilken är inrykt i *Sv. Mercur.* Januar. 1758, p. 781-804. Anledning at där handla om Borastus har jag tagit af et Bref, som denne Mannen år 1626 tillskrifvit fören. Jac. Hunterus och denne i sin omtalte Bref-Samling låtit trycka.

3414. Patent om någre Tyske Officerare--som i Ryssland med sina underhafvande Ryttare och Soldater åro fältflychtige blefne, och til Fienden rymt hafva: af d. 12 Sept. 1610. (på Tyska).

Höppener, pag. 37.

3415.

3415. Patent om åtskillige Svenska Officerares Förräderi i Rysland, de där emot ed och plicht gådt öfver til Ryssarne; af d. 3 Oct. 1610. (på Tyska). B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Carl 9.

Idem, *ibid.*

3416. Swethland and Poland Warres. A Souldiers retourne out of Sweden and his Newes from the Warres: or Sweden and Poland up in Armes. And the entertainement of English Souldiers there: with the Fortunes and Succeffe of those 1200 that lately wart thither. *in quarto*, London, printed for Nath. Butter, 1610. 5 Ark.

Förgåfves väntar man hår, at, i anledning af Tituln, få läsa en Berättelse om Krigets början och förlopp emellan Sverige och Polen. Författaren tillstår, at han derom ingen kunskap äger: beskrifver sålunda allenast de äfventyr och farligheter, för hvilka en Corps Engelske i Svensk sold antagne Knektar varit utsatte, dels under deras Sjöresa, i Danmark, som med par tråstick illustreras; dels i Rysland, uti Arméen, öfver hvilken de la Gardie förde befälet; dels, och förnämligast, genom deras egne Officerares snålhet och släta upförande, så at, sedan en hop andra främmande Soldater gådt öfver til Polackarne, ockiå desse Engelske Knektar varit nödsakade göra det samma. De, som icke velat blifva qvar i Polska Arméen, hafva fådt tillstånd resa til deras Fådernesland tilbakars, och ibland desse har vår Författare varit &c.

B. III. C. 3. Sveriges Allmänna Historia. Carl 9.

Et Exemplar af denna i och för sig sjelf obetydelige, men g.. ska sällsynte Skrift, har jag haft til låns af Hr S. L. Gahm.

3417. Relation von Smalentzky und Caroli IX jetzigen Zustand. *in qvarto*, Wilden, 1610.

Petri J. Resenii *Bibliotheca R. Acad. Hafn. donata*, *p.* 195.

3418. Contract med Ryttmästaren i Lifland Reinh. Boxhöfden, at han hådanefter med sina Ryttare til 200 stark, skal rida för Förläning, jemte anordning theruppå &c. af d. 6 Oct. 1610.

Höppener, p. 38. Äfven därstädes citeras: "Förlänings-Breff för them som Rusttjensten "i Liffland uppehålla", af samma dato.

At Kon. Carl d. IX haft i sin tjenst Tyskar, Liffländare, Engelsmän, det vet man; mindre bekant är, at han också velat i Sweitzerland låta värfva en Corps af 1000 man, och til den ändan år 1610 för en vid namn *Blasius Pellizari* utfärdat et Creditif, som ännu är i behåld, och förvaras uti Archivet i Zürich. Kunskap härom har Prof. Björnståhl fått af Bibliothecarien därstädes, Hesse.

3419. Kongl. Majest. udi Danmarck oc Norge Breff til Sueriges Rigis Raad oc Stender (in Oct 1610). *in qvarto*. Kioebinghaffn, Waldkirch, 1610. 7¾ Ark.

Bilagorne intaga måsta papperet.

3420.

3420. Visse Aftryck af någhre Bref, som then Storm. Högb. Furste - - Carl IX, Sv. Göth. Wend. - - Konung, nu nyligen hafver skritvit then Storm. Högb. Furste - - Christian IV, Danm. Norig. Wend. - - Konung, så och the Edle och Wålbörd. godhe Herrer och Män, Danmarks Rikes Rådh til. *in qvarto*, Stockh. Gutterwitz. 1610. 2 ark. B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Carl 9.

Brefven äro daterade d. 25 Aug. och 11 Dec. 1610, och angå Tvistigheternes afgörande, likmätigt 1603 å s Möte i Flacksjöbeck, emellan Sverige och Danmark, om tre Kronor, Lappmarken, Sonnenburg på Ösel och Tullen. De äro tillika utgifne på Latin, i Stockholm hos Reusner, *in 4:o*, 2½ Ark.

3421. Hof-Cancel. D. *Nils* CHESNECOPHERI Berättelse om Riksdagen i Örebro, år 1610.

Nya Sv. Bibl. II B. X St. p. 627-634. Patentet til denna Ståndernes Sammankomst, som tog sin början d. 1 Dec., utfärdades d. 20 Sept. 1610. Höppener, p. 37.

3422. Exempla quarundam literarum, quas Potentiss. ac Sereniss. Princeps ac Dom. D. Carolus IX - - non ita pridem ad Potentiss. & Sereniss. Principem, D. Christianum IV. - - item ad Illustr. & Nob. viros ac Dominos, Regni Daniæ Senatores scripsit. His accesserunt Literæ a Senatoribus Regni Sueciæ ad Senatores Daniæ nuper transmissæ. *in qvarto*. Stockh. Reusnerus (1611). pl. 5½.

P. III. §. 3. Sveriges Almänna Historia. Carl 9.

Tillika utgifne både på Svenska och Tyska. De nyss förut (N:o 3420) anförde Bref af d. 25 Aug. och 11 Dec. 1610, äro här omtryckte: följa några Kon. Carl IX:s Bref til Kon. Christian IV och Danmarks Rikes Råd, at icke göra de Lif- och Churländska någon Hjelp och Tilförsel, skrifne ifrån d. 14 Jan. til den 5 Maji 1611.

3423. Erhebliche Ursachen welche König Christian in Dännemarck bewogen,-- König Carl--in Schweden mit Krieg zu überziehen. *in qvarto.* 1611.

3424. *Claus* de WALE, Kon. Christian IV (udi Danmark) Herolds Reise ind udi Sverig, at forkynde Krigen imod K. Carl IX a. 1611.

Denna Berättelse, skrifven på Rim, står i *Danske Magazin,* 1 B. Kioebenh. 1745. *in 4:o.* pag. 273-288. p. 302-313.

3425. Den Stormächt.--Furstes och Herres--Carl IX.--råttmätige Svar uppå Kon. i Danmarks Affäjelse-Bref och Patent, som nu nyligen hijt in i Riket sändt är, och här hos följer. Derutaf alle ärlige och fridälskande gode Män, så väl utländske, som inländske, hafve til at see och förnimma, at Konungen i Danmark, utan någon skålig gifven orsak, detta Kriget emot H. K. M. och Sveriges Rike begynt och företaget hafver. *in qvarto.* Stockh. (Reusner). 1611. 2 Ark.

Til-

Tillika utgifvit på Tyska, *ibid ap. eund.* 1611, *in* 4:o. 1½ Ark; samt på Latin, med Titul: "Apologema — Caroli IX — Diplomati clari-"gationis nuper a Majest. Reg. Danorum in "Sueciam destinato, oppositum". *Ibid. ap. eund.* 1611 2½ Ark. Är dat. Örebro, d. 4 (5) Maji 1611. B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia, Carl 9.

3426. Kon. Carl d. IX:s Bref til Kalmarboerne, at hålla sig tappert under Belägringen: af Jönköp. d. 19 Maji 1611.

Sv. Fatburen, I Öpn. p. 8.

3427. Extract ofver Kon. Christian d. IV:s Segervinning udi Smaalandene udi Sverig. *in oct.* Kioebenh. 1611.

Förteckning på Kdmn. Er. Ströms *Biblioth.* pag. 208.

3427 (a). Den Calmarske Triumph, Gud til Tacksigelle, og Kong Christian d. IV til æhre og ihukommelse: af C. C. L. Kiöbenh. 1611. *in qvarto.*

Biblioth. Langebekiana, Hafn. 1776. *in* 8:o. pag. 239.

3428. Msc. Christen Sommes af Giödeberg i Sverig undskylding af hvad Aarsag og fornoedenhed hand motte opgifve Calmer for Christiano IV, som dend lovlig indtog effter Krigsvijs, d. 3 Aug. 1611. *in fol.*

Handskriften ägde P. J. Resenius: se des *Bibliotheca R. Acad. Hafn. donata*, p. 113.

Om Christer Somme läs Stiernmans *Höfdinga-Minne* p. 304, och om des förrädiska förhållande emot Kon. Carl IX, Werwing, Tom. II, p. 230. seq.

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Carl 9.

3429. Msc. Kon. Carl d. IX:s Bref til Kon. Christian d. IV i Danmark, hvaruti han utmanar honom til enviges kamp; jemte Konungens i Danmark derpå gifne Svar.

I mina Samlingar, och på många ställen. Brefvet är af d. 11 och Svaret af d. 14 Aug. 1611, bägge skrifne i höga Herrar oanständiga utlåtelser, i synnerhet Svaret. Jämför von Dalins *S. R. Hist.* III D. II B. p. 632.

3430. Kon. Carl d. IX:s Bref til Helsingarne: dat. Lägret vid Rysby den 13 Sept. 1611.

Uti *Tidn. utgifne i Upsala* 1773, N:o 40.

Konungen visar mycket förakt emot de Danske.

3431. Regni Muschovitici Sciagraphia. Thet är: En viss och egentelig Beskrifning om Rydzland, med thes många och stora Furstendömers, Provinciers, Befestningars, Städers, Siögars, och Elfvars tilstånd, rum och lägenhet: Såsom och the Muskoviteske Storfursters Hårkomst, Regemente, macht och myndighet &c. uti Sex Böcker korteligen författat, beskrifvin och sammandragin af *Petro* Petreio, *Upsal. in quarto.* Stockh. Meurer, 1615. 3 *Alph.*

Densamma, af Auctoren sjelf, på Tyska öfversatt, *in 4:o*, Leipz. 1620. 2 *Alph.* 20 *Ark.*

Til mit upsåt hörer II Boken, innehållande en *Chrónika om the Muscoviterska Storfurster och*

Regen-

Regenter, och hvaruti de emellan Sverige och Ryssland upkomne Krig beskrifvas, enkannerligen det under Kon. Carl d. IX. Författaren går til 1611, och Hert. Carl Philips Val til Storfurste; läggandes allenast några ord til om Michaelis Fedrowitz antagande, År 1613.

B. III. C 3. Sveriges Almänna Historia, Carl 9.

3431 (a). Msc. Handlingar til Kon. Carl d. IX:s Regering.

Catal. Biblioth. Gust. Benzelstierna, 1747, pag. 76.

3432. Medaille (aus der Karlsteinischen Suite) auf König Carolum IX.

J. H. Lochner, *Saml. Merkw. Medail.* 1739. pag. 193-200.

3433. *Joh.* MESSENII Epicedion in obitum Regis Caroli IX. Holmiæ, 1612. *in qvarto.*

Stiernman, *Bibl. Sveo-Goth.* T. II, p. 135; Föreſpr. til Werwing p. 24.

3434. Josiæ, den XV Juda Konungs Historia -- i en Predikan föreställd, når Kon. Carl den IX:s döde Lekamen nederlades i des Likkista i Nyköping: af *Laur.* PAULINO *Gotho. in qvarto*, Stockh. Meurer, 1613.

3435. Msc. Historia om then omilde Hertig Carls Regemente och Regering uti Sverige, ifrå thet året 1599 och intil thet året 1611. Sal. Cap. 28. "En ogudaktig "Förste, som öfver et fattigt Folk regerar, "är et grymt Lejon, och en giriger Björn": "item:

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Carl 9.

item: "Enom dåra står icke väl at tala om "hög ting, fast mindre en Förste at han "gerna liuger". *in fol.*

Handskriften, som Assessoren Joh. Lagercrona ägt, hade kommit til Gresl. Ferfenska Huset; en Afskrift finnes hos mig.

Är en af de bittraste och ofórnuftigaste Smådeskrifter, som emot Kon. Carl IX utkommit: af et ställe emot slutet synes, at hon blifvit författad år 1621, sedan Gust. Adolph intagit Staden Riga.

Uti et Förespråk *til Läsaren* ursåktar sig Författaren, at han emot Hertigen brukat så hårda ord, kallandes honom en uprorisk, tyrannisk, menedig, lättfärdig, lögnaktig, blodgirig och orolig Regent. Följer et *Företal*, eller Inledning til Historien, hvilken fullföljes ända intil Kon. Carls död, med en grof Invective emot Gustaf Adolph, och en förimådelig Grafskrift på Rim. Härpå följa andra Rim med Öfverskrift: *Kyrkio-Ceremonier i Hertig Carls Begrafning*; samt vidare: *Hert. Carls Föreståndare, Vapen och Kidnne-Fana.* Beskrifningen är ockfå på Rim; och i Vapnet ser man Svärd, Stegel, Galga och Sträckbånk. Slutet gör et *Namn-Register på them som Hertig Carl hafver låtit aflifva, stegla och hängja i Sverige och Finland*, ifrån år 1597 til år 1609. Til alt sådant kan ingen annan, än en i saleri stadd människa vara Författare.

3436. Msc. *Arnoldi Joh.* MESSENII Historia, begripandes Orsakerne til den Oenighet, som varit hafver emellan Herr Sigismund

gismund d. III, fordom Konung i Sverige och Poland, och Herr Carl, kallad den tid Hertig til Sudermanland, men sedermera den IX af thet namn, Sveriges Konung. (Skrifven) A. 1647. B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Carl 9.

Se v. Stiernman, Förespr. til Werwing, p. 12. En Afskrift förvaras i Friherrl. Rålambska Bibliotheket på Högsiö.

3437. Kon. Sigismunds och Kon. Carl d. IX:s Historier, uti hvilka beskrifves Sveriges Rikes då varande oroliga Tilstånd, samt des med Danmark, Pålen och Ryssland förda Krig, sammanskrefne af *Jonas* Werwing, och nu af des Handskrift i almänt tryck, med korta Anmärkningar, och et omständeligt Register, utgifna af *And. Ant.* von Stiernman. *in qvarto.* Stockh. Grefing. I Del. 1746. II Del. 1747.

Förra Delen, bestående af 470 sid. förutan K. M. Privileg. Förespr. och Regist. går til år 1599. Senare Delen börjar med år 1600, och slutar med Kon. Carls död år 1611, 238 sid. Följer Registret til denna Del, och sluteligen Bilagorne til bägge Banden, 272 sid. Förteckningen oberäknad.

Uti Förespråket nämner Utgifvaren, "alt det "så tryckt, som otryckt, han strönings-vis kun- "nat öfverkomma och förment höra til Sigis- "munds och Carl d. IX:s Historiers fullkomme- "liga Upplysning": hvilken Förteckning, ehuru den icke kan kallas för fullständig, dock likvål varit mig til mycken hjelpreda.

Wer-

B. III. C. 3. Sveriges Almänna Historia. Carl 9.

Werwings Arbete kan väl icke anses för annat än en Krönika, men som det, för sin trovärdighet, förtjenar all aktning, ty har Utgifvaren gjordt Almänheten en tjenst, at han det til trycket befordrat. *Anmärkningarne*, som han tillagt, äro icke alla af lika värde, dock til större delen icke öfverflödige, ej eller Bilagorne.

Om Författaren, Assessor i *Colleg. Antiquit.* död 1697, handlar v. Stiernman i sit *Föresp.* p. 29 följ. jämför des *Adels Matrikel*, p. 674.

3438. Gespräche in dem Reiche derer Todten, zwischen dem Könige von Gross-Britan. Georgio I und dem König von Schweden Carolo IX. *in qvarto.* Leipzig. 1728.

Är 124:de *Entrevuen* i den stora Samlingen.

Regi-

Register. *)

Anecdoter om Kon. Eric XIV, 3161.
Apologia, quâ Christierni Regis Calumniæ refutantur, 2968.
Argumentationes pro jure hæred. R. Erici XIV, 3158.
Ausa Caroli Ducis, 3279.

Baner, Christina, 3341.
Bartsch, F. 3350.
Beckman, M. 3233.
Bellius, J 3227.
Bergius, B. 3312.
Bericht was sich 1598 in Schweden zugetragen, 3290.
Berättelse om Oroligheterne i Södra Sverige, 3005 a.
. . . . om Fegden under Konung Eric XIV, 3080.
. . . . om Kon. Eric XIV:s Mord på Sturarne, 3121.
. . . . Om Göran Pehrssons Aflifvande, 3141.
. . . . om Stångebro-Slag, 3287, 3288.
Bielke, H. 3371.
. . . . N. A. 3034, 3034 a.
Bilefelt, H. H. 3344.
Bojerus, L. 3375.
Borastus, G. L. 3413.
Botin, A. af 3054 a. 3166.
Brahe, E. 3033
Brander, se Sköldebrand.
Brisman, M. 3122.
Broms, J. O. 3220.
Brooke, H. 2974.
Brutus, J. M. 3228.
Bülow, L. von, 3249.

Calmarske Triumph, 3427 a.
CARL IX, Konung i Sverige, 3312.
Carlson, R. 3037.
Celse, M. von, 3193.
Celsius Sonen, O. 2976, 3051, 3164.
Chesnecopherus, N. 3421.
Christophersson, L. 3348.
Chronicon rerum Svecicarum ab anno 1208 ad a. 1576, 3188.
. . . . Arctoæ partis Germaniæ ab anno 1581 ad a. 1587, 3198.

P   Chroni-

*) Detta Register är egenteligen et Nominal-Register, så vida görligt varit; men hvarest antingen Författares, Granskares eller Utgifvares Namn aldeles saknas, där har Titeln måst uptagas, hvilka Artiklar åter utgöra Real-Registret: bägge äro dock förbundne til et Register. Ziffran betyder här ej Sidans, utan Artikelns Numer, hvari eller hvarunder Namnet eller Saken bör sökas. Med et sådant Register, som detta, förses hvar D. l; men hela Verket åtföljer icke destomindre til slut et General-Register.

Chronika Dän. und Schwed. Geschichte v. 1559-1571, 3182.
Chronologia rerum Danicarum, 2966.
Chytræus, D. 3294.
Cockburne, Catharina, 2974.
Conscientia Caroli Ducis, 3362.
Cragius, N. 3025.
Cramerus, D. 3350.

Dagbok ifrån 1448 til 1559, 3127 a.
Danzé, C. 3054 a, 3166.
Diurdahl, M. 3286.

Elofsson, S. 3027, 3145 a, 3190.
Ens, C. 3183.
Epitome rerum Sveticarum, 2965.
Eric XIV, Konung i Sverige, 3082, 3109, 3127, 3143.

Fabrivillensis, D. T. 3323.
Falk, E. 3192.
Fassman, D. 3049, 3149, 3224, 3438.
Fincke, Catharina, 3333.
Fischer, S. 3063.
Fleming, C. H. 3214.
- - - -, N. 3347.
Fragmentum Historiæ R. Johannis III, 3169.

Garniki, L. 3229.
Genet, 3164.
Girs, Æ. 3043, 3146, 3223.
Gjörwell, C. C. 3166.
Gon, C. van, 2974.
Gram, H. 3025.
Grubb, C. L. 3042.
Guldenstern, A. 3181.
Gustaf I, Konung i Sverige, 2968.
Gustaf II Adolph, Konung i Sverige, 3312.
Gustave Wasa, 2974.
Gyllenhielm, C. C. 3284, 3320, 3332, 3356.

Halenius, J. D. 3055.
Hallström, J. 3053.
Hansson, H. 3321.
Harpe, de la, 2974.
Haverkamp, J. 3050.
Hedman, N. 2981.
Helsingius, M. O. 3093.
Henning, S. 3207.
Hilcken, D. 3351.
Historia om Konung Eric XIV:s Feigde, 3097.
- - - - om then emilde Hertig Carls Regemente, 3435.
Historie, wo int Jar 1563 de Könincke van Dennem. und Schweden gekriget hebben, 3079.
Huitfeld, A. 3024.
Händelser i Sverige från 1220 til 1552, 3017.

Jacobi, E. 3195.
Jerningham, E. 2974.
Johan, Hertig af Östergöthland, 3031.

Johan,

Johan, Grefve af Nassau-Dillenburg, 3359.
Johannes, Ordinarius Stockholmensis, 3028.

Kempe, A. P. 3379.
- - - - S. se Kempenskölð.
Kempenskölð, S. 3045.
Koehler, J. D. 2983, 3388.
Kryger, J. F. 3054.
Krönika om Konung Gustaf I, 3038-3040.

Larsson, S. 3005.
Leyel, A. 2974.
Leyonhufwud, A. 3345, 3346, 3368.
Lindenbruch, E. 3258.
Lochner, J. H. 3035, 3165, 3304, 3432.
Lubienski, S. 3257, 3305.
Ludwigsson, E. 3036, 3145.
Luth, P. 3002.
Lutherus, M. 3003, 3008.
Länck, H. P. 3117.

Malmstedt, M. B. 2993.
Magni, N. 3056.
- - - -, P. 3391 a.
Marcilius, P. 3107, 3108.
Melen, B. von, 2996.
Mercurius Sarmaticus, 3378.
Messenius, A. J. 3046, 3245, 3436.
- - - -, J. 2992, 3067, 3407, 3410, 3411, 3433.
Mittendorf, P. 3409.
Mnischeck, N. de, 3301.
Mnischeck, S. de, 3301.
Mollerus, H. 3062, 3168.
Mollin, J. 3032.
Müller, L. 3246.
Möller, J. G. P. 3164.

Nachricht von dem Morde des Gr. Sw. Sture, 3120.
Narratio de Artibus Caroli, Suderm. Ducis, 3396.
Nensén, P. 2982.
Nicolai, S. 3309.
Niger, P. 2999, 3030.
Nixon, A. 3397.

Oderborn, P. 3206.
Olai, A. 3260.
- - -, 3306.
- - -, B. 3116.

Palmgarten, N. a, 3303.
Pampineus, E. 3311.
Paulinus Gothus, L. 3434.
Pedersson, P. 3398.
Peristerus, W. 3308.
Petreius, P. 3431.
Petri, J. 3217.
- - -, L. Gothus, 3026 a, 3029, 3061.
- - -, L. Nericius, 3016, 3123.
- - -, M. 3157.
- - -, O. Nericius, 2984, 2986, 3002.
Phrygius, S. I. 3030, 3217.
Piron, A. 2974.
Plinius, B. 3374.
Pontanus, J. I. 3026, 3201.
Pope, T. 3057.

Posse, J. N. 3367.
Prochman, A. N. 3322.
Prytz, A. J. 2991.

Raymond, H. A. 3052.
Relation om Gr. Sw. Stures Mord, 3119.
- - -, om Förloppet i Sverige ifrån 1587 til 1596, 3264.
- - -, von Smalentzky, 3417.
Resenius, P. H. 3184.
Rim-Chrönikor om K. Eric XIV, 3144 a.
Roos, C. M. 3013.
Rorarius, D. 3307.
Rosenhane, J. G. 3271, 3276.
Rudbeck, J. 3380.
Rüsfow, B. 3189.
Rätel, H. 3210.

Scepperus, C. D. 2973.
Scharga, P. 3350.
Schaumius, M. 3406.
Schenberg, P. 3287.
Schroderus, E. 3246.
Schultze J. R. 2963 a.
Schütze, P. 3095.
Schwabe, J. G. S. 3020 a.
Simonsson, A. 3118.
Sirakowski, M. 3232.
Sivers, H. J. 296.
Skytte, J. 3366, 3412.
Sköldebrand, E. 2975.
Slagtarebänk, Hert. Carls, 3367.
Somme, C. 3428.
Spanorchii, H. 3226.
Sparre, E. 3205, 3248, 3294, 3327.
Stephanius, S. J. 3025.
Stiernman, A. A. von, 3147, 3223, 3437.
Ström, S. J. 3083.
Sturcius, C. 3279.
Stycker af then Danske Crönike, 3022.
Swart, P. 2999, 3030.
Swethland and Poland Warres, 3416.
Sölfverpatron, J. J. 3355.

Tegel, E. J. 3041, 3042, 3147.
Tersierus, E. 3222, 3285.
Troilius, S. 3103.
Typotius, J. 3221, 3251, 3343.

Varsevicius, C. 3252.
Verlauf der Schwed. Sachen 1594 &c. 3293.
Vertot, R. A. de, 3048.

Wale, C. de, 3424.
Weber, I. 3088, 3094.
Werwing, J. 3437.
Westenhielm, T. 3247, 3148.
Wexionensis, J. M. 2990.
Widekindi, J. 3044.
Willebrandt, J. P. 3200.
Wostehovius, G. 3389.

Zawisza, C. 3375.
Ziervogel, E. 3064.

Örnhielm, C. A. 3197.

AN-

ANMÄRKNING.

Såſom uti denna *Sjette* Del af detta Bibliographiſka Verk de ſärſkilda *Konunga-Hiſtorierne* fortſättas, och Hr Hof-Rådet Warmholtz fogat ihop med dem alla de *publique Handlingar*, ſom höra för *hvarje* Konungs eller Regents Regerings-tid, ſamt med Hänvisning til de Böcker eller Förråder, hvar de finnas; ſå hafva dock deſſa Handlingar ej blifvit uptagne på Regiſtret, icke ſå mycket för at undvika vidlöftigheten, ſom af Svårigheten at här rubricera dem utan at afſkrifva dem å nyo; men Läſaren, en gång för alla härom underrättad, behagade, hvad dylika Acta Publica beträffar, ſöka dem uti ſjelfva Verket, och detta blott *efter Tiden*, då de blifvit utfärdade: ty *uti denna Ordning* hafva de ock blifvit af den flitige och vidtſökande Handen uptagne ſamt denna Bok-Längd införlifvade. — Marginalen har man icke heller velat belaſta med de flera uttecknade Subdiviſioner, ſå ſnart Konunga-Hiſtorierne taga vid, utan har man låtit den af: *Sveriges Almänna Hiſtoria* löpa här uti Delen alt utföre til des Slut, ſåſom våre Regenters Hiſtorier ändå utgöra ſjelfva Hutvud-Delarne af Rikets Almänna Hiſtoria. Läſaren reder ſig utomdes lätt ſjelf, blott han kaſtar ögat på Verkets hela *Innehåll*, ſom finnes framföre Förſta Delen, eller ock på Delens Titelblad, ſom åter utmärker des *ſärſkildta Innehåll*.

Carl Christof. Gjörwell

Kongl. Bibliothecarie.

FÖR KÖPAREN.

FÖRSTA Delen af	*Bibliotheca*	*Historica*	*Sveo - Gothica*		
koftar	—	—	—	—	24 fkill.
ANDRA Delen	—	—	—	—	12 —
TREDJE Delen	—	—	—	—	20 —
FJERDE Delen	—	—	—	—	26 —
FEMTE Delen	—	—	—	—	24 —
SJETTE Delen	—	—	—	—	24 —

Denne Sjette Del flöt at tryckas i Stockholm, den 31 Decembr. 1791.

